

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond

**KUNINGANNA ELIZABETH II EESTI VISIIDIGA
SEOTUD REPRESENTATSIOONID
TRÜKIAJAKIRJANDUSES
Bakalaureusetöö (8 AP)**

Autor: Piret Pert
Juhendaja: dotsent, PhD Maarja Lõhmus

Tartu 2007

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. REPRESENTATSIOON	6
1.2. ERINEVUSE REPRESENTEERIMINE.....	9
1.3. IDENTITEET, IDENTIFIKATSIOON JA MINAPILT	11
1.4. UURINGUD EESTI KONTEKSTIS.....	14
1.5. TÖÖS KASUTATUD MÕISTED.....	16
1.6. UURIMISKÜSIMUSED	17
II UURIMISMEETODID	19
2.1. KÄESOLEVAS BAKALAUREUSETÖÖS KASUTATUD UURIMISMEETODID.....	20
2.1.1. Kvantitatiivne kontentanalüüs	20
2.1.2. Kvalitatiivne kontentanalüüs	20
2.2. VALIM	22
2.3. KODEERIMISLEHE SELETUS.....	22
III ELIZABETH II EESTI VISIIDIGA SEOTUD REPRESENTATSIOONID KOLMES PÄEVALEHES	26
3.1. VISIIDI KAJASTAMINE KOLMES PÄEVALEHES	26
3.1.1. <i>Elizabeth II visiidi kajastamine Postimehes</i>	26
3.1.1.1. Materjal.....	26
3.1.1.2. Loo paiknemine	27
3.1.1.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema	27
3.1.1.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus.....	27
3.1.1.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine	28
3.1.1.6. Fotode sisu	28
3.1.2. <i>Elizabeth II visiidi kajastamine Eesti Päevalehes</i>	29
3.1.2.1. Materjal.....	29
3.1.2.2. Loo paiknemine	29
3.1.2.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema	30
3.1.2.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri) sisu tonaalsus.....	30
3.1.2.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine	30
3.1.2.6. Fotode sisu	31
3.1.3. <i>Elizabeth II visiidi kajastamine SLÕhtulehes</i>	31
3.1.3.1. Materjal.....	31
3.1.3.2. Loo paiknemine	32
3.1.3.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema	32
3.1.3.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri) sisu tonaalsus.....	32
3.1.3.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine	32
3.1.3.6. Fotode sisu	33
3.2. VISIITI TEGEVA ISIKU ESITLEMINE LOOS	34
3.2.1. <i>Elizabeth II iseloomustamine Postimehes</i>	34
3.2.1.1. Positiivsed hinnangud.....	35
3.2.1.2. Persooni institutsionaliseerimine.....	35
3.2.1.3. Kuninganna kui müüt	36
3.2.1.4. Kiitmine, tunnustamine	36
3.2.1.5. Persooni tähtsuse vähendamine	36

3.2.2. <i>Elizabeth II iseloomustamine Eesti Päevalehes</i>	37
3.2.2.1. Positiivsed hinnangud.....	38
3.2.2.2. Persooni institutsionaliseerimine	39
3.2.2.3. Tunnustamine, kiitmine	40
3.2.2.4. Kuninganna kui müüt	41
3.2.2.5. Persooni tähtsuse vähendamine/ inimlikustamine	42
3.2.3. <i>Elizabeth II iseloomustamine SLÕhtulehes</i>	43
3.2.3.1. Persooni institutsionaliseerimine	43
3.2.3.2. Positiivsed hinnangud.....	44
3.3. VÄLJAANNETE ESITATAV EESTLASTE KOLLEKTIIVE MINAPILT JA SELLE REPRESENTATSIION.....	45
3.3.1. <i>Eestlaste kollektiivne minapilt Postimehes Elizabeth II visiidi käigus</i>	45
3.3.1.1. Eestlaste rolli iseloomustamine	45
3.3.1.2. Eesti presidendipaari esitlemine	48
3.3.1.3. Autorluse ja kõneisikute analüüs.....	48
3.3.1.4. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus.....	50
3.3.2. <i>Eestlaste kollektiivne minapilt Eesti Päevalehes Elizabeth II visiidi käigus</i>	52
3.3.2.1. Eestlaste rolli iseloomustamine	52
3.3.2.2. Eesti presidendipaari esitlemine	57
3.3.2.3. Autorluse ja kõneisikute analüüs.....	57
3.3.2.4. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus.....	59
3.3.3. <i>Eestlaste kollektiivne minapilt SLÕhtulehes Elizabeth II visiidi käigus</i>	60
3.3.3.1. Eestlaste rolli iseloomustamine ja Eesti presidendipaari esitlemine ...	60
3.3.3.2. Autorluse ja kõneisikute analüüs.....	66
3.3.3.3. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus.....	67
3.4. VÄLJAANNETE SPETSIIFIKA.....	68
3.4.1. <i>Lehtede erinevused ja sarnasused Elizabeth II visiidi kajastamisel</i>	68
3.4.1.1. Visiidi kajastamine	68
3.4.1.2. Kuninganna esitlemine	69
3.4.1.3. Eestlaste kollektiivne minapilt.....	69
IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	71
4.1. TEEMADE PÜSTITUS	71
4.2. VISIITI TEGEVA ISIKU JA EESTLASTE KOLLEKTIIVSE MINAPILDI REPRESENTATSIION.....	72
4.3. LUGUDE AUTORLUS JA KÕNEISIKUD.....	74
4.4. RAHULOLU VISIIDIGA JA SELLELE OMISTATUD TÄHENDUS	75
KOKKUVÕTE.....	79
SUMMARY	81
KASUTATUD KIRJANDUS.....	83
LISAD	91
LISA 1: Kodeerimisleht.....	92
LISA 2 – 13: Selgitavad graafikud	99
LISA 14: Kolme päevalehe üldtendentse võrdlevad tabelid	103
LISA 15: Kuninganna Elizabeth II Eesti visiidi kronoloogia.....	104
LISA 16: Toomas Hendrik Ilves ja Elizabeth II kuninganna Eesti visiidil	105

SISSEJUHATUS

2006. aasta sügis oli Eestile mitmete sündmuste mõttes tähenduslik – sotsio-kultuurilist välja mõjutasid tugevad persoonid. Kõigepealt toimusid presidendivalimised, mis jagas ühiskonna laias laastus kaheks – need, kes nägid tulevikku Toomas Hendrik Ilvese ja need, kes Arnold Rüütli presidendiks jätkamise näol. Vahetult peale seda ootas Eesti ametlikule riigivisiidile kuulise vahega kahte maailma tuntuimat persooni – Suurbritannia kuningannat Elizabeth II ja USA presidenti George W. Bushi. Ka võõra tulek ühiskonda võib olla tugevaks indikaatoriks kollektiivse minapildi tekkele – tõstatada esile uued teemad, rollid ja hinnangud.

Käesolevas bakalaureusetöös uuritaksegi Eesti ajakirjanduse esitatud representatsioone, mis on seotud kuninganna Elizabeth II kahepäevase visiidiga Eestisse, mis leidis aset 19. – 20. oktoobril 2006. Selle jaoks analüüsiti kolme suurema päevalehe - Postimehe, Eesti Päevalehe ja SLÕhtulehe – tekstilist ja visuaalset materjali. Et saada representatsioonidest tervikpilt, on ajavahemikuks mitte ainult konkreetse visiidi päevad, vaid kaks nädalat enne kuninganna tulekut kuni nädal peale tema lahkumist Eestist. Meetodina on antud bakalaureusetöös kasutatud nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset analüüsi.

Töö annab ülevaate sellest, millised teemad Eesti ajakirjanduses visiidi kajastamisel esile tuuakse ning mil moel visiiti tegevat isikut iseloomustatakse. Samuti sellest, millisena kujutatakse külalist vastuvõtvaid Eesti persoone - keda, millistes rollides-funktsioonides. See võimaldab ühtlasi analüüsida väljaannete esitatavat eestlaste kollektiivset minapilti ning selle minapildi representatsioone. Samuti saab analüüsi tulemuste põhjal teha järeldused väljaannete spetsiifika kohta - mida peab oluliseks SLÕhtuleht, Päevaleht ja Postimees ning kas teemapüstitused ja antud hinnangud olulisel määral erinevad või mitte.

Seega näitab representatsioon kokkuvõtvalt: 1. visiiti tegevat isikut; 2. olemasolevat tähendusvälja - teemade püstitust; 3. väljaannete spetsiifikat; 4. eestlaste kollektiivset representatsiooni, esindajate representatsiooni.

Eestlaste kollektiivse minapildi teoretiseerimisel on oluline võõra tulek kui indikaator. Eesmärgiks ongi analüüsida olemasolevat minapilti – määratleda teemad ja hinnangud ehk millest ja kuidas me räägime siis, kui vastu tuleb võtta tähtis külaline; kuidas luuakse avalikkuses minapilti, kes seda teevad, milliseid hinnanguid andes ning milliste emotsioonidega.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis annan ülevaate teoreetilisest raamistikust, millest lähtudes olen läbi viinud tekstianalüüsi. Töö põhineb eeskätt Stuart Halli teooriatel, kuid teatud punktides keskendutakse ka teistele käsitlustele. Teises peatükis seletan lahti kasutatud uurimismeetodid, millele põhinedes väljaandeid analüüsisin. Kolmandas peatükis jõuan analüüsi endani, alustades visiidi kajastamisest kolmes päevalehes. Järgneb visiiti tegeva isiku representatsioon vaadeldud väljaannetes ning lehtedes esitatav kollektiivne minapilt ja selle representatsioon. Lõpuks keskendun väljaannete spetsiifikale ja annan ülevaate lehtede erinevustest ning sarnasustest Elizabeth II visiidi kajastamisel. Diskussiooni osas toon välja põhilised järeldused uuringust kontsentreeritud kujul, uurimisküsimuste kaupa. Autor püüab paigutada antud tulemusi ka laiemasse uuringute ja sotsiaalkultuurilisse konteksti ning teeb lõpuks omapoolsed ettepanekud ja soovitusel.

TÄNUSÕNAD

Bakalaureusetöö autor soovib väljendada sügavat tänu oma juhendajale, Tartu Ülikooli ajakirjanduse dotsendile Maarja Lõhmusele, kelle soovitude põhjal sai antud teadustöö võimalikuks. Maarja Lõhmus oli abiks ka teema algsel määratlemisel, soovitades uurida eestlaste minapilti kui indikaatoriks on võõra tulek meie ühiskonda. Eriliselt tahaksin esile tõsta Riigikogu liikme Eiki Nestori motiveerivat suhtumist ning abi selle töö kirjutamisel.

I TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Käesolev bakalaureusetöö põhineb mitmele teoreetilisele lähenemisviisile, sest vaid ühest käsitlusest ei piisa, et anda edasi kõik aspektid, mis representatsiooni uurimisega kaasnevad. Thomas Samuel Kuhn (Kuhnile viidanud Shoemaker & Reese 1991) võttis kasutusele mõiste paradigma, mis on laiemas tähenduses normide, filosoofiliste hoiakute, teaduslike eelduste, eeskujude, uurimisprogrammide kogum, mis ühendab konkreetset teadlaskogukonda.

Texase Ülikooli meediateoreetikud P. J. Shoemaker ja S. D. Reese defineerivad paradigmat kui reaalsuse representeerimise viisi, mis põhineb laialt jagatud eeldusel sellest, kuidas informatsiooni koguda ja tõlgendada (Shoemaker & Reese 1991). Nad kinnitavad oma teoses „Mediating The Message” (1991), et uurimuse läbi viimiseks peab autor pöörduma konkreetse paradigma poole, sest ükski informatsiooni kogumise ja tõlgendamise alus ei ole üksinda päris küllaldane.

1.1. Representatsioon

Antud töö seisukohalt on keskne mõiste „representatsioon”. J. Silveti Inglise-Eesti sõnaraamat annab sellele sõnale järgmise tähenduse: kujutamine, kujutus; esitamine, esitus; esindamine (Silvet 1990). Oxford English dictionary määratleb mõiste kahel viisil: 1) Representeerida midagi tähendab kirjeldada või kujutada midagi, kutsudes kirjelduse või pildi abil seda meele esile; luua sarnasus (pilt) sellest meie teadvuses või meeltes; 2) Representeerima tähendab ka sümboliseerimist, millegi eest seismist, näidist või asendamist (Oxford English dictionary 1999).

Stuart Halli (2003) sõnastuses opereerib keel kui representatsiooni süsteem. Keeles kasutatakse märke ja sümboleid, olgu need siis helid, kirjutatud sõnad, elektrooniliselt produtseeritud pildid, muusikalised noodid või isegi objektid, et representeerida teistele oma kontseptsioone, ideid ja tundeid. Representatsiooni süsteem ei koosne üksikutest mõistetest, vaid nende mõistete organiseerimise viisidest, nende kogumisest, paigutamisest ja klassifitseerimisest.

Üldine termin, mida sõnade, heli või kujutluse kohta kasutatakse, on märk. Kui märk omab reaalses maailmas eksisteeriva objektiga sageli teatavat sarnasust, siis sõnadel see puudub. Sõnad on indiviidide poolt välja mõeldud ning nende tähendus on konstrueeritud representatsiooni süsteemi poolt. Süsteemi järjepidevus jällegi tuleneb sisulisest kokkuleppest kasutada just kindlaid sõnu kindlatele asjadele viitamiseks.

Hall (2003) leiab, et küsimusele, kuidas omistada sõnadele või objektidele tähendust, saab vastata kolmest teooriast lähtuvalt:

- 1) Reflektiivne (*reflective*) teooria ütleb, et objekti, inimese, idee või reaalse sündmuse tähendus on neis endis olemas, kuid keele kaudu peegeldub nende tõeline tähendus reaalsesse maailma tagasi.
- 2) Kavatsuslik ehk tahtlik (*intentional*) – lähenemisviis, mis vaidleb eelmisele vastu. Viisi põhiliseks sõnumiks on, et rääkija/autor ise määrab läbi keelekasutuse endale omase tähenduse maailmale. Sõnad tähendavad just seda, mida autor tahab öelda.
- 3) Konstruktivistliku (*constructionist*) lähenemise järgi luuakse objektidele tähendus representeerivate süsteemide kaudu. See lähenemisviis kinnitab, et mitte asjad iseeneses ega üksikud keelekasutajad ei kinnita keeles tähendusi, vaid me konstrueerime asjadele tähenduse, kasutades representatsiooni süsteeme nagu mõisted ja märgid.

Hall rõhutab, et tähenduse loomine sõltub tõlgendusprotsessist. Ta toob sisse ka mõisted kodeerimine (*encoding*) ehk mõistete koodiks sõnastamine ning dekodeerimine (*decoding*) ehk vastuvõtja poolne interpretatsioon. Tähenduse loomine omakorda annab meile aimu oma identiteedist, kes me oleme ja kuhu kuulume (Hall 2003).

Sotsiaalse konstruktivismi peamise esindaja Ferdinand de Saussure'i (Hall 2003) järgi sõltub tähenduse loomine keelest kui märkide süsteemist. Ta eristab keeles kahte osa: *langue* kui keelesüsteem ja *parole* kui individuaalne kommunikatsioonitegevus. Märk moodustub tema arvates samuti kahest osast: tähistajast (vorm, sõna, pilt vms) ja tähistatavast (idee või kontseptsioon, millega tähistajat seostatakse). Märgid, mis omakorda moodustavad keele, sünnitavad tähendusi, millega saab viidata reaalsele objektidele, inimestele ja sündmustele.

Saussure leiabki, et objekti tähenduse edastamiseks on vaja keelesüsteemi, mis koosneb erinevatest märkidest. Märkid omakorda kannavad tähendust üksnes siis, kui need on kodeeritud ehk teisisõnu, tähendus sõltub märgi ja sellele loodud koodi suhestusest.

Semiootik Roland Barthes oli aga see, kelle käsitluses said märkid ning nende roll laiemas tähenduses. Ta kandis semiootilise märgimõistmise üle laiemale kultuurile ning analüüsis erinevate situatsioonide puhul selle olukorra tegelikku tähendust. Tähenduste kirjeldamiseks kasutas Barthes termineid "denotatsioon" ning "konnotatsioon", millest lähtuvalt tuleb igasuguse tähenduse dekodeerimisel arvestada laiemas kultuurilise taustaga, mida võib näiteks nimetada ideoloogiateks, müütideks vms (Hall 2003).

Antud töös tuleb seoses kuninganna kajastamisega põgusalt käsitleda ka mütoloogiaid. „Semiootilise mütoloogia alal läbi viidud uurimuste tuum annab mõista, et algseid müütilised teemad ja sümbolid korduvad nüüdisaegsete ühiskondade tähistuskordades ikka ja jälle.” (Danesi & Perron 2005). Et algseid müüte nende nüüdisaegsetest versioonidest eristada, nimetas Barthes viimased mütoloogiateks, mis on müütiliste teemade, süžeede ja tegelaste moodsad peegeldused. Barthes rõhutas, et suurem osa meie rituaalidest ja ühiskondlikest kontseptsioonidest on mütoloogilised. Mütoloogiad on psüühiliselt seotud iidsete teemadega, millest meie igapäevane elukava on jätkuvalt läbi imbunud (Danesi & Perron 2005).

Teun A. van Dijk (2005) leiab, et sotsiaalseid representatsioone, sotsiaalseid suhteid ja sotsiaalseid struktuure rajatakse, konstrueeritakse, kinnitatakse, normaliseeritakse, hinnatakse ja legitimeeritakse teksti ja kõne sees ning abil. Teun A. van Dijk rõhutab

ka graafiliste esiletõstmiste võimaluste tähtsust, mis on antud töö puhul oluline, sest lisaks tekstide analüüsimisele, vaadatakse ka visuaalset poolt. „Kas uudislugu ilmub ajalehe esi- või siseküljel, lehe üla- või alaosas, vasakul või paremal, väikeses või suures kirjas pealkirjaga, on pikk, lühike või lai (st trükitud üle mitme veeru), kas tekstile on lisatud foto, tabel, joonis, värvid jne või mitte. Kõik need on ainult ühe žanri graafilise representeerimise iseloomulikud tunnused, mis võivad olulisel määral mõjutada seda, millise tähtsuse või uudisväärtuse lugejad vahendatavale sündmusele omistavad.” (Dijk 2005).

Roland Barthes (1977) tõstatab ka pildiallkirjade teema. Tema sõnul on just pildiallkiri see, mis selekteerib mitmetest pildi tõlgendusviisidest välja ühe ning kinnitab selle sõnade läbi. Pildi tähendus ei ole seega mitte pildis endas, vaid pildis ja selle allkirjas. Tähenduse loomiseks ja fikseerimiseks on vaja mõlemat. Barthes lisab, et pildi tõlgendamisel pole õiget ega vale vastust. Oluline on see, et foto näitab mingit sündmust (denotatsioon) ja kannab mingit sõnumit või tähendust (konnotatsioon). Antud töö raames kodeeriti ka piltide sisu ning nende allkirjad.

Hall (2003) toob fotode puhul sisse intertekstuaalsuse mõiste, mille järgi kannab iga foto küll omaette tähendust, kuid kui seda esitletakse teiste piltidega koos, hakkavad fotode tähendused üksteist mõjutama. Näiteks kuninganna Elizabeth II kajastamisel anti visiiti suurel hulgal edasi läbi pildilise materjali, lisaks fotoreportaažidele oli ka uudislugude juures enamasti rohkem kui üks foto.

1.2. Erinevuse representeerimine

Käesolevas töös on oluline võõra tulek kui indikaator. Stuart Hall (2003) oma teoses „Representation: Cultural Representations and Signifying Practices” leiab, et representatsioon on kompleksne ja eriti juhul, kui tuleb sisse erinevuse mõiste. See hõlmab ühtlasi ka tundeid, suhtumist ja emotsioone. Hall analüüsis seda põhiliselt mustanahaliste näitel, kuid märgib, et seda, mida saab öelda rassiliste erinevuste kohta, on võimalik öelda ka teiste erinevuse dimensioonide kohta nagu näiteks sugu,

seksuaalsus, klass jne. Ta esitaski hulga küsimusi: kuidas me representeerime inimesi ja kohti, mis on meist märkimisväärselt erinevad? Miks on erinevus representeerimisel niivõrd oluline teema? Millised on tüüpilised viisid erinevuse representeerimisel?

Halli väitel eksponeeritakse inimesi, kes on üldisest massist oluliselt erinevad – pigem „nemad” kui „meie” – läbi binaarse ehk kahend (*binary*) representatsiooni vormi. Neid representeeritakse läbi teravalt vastandlike, polariseeritud, kahendsüsteemide – hea/halb, tsiviliseeritud/primitiivne, kole/atraktiivne, tõrjutav-sest-erinev/kütkestav-sest-kummaline-ja-eksootiline. Ja neilt nõutakse tihtipeale seda, et nad vastaksid mõlemale samaaegselt.

Hall (2003: 234-238) leiab, et erinevuse representeerimise võib teoreetiliselt jagada nelja gruppi:

- 1) Esimene lähenemine on seotud Saussure'i teooria ja keele tähtsustamisega. Põhiliseks argumendiks on, et erinevus on määrav just seetõttu, et see on tähenduse loomisel esmatähtis – ilma selleta ei teki tähendust. Saussure toob siinkohal järgmise näite: me teame, et must värv eksisteerib, sest me saame seda kõrvutada kontrastse valgega. Tähendust kannab erinevus kahe värvi vahel.
- 2) Teise lähenemise kaudu vajame me erinevust, sest tähendust saab luua vaid läbi dialoogi „teistega”. Vene rahvusest lingvist ja kriitik Mikhail Bakhtin uuris, kuidas luuakse tähendust läbi kahe või rohkema kõneleja dialoogi. Tema järgi ei kuulu tähendus ühelegi kõnelejale. See tekib läbi dialoogi.
- 3) Kolmas seletus on antropoloogiline. Selle järgi annab kultuur tähendusi, paigutades need klassifikatsioonisüsteemis erinevatele positsioonidele. Mary Douglas, kes järgis Emile Durkheimi ja Claude Lèvi-Straussi sümbolite süsteemi teooriaid, leidis, et sotsiaalsed grupid kehtestavad oma maailmale tähenduse organiseerides asjad klassifikatsioonisüsteemi. Seejuures mängivad suurt rolli vastandused, sest läbi erinevuse saab jagada erinevatesse klassidesse.

- 4) Viimane lähenemine on psühhoanalüütiline. „Teised” on olulised meie enda olemuse ülesehitamisel, meile kui subjektidele ning meie seksuaalsele identiteedile. Freud viitab siinkohal Oidipuse kompleksile – meie (seksuaalne) enesemääratlus sõltub sidemetest varases arengustaadiumis.

Kõik need lähenemised töötavad erinevatel tasanditel – lingvistilisel, sotsiaalsel, kultuurilisel ja psüühilisel. Erinevus on Halli sõnul ka ambivalentne – ta võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Tähtsuse tootmisel on oluline nii keel kui ka kultuur, sotsiaalne identiteet ja subjektiivne enesetunnetus, kus mängib suurt rolli ka sugu.

1.3. Identiteet, identifitseerimine ja minapilt

„Identiteediküsimus on üks tähtsamaid 20. sajandi vahetuse probleeme. Hõlmates nii erinevaid distsipliine, nagu sotsioloogia, keskkonnateooria, kirjandusteooria, filmi-, meedia- ja kultuuriuuringud, kultuuriantropoloogia ja kultuurilugu, on identiteet keeruline, vastuoluline ja seetõttu kaasaegses diskursuses aktuaalne probleem.” (Tofantšuk 2007: 5).

Tofantšuk (2007) leiab, et just 20. sajandi ajalugu kujundanud sündmused ja protsessid tõstavad esile identiteediga seotud küsimusi nagu näiteks: Kes me oleme?/ Kuidas meid nähakse? Kes vaatab?/ Kes määrab normaalsuse/ ebanormaalsuse kriteeriumid, loob käitumismudeleid?/ Millised on „teise” konstrueerimise mehhanismid – sotsiaalsed? mütoloogilised? visuaalsed?/ Kes räägib ja kelle eest räägitakse? Neid ja paljusid teisi päevakajalisi küsimusi käsitletakse kaasajal väga erinevalt, andes kriitikutele ja lugejaskonnale rohkesti mõtlemisainet.

Stuart Hall (2003) eristab oma käsitluses kahte mõistet – identiteet ja identifitseerimine. Ta mõistab viimast kui „kokkuõblemist” – subjekt identifitseeritakse teatud kategooria, näiteks rahvuse, vanuse, klassi, piirkonna või mõne muuga. Oluline on antud töö raames ka märkida, et Halli käsitluses toimub see protsess erinevuse pinnal, mis tähendab, et konstrueeritud subjekt identifitseeritakse

sageli millegi taustal, millest erinetakse. Hall rõhutab, et kõiki identiteedi vorme konstrueeritakse alati representatsiooni siseselt, mitte väliselt. Identiteet on nõ „kokku õmmeldud”, mis teeb ta a) alati ajutiseks ja b) alati komplekseks.

Constantine Sedikides ja Marilyn B. Brewer (2001) kinnitavad erinevatele autoritele tuginedes, et minakontseptsioon koosneb kolmest enese-representatsioonist: individuaalne mina (*individual self*), suhtestatud mina (*relational self*) ja kollektiivne mina (*collective self*). See tähendab, et inimesed püüavad ennast määratleda kolmel fundamentaalsel viisil: isiklikul tasandil, lähisuhete tasandil ja grupilise kuuluvuse tasandil. Antud töö raames on oluline just eestlaste kollektiivne minapilt ehk siis viimane lähenemine. Raamatu autorid lisavad, et kõik need kolm enese-representatsiooni on sotsiaalsed.

Samas näiteks Hogg (2001) leiab, et sotsiaalseks saab pidada ainult viimast ehk siis kollektiivset mina. Ta viitab Euroopa teadlastele, kes eelistavad näha inimest pigem ühiskonna produktina kui vastupidi. Nende jaoks on kollektiivne mina primaarne, individuaalne ja suhtestatud mina konstrueeritakse grupiliste suhete ja kollektiivse mina põhjal ehk teisisõnu see varustab teisi minakontseptsiooni liike kontekstiga. Selline perspektiiv andis tõuke sotsiaalse identiteedi raamistamisele.

Kõige enam levinud sotsiaalse identiteedi definitsiooni on välja pakkunud Henry Tajfel (1982:225, eestindus Valk 2003:231), ta leiab, et „sotsiaalne identiteet on osa indiviidi mina-kontseptsioonist, mis tuleneb tema teadmisesest kuulumise kohta sotsiaalsetesse gruppidesse koos sellele omistatava väärtuse ja emotsionaalse tähendusega”.

Triin Vihalemm ja Anu Masso (2004) leiavad, et tulenevalt termini erinevatest kasutuskontekstidest on raske anda ühest identiteedi-määratlust. „Kuigi identiteeti on püüdnud mõtestada paljud autorid, pole välja kujunenud selget, kõigis teadusvaldkondades üheselt mõistetavat definitsiooni” (Vihalemm & Masso 2004). Nad viitavad, et viimase aja töödes võib ühise joonena välja tuua konstruktivistliku käsitusviisi, mille kohaselt identiteet on loodud, mitte n-ö antud ehk essentsialistlikult olemasolev. Ka pole nende arvates korrektne rääkida sotsiaalsest identiteedist, sest tähendustena on kõik identiteedid sotsiaalselt konstrueeritud. Eristatakse küll

personaalse ja sotsiaalse identiteedi teooriat, mille üks enimsiteeritud autoreid on ülalpool mainitud Tajfel. „Segadust vastavas kirjanduses põhjustab mõnikord identiteedi ja rollide eristamine. Ühest alust siin pole.” (Vihalemm & Masso 2004).

Eristatakse veel individuaalset ja kollektiivset identiteeti. „Tuginedes mitmele klassikalisele autorile, võib kollektiivset identiteeti määratleda kui grupikuuluvust (taas)loovat tähenduse konstruktsiooni ajaloolis-kultuurilise materjali baasil. Kollektiivne eneseteadvus saab tekkida, kui kooskonna liikmeid ühendavad teatud sümbolid, ühine tähenduslik ruum, mis võimaldab neil oma kogemusi ning soove kommunikeerida.” (Vihalemm & Masso 2004).

Vihalemm ja Masso (2004) tõdevad, et identiteet on uurimisobjektina paratamatult mitmedimensionaalne ja dünaamiline, määratletav pigem protsessi kui seisundina. Nad leiavad aga, et identiteedi kontseptualiseerimise küsimusest veelgi keerulisem on operatsionaliseerimise küsimus ehk mida me uurime, kui me uurime identiteeti.

„Laias laastus võib eristada identiteedi uurimuses kultuurikeskse ja indiviidikeskse lähenemisviisi. Viimane põhineb suures osas sotsiaalpsühholoogide töö. Üks olulisi uurimisobjekte on enese kategoriseerimine (nimetamine mingi rühma liikmeks). Samas haarab identiteedi uurimine ka paljusid teisi praktikaid, mille kaudu indiviid emotsionaalselt, tunnetuslikult ja/või käitumuslikult samastub teatud isiku või grupiga. Identiteeti uurides saame küsida: milliste rühmadega isik tunnetab ühtekuuluvust? Kui oluline rühmakuuluvus talle on? Kuivõrd ta tunnetab end emotsionaalselt seotuna (nt tunneb uhkust, häbi, ühist saatust vms)? Milliseid omadusi tõstab ta esile rühmakuuluvuse tunnusena? ... Rühmakuuluvusega kaasnevad erinevad (ka nt negatiivsed) väärtused ja emotsioonid.” (Vihalemm & Masso 2004).

„Vaatomata keerukusele ja paljutähenduslikkusele on identiteet atraktiivne uurimisobjekt: indikaator ja seletuste pakkuja ühiskonnas toimuvate muutustevastasmõjude, sotsio-kultuurilise transformatsiooni ja indiviidi (re)sotsialiseerumise protsessidele. Identiteeti empiirilisel uurimisel tasub aga meeles pidada, et selle täpsus ja tundlikkus on multidistsiplinaarse käsitluse tõttu hägustunud ja seetõttu on soovitatav termini piirid ja operatsionaliseerimise printsiibid eelnevalt täpselt määratleda.” (Vihalemm & Masso 2004).

1.4. Uuringud Eesti kontekstis

Erinevad andmebaasid (Tartu Ülikooli Raamatukogu, Tallinna Rahvusraamatukogu, Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu jne) näitavad, et rahvusvaheliste isikutega seotud representatsioonide analüüsimine Eesti visiitidega seonduvalt on teaduslikul pinnal põhjalikult uurimata. Küll aga on uuritud vastupidiseid representatsioone, näiteks Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas kaitses Aet Härmaorg bakalaureusetöö „Presidentide Lennart Meri ja Arnold Rüütlilise representatsioon Eesti ja Soome trükimeedias riigivisiitide kajastamisel Soome” (Härmaorg 2005).

Samuti on vaadeldud erinevate maade representatsioone Eesti päevalehtedes (Vihalemm & Rutsheikov 2007), kus autorid tõdesid, et nii tähelepanu jaotumine pikemates ajalehelugudes 1993-2003 kui erinevate maade representatsioon lühiuudistes ja pikemates välislugudes 2003-2004 kinnitavad oletust, et päevalehtede tähelepanu pingerida saab käsitleda rahvusvahelise poliitilise ruumi indikaatorina.

Identiteediuringuid on seevastu tehtud palju ning erinevate fookusasetustega. „Teaduslikult on Eesti identiteedi temaatika huvi pakkunud ja uurimisteenaks saanud eriti peale Eesti taasiseseisvumist. ... Vajadus uurida rahvusliku ja etnilise identiteedi muutusi tähendab käsitleda identiteeti rahva kollektiivse eneseteadvuse fenomenina. ... Rahva identiteedimuutuste käsitlemisel on kasutatud kõige enam diskursuslikku lähenemist, mis võrdleb tekste ja kontekste.” (Kirch 2002).

Identiteediuringud Eestis on kasutanud meediatekstidel põhinevat kontentanalüüsi (vt nt Korts 1999; Jakobson 2002a), samuti sotsiaalpsühholoogilisi teste (nt Valk & Karu 2001), süvaintervjuusid (Masso 1999) ning standardiseeritud küsitlusi (Vihalemm & Masso 2002).

Ülevaadet tehtud uuringutest aitavad luua ka mitmed töödekozumikud ning kõrgkoolides kaitsitud lõputööd. Identiteediuringute kontekstis võiks märkida psühholoogide ja kultuuri-uurijate töödekozumikku „Eesti ja eestlased võrdlevas

perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust”, kus näiteks Valk kirjutab Eesti identiteedist Eestis ja Rootsis (Valk 2002) ja Mari Kalkun (endine Uba) teemal „Ajakirjanduses loodud eestlustunne” (Kalkun 2002).

Samuti tuleks märkida raamatut „Eesti elavik 21. sajandi algul”, mis annab laiapõhjalise ülevaate Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna poolt läbi viidud uuringu „Mina. Maailm. Meedia.” tulemustest. Antud teoses esitavad autorid sotsioloogilise sissevaate ka väärtuste ja identiteedi valdkonda (Kalmus et al. 2004).

Tartu Ülikooli psühholoogia osakonnas kaitses oma doktoritöö pealkirjaga „Etnilise identiteedi kaks aspekti: uhkus ja eristamine” Aune Valk (Valk 2001b). Väitekirja moodustavad viis artiklit, mis käsitlevad etnilise identiteedi erinevaid aspekte, alates selle üldisest struktuurist; personaalsetest, sotsiaalsetest ja kultuurilistest erinevustest etnilises identiteedis ning lõpetades etnilise identiteedi erineva tähenduse ja tähtsusega (Valk 2001a). Enne doktoritööd kaitses Valk samas osakonnas ka magistratöö, mis kandis pealkirja „Ethnic identity and national attitudes” (Valk 1997).

Identiteediuringute valdkonda on panuse andnud Valeria Jakobson (Jakobson 2002a), kes oma doktoritöös käsitleb Eesti venekeelse meedia rolli venekeelse vähemuse integreerimisel Eesti ühiskonda. Tema väitekirj ilmub ka sarjas Acta Universitatis Tamperensis ning töö teises artiklis analüüsib Jakobson Eesti venekeelse pressis konstrueeritud kollektiivseid identiteete.

Mari Uba kaitses Tartu Ülikoolis Marju Lauristini juhendamisel oma magistratöö „Rahvusliku enesemääratluse muutumise võimalused: rahvusliku identiteedi konstrueerimine Teise maailmasõja järgse Eesti, Soome, Ida-Saksa, Lääne-Saksa, Austria ja Šveitsi ajakirjanduses” (Uba 2000).

Magistritööde kaitsjatest võiks veel esile tõsta Raili Nugini Tallinna Pedagoogikaülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudist, kes Acta Historica Tallinnensia numbris kirjeldab oma tööle tuginedes medias kajastuvat eestlaste kollektiivset minapilti, täpsemalt identiteedi loomise vorme 1991. aasta Päevalehe ja 2001. aasta Eesti Päevalehe aastakäike analüüsides. Autor jõuab

järeldusele, et rahvusliku identiteedi loomise vormid on meedias kümne iseseisvusaasta jooksul märkimisväärselt muutunud (Nugin 2003).

1.5. Töös kasutatud mõisted

Antud bakalaureusetöö puhul on peamised võtmesõnad “representatsioon”, “identiteet”, „kollektiivne minapilt”, „roll” ja „kontekst”. Järgnevalt seletan lahti, millises tähenduses neid mõisteid töös kasutatakse.

Representatsioon. Töö autor lähtub konstruktivistlikust lähenemisviisist, mille järgi luuakse objektidele tähendus representeerivate süsteemide kaudu. Mitte asjad iseeneses ei kinnita keeles tähendusi, vaid me konstrueerime asjadele tähenduse, kasutades representatsiooni süsteeme nagu mõisted ja märgid.

Erinevuse representeerimine. Töös lähtutakse Saussure'i ja Freudi käsitlustest. Esimese puhul on erinevus määrav just seetõttu, et see on tähenduse loomisel esmatähtis – ilma selleta ei teki tähendust. Teise puhul on fookuses psühhoanalüütiline lähenemine, et „teised” on olulised meie enda olemuse ülesehitamisel.

Identiteet, kollektiivne minapilt ja roll. Käesoleva uurimuse eesmärk on uurida identiteeti kitsamalt, olemasoleva kollektiivse minapildi raames, mis avaldub võõra tulekuga ühiskonda ehk teisisõnu, identiteet taandatakse kitsale kategooriale – inimesed konstrueerivad (lisaks teistele viisidele) identiteeti läbi kollektiivse mina.

Vastava ala kirjanduses on näha, et mõnikord eristatakse identiteeti ja rolle, kuid siin polegi ühest alust. Seega vajab selgitust antud töös kasutatud rolli mõiste ja selle seotus identiteediga. Et analüüsida kollektiivset minapilti, võeti antud töö raames aluseks ajakirjanduses eestlastele omistatud rollid - nende analüüsimisel teeb autor järeldused olemasoleva (visiidi raames) eestlaste kollektiivse minapildi kohta.

Et kaardistada konkreetse kollektiivse identiteedi muster, loodi kodeerimislehes eraldi blokk, kus kodeeriti erinevate kategooriate abil enesemääratlus (eestlaste rolli

iseloomustamine visiidi käigus (kategooriaid 26)), samuti vaadeldi, kuidas iseloomustati ja esitleti Eesti presidendipaari ning milline tähendus omistati visiidile tervikuna). See omakorda annab võimaluse visandada peamised määratluse arengusuunad – millised ilmingud esinevad, kas tõmmatakse piiri omade ja võõra vahele, kas ja kuidas kasutatakse endisi sümboleid/müüte uues kontekstis.

Diskussiooni osas asetatakse saadud tulemused ka laiemasse konteksti, mis võimaldab käsitleda identiteeti ning selle ühte osa, kollektiivset maailmapilti, mitmetasandilise struktuurina ning vaatleb tulemusi erinevate aspektide kombinatsioonina. Oluline on märkida, et identiteeti käsitletakse antud töö raames pidevalt muutliku protsessina - võõra tulekut ühiskonda nähakse indikaatorina kollektiivse minapildi tekkele.

Kontekst. „Kommunikatiivse sündmuse seesmised ja välised tunnused, mis mõjutavad teksti ja selle tõlgendamist. Ühelt poolt mõistetakse konteksti all vahetut tekstuaalset konteksti, milles tekstilõik paikneb. Teiselt poolt peetakse konteksti all silmas sotsiaalset, institutsionaalset ja ühiskondlikku konteksti, mille raames teksti luuakse ja tarbitakse. Siin eristatakse omakorda mikro-konteksti ehk lokaalset konteksti ehk situatsioonikonteksti – konkreetset aega, kohta, kommunikatiivses sündmuses osalejaid jne. ja makro-konteksti ehk laia konteksti ehk kultuurikonteksti, mis võtab arvesse ühiskondlikku ja poliitilist raamistikku.” (Kalmus 2004, viidatud Härmaorg 2005, kaudu).

1.6. Uurimisküsimused

Töö üldine eesmärk on uurida kuninganna Elizabeth II Eesti visiidiga seotud representatsioone trükiajakirjanduses. Hüpoteeside püstitamist ei peetud antud bakalaureusetöös vajalikuks.

Konkreetsed uurimisküsimused on järgmised:

1. Milline on teemade püstitus kuninganna Elizabeth II Eesti visiidi kajastamisel?

2. Kuidas representeeritakse kolmes vaadeldavas päevalehes visiiti tegevat isikut, samuti president Toomas Hendrik Ilvest ja tema abikaasat Evelin Ilvest kui eestlaste nimel põhilisi visiidi tegija vastuvõtjaid?
3. Millised kõneisikud saavad leheveergudel sõna, milline on lugude autorlus?
4. Millega on/ei ole sõna saavad isikud visiidi puhul rahul ning millise tähenduse nad sellele omistavad?
5. Milline on väljaannete loodav eestlaste kollektiivne minapilt, milline roll eestlastele visiidi käigus omistatakse?
6. Millised erinevused ja sarnasused esinevad väljaannete lõikes teemade püstituse, kõneisikute ja esindajate representeerimise osas?

Diskussiooni osas paigutab autor töö käigus kogutud andmed laiemasse konteksti, kõrvutades saadud tulemusi erinevate käsitluste ja uuringutega. Autor püüab selle läbi arutleda väite üle, et identiteedi näol on tegemist pidevalt muutuva protsessiga ning võõra tulek ühiskonda on indikaatoriks kollektiivse minapildi tekkele ja muutusele.

II UURIMISMEETODID

Kuninganna Elizabeth II Eesti visiiti kajastavate artiklite analüüsimisel kasutatakse antud töös sisu- ehk kontentanalüüsi. Kontentanalüüs on meediatekstide süsteemse, kvantitatiivse ja objektiivse kirjeldamise meetod, nagu selle on defineerinud D. McQuail (McQuail 2003).

Kontentanalüüsi töötas välja Harold D. Laswell, kes uuris I maailmasõja ajal lennukitest alla visatud propagandateateid ehk lendlehti ja lõi nende tekstide analüüsimisel kontentanalüüsi. Kontent- ehk sisuanalüüsi abil „tõlgitakse” mistahes eesmärgil loodud tekst sotsioloogia, psühholoogia või mõne muu teaduse keelde, kvantitatiivsete näitajate keelde.

R. D. Wimmer ja J. R. Dominick (1991) toovad välja mitmed kontentanalüüsi definitsioonid, viidates erinevatele autoritele. Näiteks M. H. Walizer ja P. L. Wienir on kõnealust uurimismeetodit selgitanud kui „süsteemset protseduuri, mis võimaldab uurida igasuguse salvestatud informatsiooni sisu” ja F. N. Kerlinger kui „meetodit, millega saab uurida ja analüüsida kommunikatsiooni süsteemselt, objektiivselt ja kvantitatiivselt, et mõõta erinevusi” (Wimmer & Dominick 1991). Massikommunikatsioonis kasutatakse kontentanalüüsi teabevahendite kindlate aspektide ja nende mõju uurimiseks, kusjuures lähtutakse eeldusest, et kommunikatsiooni sisu kätkeb endas kahesugust infot: esiteks sisu enda kohta ja teiseks nähtuste kohta (Lauk 1995).

Wimmer ja Dominick (1991) pakuvad välja ka selgituse, miks just sisu- ehk kontentanalüüs on massimeedia uurimises laialt kasutatav: see võimaldab saada vastuseid võimalikult erinevatele küsimustele, mis massimeediat käsitledes esile võivad kerkida. Samuti laseb kontentanalüüs hinnata meediatekste kvantitatiivsete kriteeriumite järgi, mis annavad uurijatele konkreetseid ja võrreldavaid andmeid (Wimmer & Dominic 1991).

K. Krippendorff (1980) defineerib sisuanalüüsi meetodit järgmiselt: „Kontentanalüüs on uurimistehnika andmete põhjal konteksti kohta täpsete ja põhjendatud järelduste tegemiseks”. Sisuanalüüsi kasutajale on oluline tekstide analüüsimisel saadud tulemuste põhjal teha järeldusi tekstiväliste nähtuste kohta – tekstide autorite või ühiskonna kui kollektiivse autori kohta.

2.1. Käesolevas bakalaureusetöös kasutatud uurimismeetodid

2.1.1. Kvantitatiivne kontentanalüüs

Kvantiteet näitab, et miski on väljendatav kindla koguse, suuruse jms kaudu – on mõõdetav. Sotsiaaluuringute kontekstis on kvantitatiivne lähenemine seotud põhiliselt ankeetide ning eksperimentidega s.t. eelstandardiseeritud, uurija poolt konstrueeritud indikaatoritega andmekogumiseks ning andmete hilisema statistilise töötlustega.

Kvantitatiivse lähenemisviisi (*quantitative approach*) andmeanalüüsi põhimõtted:

- Opereeritakse arvudega, mis statistiliselt töödeldavad ning eeldatavalt esindavad mingit aspekti tegelikus käitumises.

(Vihalemm 2001)

2.1.2. Kvalitatiivne kontentanalüüs

„Kui kvantiteet näitab, et miski on väljendatav kindla koguse, suuruse jms kaudu, siis kvaliteet viitab mingi objekti, kogemuse „tuumale”, selle tähenduslikule või olemuslikule sisule.

Mõiste kvalitatiivne analüüs, kvalitatiivuuringud ühendab endas hulga erinevaid meetodeid ning lähenemisviise sotsiaalsele reaalsusele, kus ei kasutata uurija poolt eelnevalt konstrueeritud standardseid indikaatoreid (või kui, siis stiimulmaterjalina), vaid loomulikke, inimeste endi poolt välja toodud näiteid. Seega ka uuringu tulemuste edastamine ning järelduste tegemine ei saa toimuda numbrite vahendusel, vaid argumenteerimise, uurija järelduste väljatoomise vahendeiks on näiteks tsitaadid uuritava(te) subjekti(de) poolt kirjutatud või räägitud tekstist; visuaalsed kujundid; ruumikasutus; mitmesugused *artefact* id nagu anekdoodid, laulud jms.” (Vihalemm 2001)

Kvalitatiivse lähenemisviisi (*qualitative approach*) andmeanalüüsi põhimõtted:

- Opereeritakse sõnadega (tsitaadid), tegevuskirjeldustega, dokumentidega (fotod, päevikud); sümbolitega jms.

(Vihalemm 2001)

Kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi sidumisel on enamkasutatavad kaks viisi:

- Kvalitatiivse ja kvantitatiivse analüüsi tulemuste koos-esitlus, kusjuures kvalitatiivne analüüs:
  - a) lihtsalt illustreerib konkreetsete tsitaatidega kvantitatiivse analüüsi (osa)tulemusi
  - b) seletab kvantitatiivse analüüsi tulemusi, toob välja (hüpoteetilised) põhjused
- Teksti integreeritud analüüs, kus koodide konstrueerimisele eelneb süstemaatiline kvalitatiivne tekstianalüüs – näiteks konstrueeritakse kõigepealt põhiväited, mida tekstides teatud probleemi, küsimuse või märksõna puhul esineb, seejärel loendatakse kui sageli ja millistes väljaannetes esineb mis tüüpi väiteid.

(Vihalemm 2001)

Antud bakalaureusetöös on kasutatud esimest lähenemisviisi, kus tsitaatidel on nii illustreeriv kui ka seletav roll.

2.2. Valim

Antud bakalaureusetöös analüüsiti kolme päevalehte – Postimees, Eesti Päevaleht ja SLÕhtuleht. Ajaperioodiks on valitud kaks nädalat enne visiiti kuni nädal peale kuninganna Elizabeth II lahkumist Eestist (5. oktoober – 27. oktoober 2006). Töö kirjutaja pidas oluliseks saada kuninganna visiidist tervikpilt, kui analüüs oleks keskendunud ainult konkreetsetele visiidi päevadele, oleks jäänud kajastamata aspektid, mida edastati visiidi eel ja selle järel. Järgnev analüüs näitab, et olulise tähtsusega teemad ja hinnangud esitati ka visiidile eelnenud ja järgnenud päevadel.

Tekstid on otsitud reaalselt väljaannete paberversioone monitoorides, kasutatud pole *online*-otsinguid. Paberväljaannetest on kokku kogutud kõik vaadeldud perioodil ilmunud lood, karikatuurid, fotod jne – ühesõnaga kõik tekstid ja visuaalsed materjalid, kus visiiti mainitakse. Lugude analüüsimisel on arvestatud nende algset paigutust ehk reaalset kujundust paberväljaandes. Nii kvantitatiivse kui kvalitatiivse analüüsi puhul on kasutatud sama valimit.

Postimees	20 artiklit, nendest 10 avaldati arvamusküljel ning 10 teistel külgedel.
Eesti Päevaleht	33 kirjatükki, nendest 13 oli arvamusküljel ja 20 ülejäänud lehes.
SLÕhtuleht	53 artiklit, nendest 15 paiknesid arvamusküljel ja 38 mujal lehes.

2.3. Kodeerimislehe seletus

Kodeerimislehe koostamisele eelnes uurimiseesmärkide püstitamine ja valimi moodustamine, selle alusel määratleti sisuühikud ja –kategoriad (kokku 35). Järgnes 20 teksti proovikodeerimine.

„Sisuühikute määratlemine tähendab, et artiklites või muudes tekstides sisalduva teabe olemasolu fikseeritakse ning süstematiseeritakse teatavate märksõnade ehk koodide alla. Koodid on kokkuleppelised kategoriad (*labels*), mis võtavad üldistavalt kokku

tekstides „hajali” oleva teabe. Tekstides sisalduva teabe või märksõnade liigitamine mingite kategooriate alla peab olema teostatud ühel ja samal viisil kõikide tekstide ulatuses”. (Vihalemm 2001).

Üksikasjalik koodide valik ehk kodeerimisleht on ära toodud lisas (vt lisa 1). Üldiselt on koodid jagatud nelja blokki:

Väljaannete spetsiifika ja teemade püstitus

Kui esimeste kategooriatena olid loo number, kanal ja ilmumise aeg kodeeritud, asusin loo autori juurde. Autori tuvastamine on oluline, et näha, kes toodab materjali, mida lugejatele edastatakse. Kollektiivse minapildi analüüsimisel on määrava tähtsusega, kes olemasolevat pilti konstrueerib. Samuti näitab autori tuvastamine, kas algallikana kasutatakse mõnda uudisteagentuuri, (riigi)asutust või näiteks välismaist väljaannet (kui tegemist on tõkelooga). Kui autor oli välja toodud nimeliselt, märgiti lisaks nimele ka tema staatus, et näha, kes olemasolevat pilti ametialaselt loovad. Kodeeriti ka korrad, kus autor puudus ehk materjal esitati lugejatele anonüümselt. See annab võimaluse analüüsida autoriseeritud ja anonüümsete tekstide hulka.

Seejärel märgiti kõikide tekstiosade pealkirjad (ka infobokside, lisalugude, graafikute nimetused), samuti esikülje viite olemasolu korral selle täpne sõnastus. Määratleti ka materjali tüüp ja selle pea- ning kõrvalteemad. Teemade osas on vajalik seletada kategooriat „visiidi kirjeldamine”, sest üldises mõttes võib kõiki visiidiga seotud kirjatükke pidada mingil määral visiiti kirjeldavateks. Antud töö raames kodeeriti selle märksõna alla tekstid, kus kirjeldati n-ö kronoloogiliselt (ka kellaageu arvesse võttes ja ära märkides) kuninganna käike. Näiteks reportaažid külaliste käigust Kadrioru lossi, kus toodi kellaajaliselt välja, mida täpselt tehti. Seletust nõuab ka märksõna „meediakommentaar”. Siinkohal on mõeldud tekste, mis on toodetud toimetuse enda liikmete poolt ehk teisisõnu eristati arvamused artikleid, mille autoriks toimetuse enda liikmed ja teised isikud (eksperdid jne).

Lisaks kaardistati materjali paiknemine ning selle kõikvõimalikud lisaosad – mil moel materjal lugejani toodi, kas midagi rõhutati spetsiaalselt visuaalselt (fotode olemasolu, nende suurus ja sisu (ka fotoallkirjade näol)). Loo paiknemise ja selle juures olevate

lisade asukoht ja suurus näitavad, milliseid teemasid ja isikuid toimetuse tahtis eriti esile tõsta.

Kodeerisin ka tsiteeritud ja/või parafraseeritud kõneisikud. Omakorda ma tsiteeritud ja parafraseeritud kõneisikuid ei eristanud, pigem kaardistati kõneisikud üldiselt, et näha, milliseid allikaid ajakirjanikud visiidi käigus oma artiklites kasutavad – näiteks palju antakse sõna tänavatel kuningannat vaatama tulnud tavalistele inimestele, palju visiidi tegijale või erinevatele ekspertidele.

Nii karikatuuride, lugude pealkirjade kui ka esikülje viidete puhul kodeeriti selle (kui karikatuuril pealkiri puudus, siis kokkuvõtvalt selle sisu) tonaalsus. Näiteks pealkirjad „Kuninganna visiidi ajal on õigem auto koju jätta” ja „Kuninganna poole ise pöörduda ei tohi” kodeeriti õpetavate, juhiseid andvate pealkirjade alla. Pealkiri „Kuninganna ööbis hotellis Kolm Õde” läks aga neutraalse mainimise kategooria alla. Lisaks määratleti kategooriad, mis defineerivad loos esinevat emotsionaalset suhtumist (kui suhtumisi oli rohkem kui üks, kodeeriti neid rohkem).

Visiiti tegev isik

Visiiti tegeva isiku puhul on oluline, millised hinnangud talle konkreetses väljaandes antakse. Sel põhjusel kodeeriti positiivsed, negatiivsed, neutraalsed ja ambivalentssed hinnangud. Lisaks märgiti ära, kui isik institutsionaliseeriti - näiteks näidati teda kindla süsteemi (poliitiline, kuninglik pere) osana või üldiselt riigi esindajana; samuti kui tema tähtsust vähendati või visiidi tegijat mingil põhjusel kas kiideti või süüdistati. Märkimist leidsid ka korrad, kus isik seoti konkreetse metafoori või võrdlusega (näiteks kuninganna kui müüt – tema muinasjutulisus). Visiidi tegija esinemissagedus fotodel kodeeriti juba eelnevalt, väljaannete spetsiifika bloki raames.

Eestlaste minapilt

Antud blokk jaguneb omakorda kolmeks. Esimeses osas kodeeritakse eestlaste rolli iseloomustamine visiidi käigus, mille põhjal saab teiste andmetega kõrvutades teha järeldused väljaannete esitatava eestlaste kollektiivse minapildi kohta. Näiteks Eesti Päevalehe ajakirjaniku Anneli Ammase sulest ilmus 20. oktoobril pealkirjaga

“Kuninganna visiit meelitas Kadriorgu sadakond uudistajat” reportaaž, kus ta kirjeldab Eesti poliitikut Edgar Savisaart: *“Soliidsete mantlite seas paistab silma etiketti eiravas nahktagis majandus- ja kommunikatsiooniminister Edgar Savisaar.”* Antud juhul kodeeriti eestlaste rollina „eestlased kui rahvusvahelise etiketi mittetundjad”.

Eraldi pikemalt kirjutasin välja artikli lõigud, kus autor/esineja/esindaja märkis, millega ta on või pole visiidis rahul ning millise tähenduse ta tervikuna visiidile omistab ehk mida see tema arvates laiemas plaanis näitab. Näiteks Allar Viiviku 20. oktoobri meediakommentaaris „Kuningliku pilgu alla” märgiti kodeerimisel järgmine lõik: *„Mida tähendab kuninglik visiit Eestile ja maailmale? Meile kindlasti tänavuse poliitika-aasta üht tähtsetke. Kui novembris käib Tallinnas ka president George W. Bush, siis polegi enam eriti kedagi tippudest siiakanti oodata. /---/Maailmale näitab Elizabethi külaskäik, et enam pole Eesti Läti-Leedu provints, vaid tunnustatud koht. Kuninganna on ikkagi kümnete riikide pea ning Briti Rahvaste ühenduse juht.”* Pikemate tsitaatide/lõikude väljakirjutamine tagas analüüsi sisukuse, sest ainult märksõnade alusel kodeerimine ei annaks representatsiooni kirjeldamisel põhjalikku ülevaadet. Antud töö puhul oli taolistel tsitaatidel nii seletav kui ka illustreeriv roll.

Eestlaste minapildi analüüsimise puhul on olulised ka teised näitajad nagu näiteks kõneisikud. Nende olemasolu ja esinemissagedus kodeeriti juba kodeerimisjuhendi esimeses blokis.

Artikli sisu kokkuvõtvalt 3-5 lausega

Töö autori poolt tehtud paarilausealine tekst, mis võtab artikli sisu ülevaatlikult kokku ning märgib ära olulised aspektid.

III ELIZABETH II EESTI VISIIDIGA SEOTUD REPRESENTATSIOONID KOLMES PÄEVALEHES

3.1. Visiidi kajastamine kolmes päevalehes

Kuninganna Elizabeth II visiiti kajastati kolmes päevalehes märkimisväärsete mahuliste erinevustega: SLÕhtuleht avaldas 53, Eesti Päevaleht 33 ja Postimees 20 kirjatükki. Analüüsis antakse ülevaade päevalehtedes ilmunud materjalist, lugude pealkirja tonaalsusest ning kirjatükkides esinenud emotsionaalsest suhtumisest, kirjatükkide paiknemisest, põhiloo peateemadest ning tekste illustreerinud pildimaterjalist. Lisaks vaadeldakse, kuidas esitletakse artiklites visiiti tegevat isikut ning jõutakse lehtedes esitatava eestlaste kollektiivse minapildi ning selle representatsioonini. Viimases osas antakse ülevaade lehtede erinevustest ja sarnasustest visiidi kajastamisel.

3.1.1. Elizabeth II visiidi kajastamine Postimehes

Kuninganna Elizabeth II Eesti visiiti kajastati Postimehes 20 korral, kokku kaheksas numbris. Visiidi eel ilmus neli kirjatükki, visiidi ajal kümme ning peale kuninganna lahkumist kuus artiklit.

3.1.1.1. Materjal

Postimehes domineerisid visiidi kajastamisel uudised ja meediakommentaariid, järgnes kahe ühikuga (foto)reportaaž ning võrdselt korra olid esindatud juhtkiri, karikatuur,

kõne, küsitlus, ilukirjanduslik tekst ning välisajakirjandusest tõlgitud tekst (vt lisa 2 graafik 22).

3.1.1.2. Loo paiknemine

Loo paiknemise järgi saab järeldada, et Elizabeth II visiidi kajastamise uudisväärtust peeti kõrgeks. Viiel korral anti lugejale info edasi illustreeritud uudiskülje fookusloona, neljal korral illustreeritud sisemise lehe artiklina. Ülejäänud artiklid, mis uudis- või sisekülgedel paiknesid, olid samuti kõik illustreeritud.

Arvamusküljel avaldatud kirjatükkidest oli illustreeritud kolm ning pildilise materjalita sama palju. Kokkuvõtvalt on näha, et kõikidest avaldatud lugudest oli ainult kolm illustreerimata ning ülejäänud 17 loole oli lisatud ka pildiline materjal. (vt lisa 4 graafik 24).

3.1.1.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema

Teemade osas vastas kõige rohkem tekste kriteeriumile, kus esitleti kas persooni, mõnda objekti, kirjeldati ettevalmistuste tegemist või visiidiga kaasnenud ametlikke käike. Persooni, kelleks oli Elizabeth II, esitleti viiel korral. Enamasti paiknesid taolised kirjatükid arvamus- või meediaküljel ning kirjeldasid kuninganna senist elukäiku ning kuningliku perekonna tavasid.

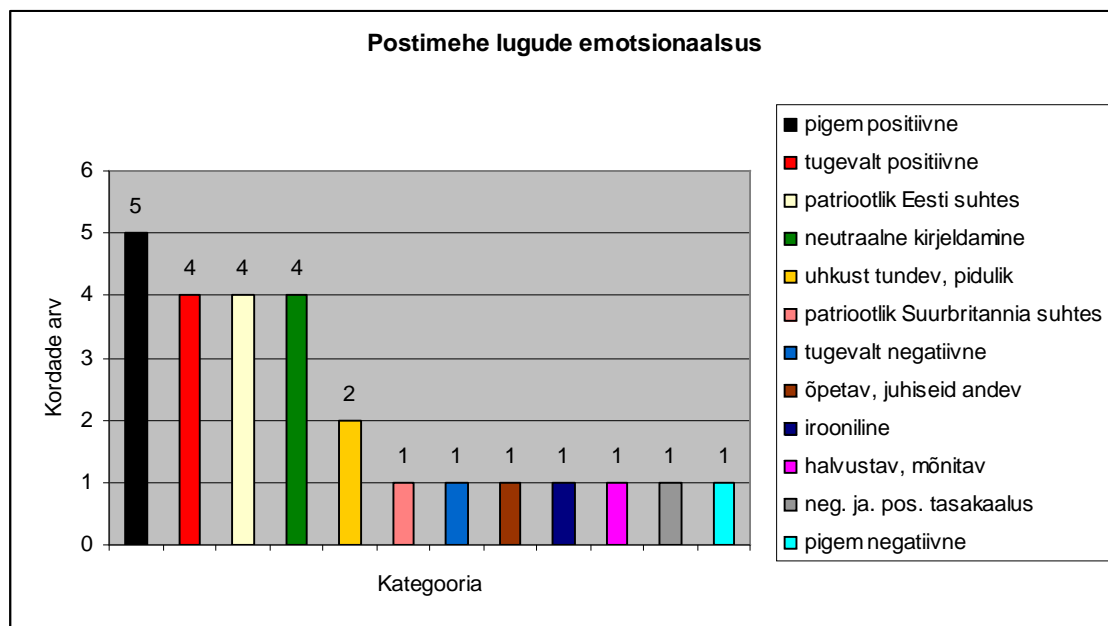
Teemade osas hõivas kolmanda koha välispoliitika, mis näiteks oli läbivaks teemaks ka Elizabeth II peetud kõnes Mustpeade Majas. Eesti presidendipaari käitumist kajastati kahel korral, kus esimesel juhul refereeriti välisajakirjanduses ilmunud tekste ning teisel juhul oli tegemist meediakommentaari, kus ajakirjanik Riina Luik mõistab hukka selle, et meedia keskendus sisu asemel Evelin Ilvese kostüümidraamale (vt lisa 5 graafik 25).

3.1.1.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus

Selgelt eristub pealkirja tonaalsuse määramisel teistest kategooria nimetusega „neutraalne mainimine või kirjeldamine”, selliselt võib määratleda üheksat pealkirja 20-st. Järgnevad võrdses mahus tugevalt positiivsed, uhkust tundvad, Eesti suhtes patriootlikud ja pigem negatiivsed pealkirjad (vt lisa 3 graafik 23).

3.1.1.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine

Postimehe veergudel edasi antav emotsionaalne suhtumine on skaalal positiivne-negatiivne tugevalt esimese poole kaldu. Nagu näha graafikul 1, olid viiel korral hinnangud pigem positiivsed, võrdselt neljal korral tugevalt positiivsed, Eesti suhtes patriootlikud või vastasid kategooriale „neutraalne mainimine või kirjeldamine”. Tugevalt või pigem negatiivset, iroonilist või halvustavat hinnangut esines näiteks vaid korra.

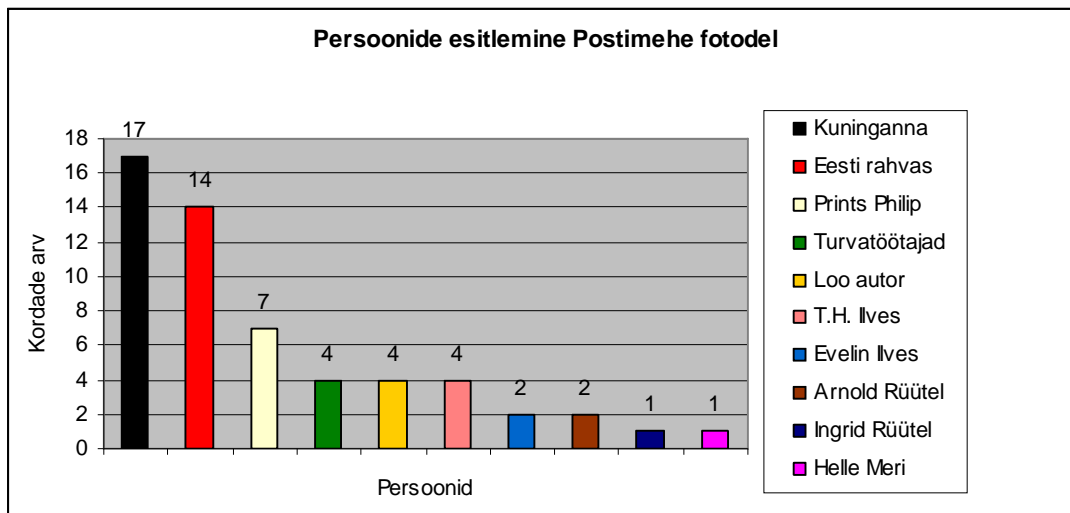

Graafik 1. Kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel Postimehes esinenud kategooriad, mis defineerivad loos esinevat emotsionaalset suhtumist. Kordi kokku 26.

3.1.1.6. Fotode sisu

Graafik 2 näitab, et mahuliselt esitleti fotode kaudu Postimehe lugejatele kõige rohkem visiidi põhitegijat (17), vähemal määral ka temaga kaasas olnud prints Philipit (7). Palju oli üles võetud tavalisi inimesi kuningannat tervitamas tema jalutuskäigul vanalinnas või näiteks Raekoja platsil peetud minilaulupeole kaasa elamas (14).

Järgnesid võrdses mahus Toomas Hendrik Ilves, turvatöötajad ja loo autor. Kahel korral anti visuaalselt edasi Evelin Ilvest ja Arnold Rüütlit.

Graafik 2. Persoonide esitlemine Postimehe fotodel kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 56.

3.1.2. Elizabeth II visiidi kajastamine Eesti Päevalehes

Kuninganna Elizabeth II Eesti visiiti kajastati Eesti Päevalehes 33 korral, kokku seitsmes numbris. Visiidi eel ilmus kolm kirjatükki, visiidi ajal 20 ning peale kuninganna lahkumist kümme artiklit.

3.1.2.1. Materjal

Eesti Päevalehes kajastati Elizabeth II visiiti kõige enam uudisena (15), järgnesid arvamused (5), meediakommentaariid (4) ja (foto)reportaažid (3). Võrdselt korra anti sündmuste käiku edasi lühiuudise, kõne, juhtkirja, karikatuuri, küsitluse ning lugejakirja läbi (vaata lisa 6 graafik 26).

3.1.2.2. Loo paiknemine

Eesti Päevalehe jaoks oli Elizabeth II visiit Eestisse kõrge uudisväärtusega. Üheksal korral anti info edasi illustreeritud uudiskülje fookusloona, seitsmel korral oli tegemist samuti illustreeritud uudisega, kuid seda ei tõstetud kujunduslikult kõige tähtsama loo kohale. Kolmeteistkümmel korral edastati visiiti arvamusküljel, nendest kuuel korral oli tegemist illustreeritud arvamuskülje looga, lisaks paigutati see kolmel korral

põhifookusesse. Visiidi kajastamine jaguneski põhiliselt uudis- ja arvamuskülgede vahel, sest muudel külgedel esines Elizabeth II puudutava infoga lugu vaid korra (vaata lisa 8 graafik 28).

3.1.2.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema

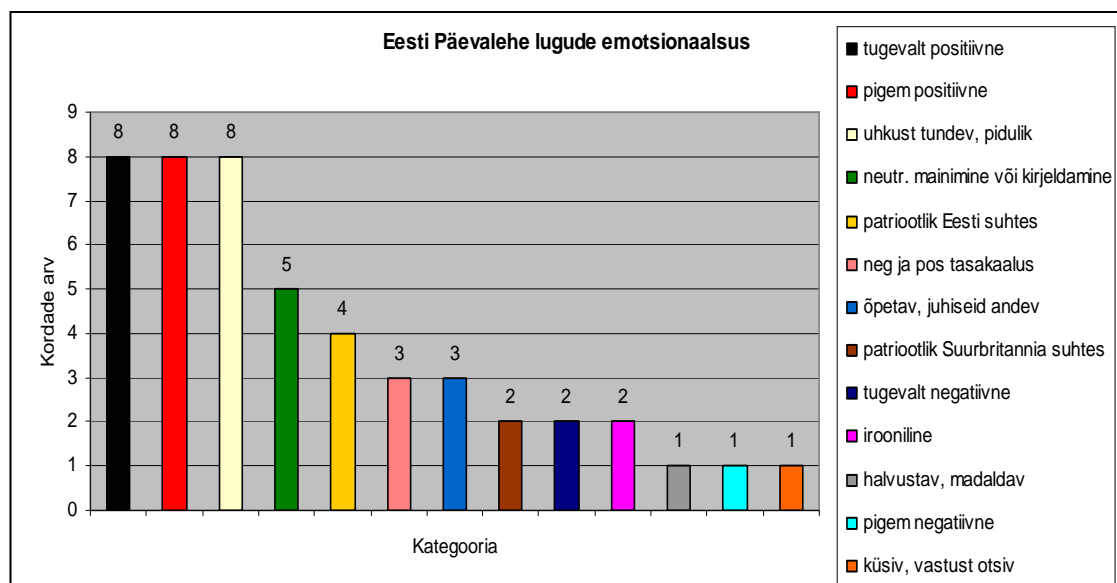
Enamus kordadel osutus põhiloo peateemaks Elizabeth II visiidi kirjeldamine (16), järgnes välispoliitika (5) ning võrdses mahus ehk neljal korral oli fookuses isikliku esitlemine või sisejulgeolek (vaata lisa 9 graafik 29).

3.1.2.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri) sisu tonaalsus

Lugude pealkirjad olid Elizabeth II visiidi kajastamisel ülekaalukalt neutraalsed (13). Järgnesid uhkust tundvad, pidulikud (5) ja tugevalt positiivsed (4) (vt lisa 7 graafik 27).

3.1.2.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine

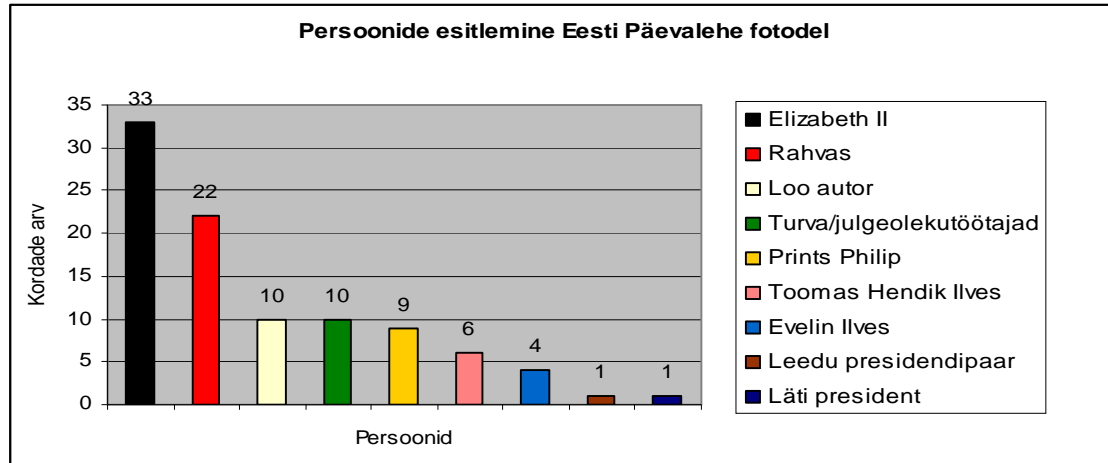
Eesti Päevalehes kajastati Elizabeth II visiiti pigem positiivses valguses (vt graafik 3). Kuigi osades lugudes esines halvustavat, tugevalt negatiivset või iroonilist suhtumist, olid ülekaalus need kirjatükid, kus nii visiiti kui selle tegijat nähti positiivses valguses. Esines ka patriootlikkust nii Eesti kui ka Suurbritannia suunas.

Graafik 3. Kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel Eesti Päevalehes esinenud kategooriad, mis defineerivad loos esinevat emotsionaalset suhtumist. Kordi kokku 48.

3.1.2.6. Fotode sisu

Fotodel esitleti enim kuningannat, kokku 33 korral (vt graafik 4). Järgnes rahvas, keda pildistati 22 korral. Meie presidendipaari näidati kokku kümnel fotol - Toomas Hendrik Ilvest kuuel ja Evelin Ilvest neljal korral.

Graafik 4. Persoonide esitlemine Eesti Päevalehe fotodel kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 96.

3.1.3. Elizabeth II visiidi kajastamine SLÕhtulehes

Kuninganna Elizabeth II Eesti visiiti kajastati SLÕhtulehes 53 korral, kokku üheksas numbris. Visiidi eel ilmus kolm, visiidi ajal 28 ning peale kuninganna lahkumist 22 teksti.

3.1.3.1. Materjal

SLÕhtulehes kajastati kuningannat ning tema visiiti peamiselt läbi uudiste (21), sellele järgnesid lühikese vahega lühiuudised (8) ja meediakommentaariid (7). Juba väiksemas mahus edastati info olemusloo, reportaaži, karikatuuri ning juhtkirja läbi (vt lisa 10 graafik 30).

3.1.3.2. Loo paiknemine

Materjali jagunemine näitas, et enamasti kirjutati kuningannast ja tema visiidist uudistes ja meediakommentaaries, seega paikneski suurem osa infost uudis- ja arvamuskülgedel. Uudised olid kaheksal korral tõstetud ka fookusesse (tavalisi illustreeritud uudiskülje lugusid oli aga veelgi enam - 23) ja vaid kolmel korral ei olnud uudise juures illustreerivat fotot. Arvamusküljel anti Elizabeth II visiidi teemal sõna vaid toimetuse enda liikmetele (juhtkirjad, meediakommentaariid). Eksperte kaasati pigem allikatena uudislugudes (vt lisa 12 graafik 32).

3.1.3.3. Põhiloo (või karikatuuri) peateema

SLÕhtulehes peeti teistest teemadest olulisemaks viite põhilist – visiidi kirjeldamist (näiteks reportaažid Kumu ja Kadrioru külastamisest jne), sisejulgeolekut (piirangud tänavatel ja liikluses, mida tohib Raekoja platsile kuningannat vaatama tulles kaasas kanda, milline oli visiidi tegija ihukaitse jne), persooni esitlemist (näiteks Elizabeth II senine elulugu, tema harjumused, kuninglik perekond tervikuna), samuti ettevalmistuste esitlemist (mida vastuvõtavad asutused tegid, kuidas planeeriti minilaulupidu jne).

Eraldi pöörati tähelepanu Eesti esipaari käitumise ja riietuse vastavusele rahvusvahelisele etiketile - Evelin Ilvese riided, Toomas Hendrik Ilvese käte taskus hoidmine, kui ta kuningannat saatis jne (vt lisa 13 graafik 33).

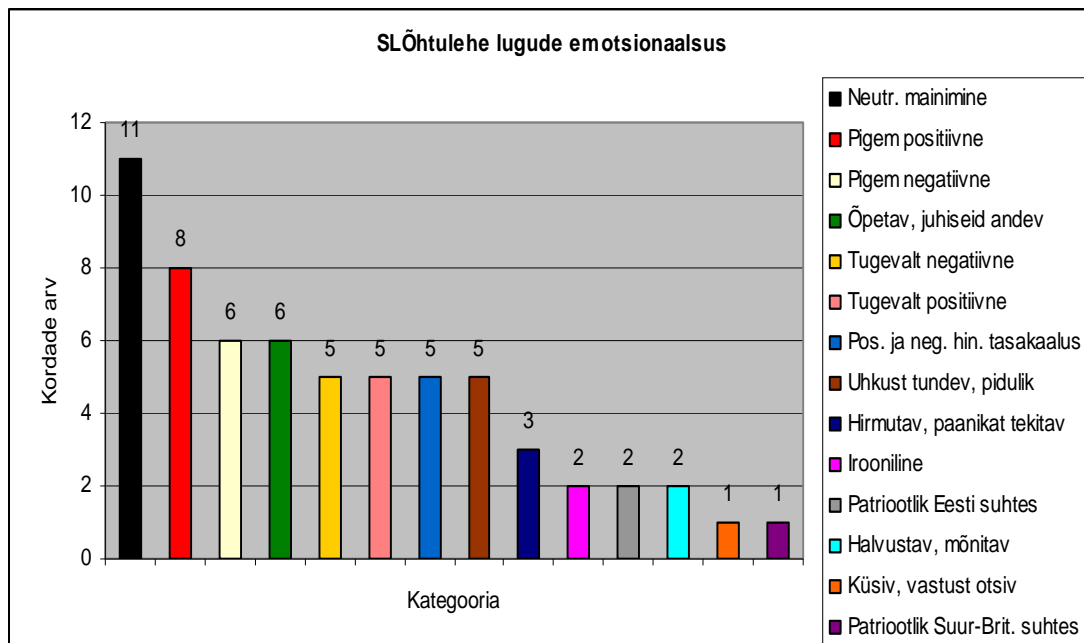
3.1.3.4. Lugude pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus

Lugude pealkirjad olid vaadeldud ajalehes ülekaalukalt neutraalsed (27 korral, järgnes nelja korraga ähvardav või hoiatav pealkiri, mis pandi sisejulgeolekut puudutavatele artiklitele). Positiivseid ja negatiivseid pealkirju oli võrdselt – mõlemaid esines kuuel korral. Oli ka juhiseid andvaid, pidulikke, küsivaid, iroonilisi, küsivaid jne. pealkirju, kuid nende esindatus oli võrdlemisi väike (vaata lisa 11 graafik 31).

3.1.3.5. Loos (või karikatuuris) esinev emotsionaalne suhtumine

Neutraalsete pealkirjade hulk pole küll üks-ühele võrreldav lugudes esineva neutraalse suhtumisega, kuid mõlemaid on teistega kõrvutades siiski enam (vt graafik 5). Samuti oli positiivseid ja negatiivseid emotsioone suhteliselt võrdsel hulgal. Palju esines juhendamist ja õpetamist, jällegi põhjuseks sisejulgeolekut puudutavate artiklite suur

hulk. Nii nagu pealkirjades, esines ka lugudes selliseid emotsioone nagu hirmutav, irooniline, halvustav, uhkust tundev jne.

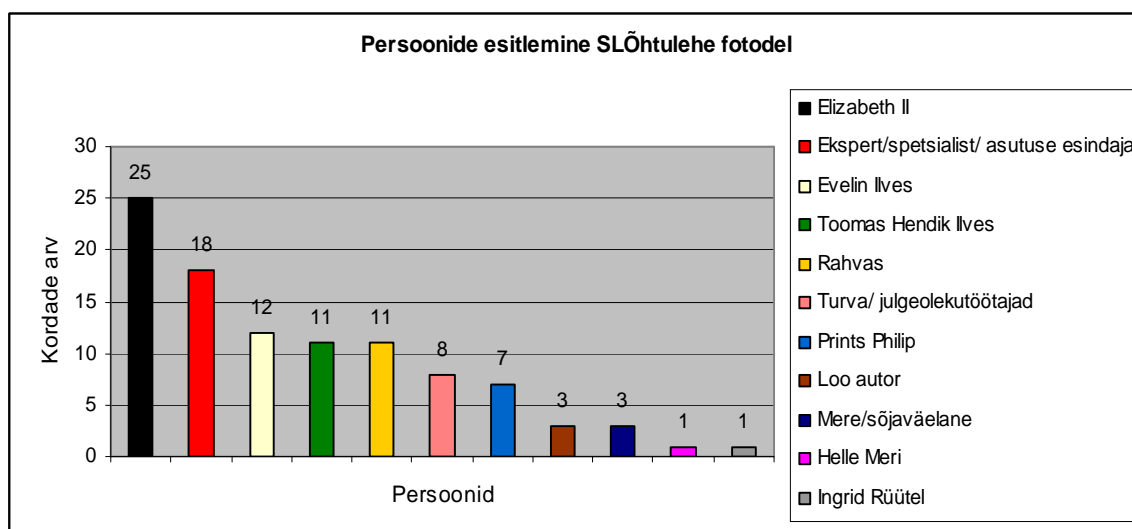

Graafik 5. Kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel SLÕhtulehes esinenud kategooriad, mis defineerivad loos esinevat emotsionaalset suhtumist. Kordi kokku 62.

3.1.3.6. Fotode sisu

Graafik 6 näitab, et fotodel kajastati kõige rohkem visiidi tegijat (25), järgnes ekspertide, spetsialistide ning vastuvõtivate asutuste esindajate esitlemine (näiteks Mustpeade Maja töötajad, riikliku õhtusöögi valmistanud kokk, moekunstnikud, stilistid ja modellid, kes võtsid enamasti sõna artiklites, mis käsitlesid presidendipaari vastavust rahvusvahelisele käitumis- ja riietumisetiketile). Järgneski fotode hulk, kus esitleti presidendiprouat Evelin Ilvest (pildid jagunesid põhiliselt kahte sorti lugude vahel – visiiti kirjeldavate ning artiklite vahel, mis keskendusid tema välimuse analüüsimisele).

Neljandal kohal on fotod, millel Eesti president Toomas Hendrik Ilves ning viiendal rahvas (keda oli enamasti pildistatud tänavatel, kui kuninganna tegi ringkäiku vanalinnas). Visiite kirjeldavaid ning sisejulgeoleku alaseid artikleid illustreerisid fotod julgeoleku- ja turvatöötajatest.

Graafik 6. Persoonide esitlemine SLÕhtulehe fotodel kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 100.

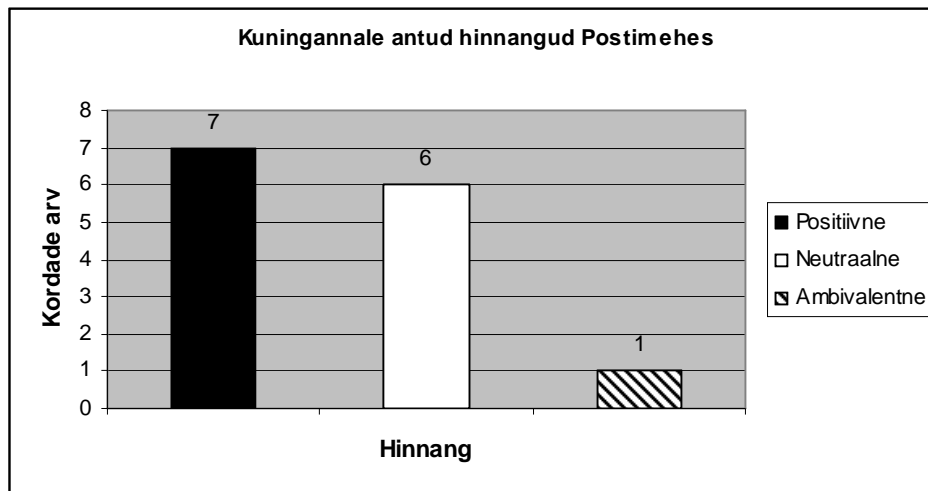
3.2. Visiiti tegeva isiku esitlemine loos

3.2.1. Elizabeth II iseloomustamine Postimehes

Graafik 7 näitab, et kuninganna Elizabeth II esitleti lugudes põhiliselt läbi positiivsete hinnangute (7). Kuuel korral anti neutraalseid hinnanguid. Negatiivseid hinnanguid ei antud analüüsitud Postimehe lugudes kordagi, samuti ei leitud põhjust, et kuningannat näiteks milleski süüdistada. Küll leidis paar korda (2), kus isikule tähtsust vähendati. Ühe näitena võib tuua Postimehe arvamuskülje rubriigis „Nädala nägu” ilmunud kirjatüki, kus leiti, et kuninganna visiit pole muud, kui talle valitsuse poolt ette kirjutatud kohustus.

Palju oli ka isiku institutsionaliseerimist – seitsmel korral - ehk näidati visiiti tegevat isikut süsteemi osana (näiteks kuningliku pere liikmena). Kolmel korral kuningannat ka kiideti ja tunnustati – enamasti viidati tema kohtumisele rahvaga Tallinna tänavatel. Kirjatükke analüüsides on näha, et artiklite autorites toimub teatavat laadi tunnetuse areng ning reaalsuse tajumine. Kuningannat püütakse

inimlikustada, ikoon saab visiidi käigus persooniks - muinasjututegelane muutub autori jaoks lihast ja luust inimeseks. Müütilisust loodi viiel korral.

Graafik 7. Kuninganna antud hinnangud Postimehes visiidi kajastamisel. Kordi kokku 14.

3.2.1.1. Positiivsed hinnangud

Positiivseid hinnanguid ei antud kuningannale ainult artiklites, vaid ka fotoallkirjade ning pildilise keele abil. Kogu visiidi kajastus oli toimetuse poolt tuntavalt pigem heatahtlik. Kiideti visiidi tegija sõbralikkust ning avatust, millest andis tunnistust kuninganna suhtlemine rahvaga linnatänavatel.

3.2.1.2. Persooni institutsionaliseerimine

21. oktoobril ehk päev pärast kuninganna lahkumist valis Postimees rubriiki „Nädala nägu” oodatult Elizabeth II. Artikkel, millel puudus autor, kandis pealkirja “Riigi teener”. Kirjatükk on näide kuninganna kui persooni institutsionaliseerimisest, selles näidatakse teda selgelt kuningliku pere liikmena.

Lugejale edastatakse lõik: *“Muu hulgas on ta pidanud üle elama oma poja abielu lõhkumiseku ja minia hukkamise ning taluma haiglast avalikkuse tähelepanu kõige kuningakojas toimuva vastu. Ent selle juures on kuninganna kogu aeg jäänud väarikaks, väljapeetuks, soojaks, ning riigi teenimisele pühendunuks, esindades selle juures oma isiksusega vana head Inglismaad. Eks seepärast rahvas teda nii väga armastabki.”*

3.2.1.3. Kuninganna kui müüt

Hulk artikleid (enamasti edastati see sõnum läbi arvamusaluste) keskendus sellele, et kirjeldada kuningannat kui inimest ehk siis läbi kirjatükkide oli märgata tunnetuse arengut, reaalsuse tajumist artikli kirjutajate poolt. Visiidi tegija muutus ikoonist persooniks.

Hea näide selle kohta on 19. oktoobril ehk visiidi esimesel päeval ilmunud Marko Lillemägi arvamuskirjeldus pealkirjaga „Kuninganna on inimene”. Ajakirjanik kirjutab ETV-s nähtud dokumentaalfilmist järgnevalt: *“Tänapäeva monarh on eelkõige luust ja lihast inimene. Vaid paaril korral lipsas ekraanilt läbi Elizabeth II, kes meenutas muinasjutukuningannat – uhke krooni, kleidi ja trooniga.”*

Ta rõhutab (lisaks pealkirjale), et kuninganna on tavaline inimene. *“Üks inimlikumaid hetki oli dokumentaalfilmis vaid mõneks sekundiks. See oli kilejopes ja kummikutes Elizabeth II põlengus kahju saanud Windsori lossi õuel. /---/ Filmi lõpuminutitel sai ilmselgeks, et see 80-aastane prouagi on täiesti tavaline inimene.”*

Sama tendents on märgatav ka 21. oktoobril ilmunud Ingvar Bärenklau arvamuskirjeldus „Hõrgutised kuninganna lauale”, kus ta rõhutab, et *“müütide looriga ümbritsetud kuninganna ilmus meie ette siiski täiesti luust ja lihast maise olendina.”* Ta jätkab: *”Kui Tema Majesteedi ümber poleks pidevalt olnud kogu seda protokollaarset sagimist, uhkeid korteeže ja austusavaldusi, võinuks kuningannat pidada tavaliseks heasüdamlikuks ja hoolitsetud Briti vanaprouaks, kes on koos sõbrannadega Tallinna külastama tulnud.”*

3.2.1.4. Kiitmine, tunnustamine

Kuninganna tunnustamise ja kiitmise näitena võib tuua 21. oktoobril ilmunud Ingvar Bärenklau artikli „Hõrgutised kuninganna lauale”, kus kirjutab: *„Kõik need kuninganna naeratused, viiped, lühikesed vestlused rahvaga olid täiesti vahetud ja siirad, neis polnud kübetki kõrkust.”*

3.2.1.5. Persooni tähtsuse vähendamine

Postimehes ilmus kuninganna visiidi kajastamisel ainult üks karikatuur ning oli teema osas sisepoliitiline. Nimelt 20. oktoobri karikatuur (autor Urmas Nemvalts) seob visiidi Eesti sisepoliitiliste pingetega ning vihjab äsja möödunud presidendivalimistele.

Karikatuuril on kolm tegelast – majandusminister Edgar Savisaar, president Toomas Hendrik Ilves ning kuninganna Elizabeth II. Lisaks sisepoliitilise teema sidumisele visiidiga, antakse selle läbi ka hinnang kuningannale ehk üritatakse persooni tähtsust vähendada, ühtlasi näidata teda ka (poliitilise) süsteemi osana.

Pilt 1. 20. oktoobril 2006 Postimehe arvamusküljel ilmunud karikatuur.

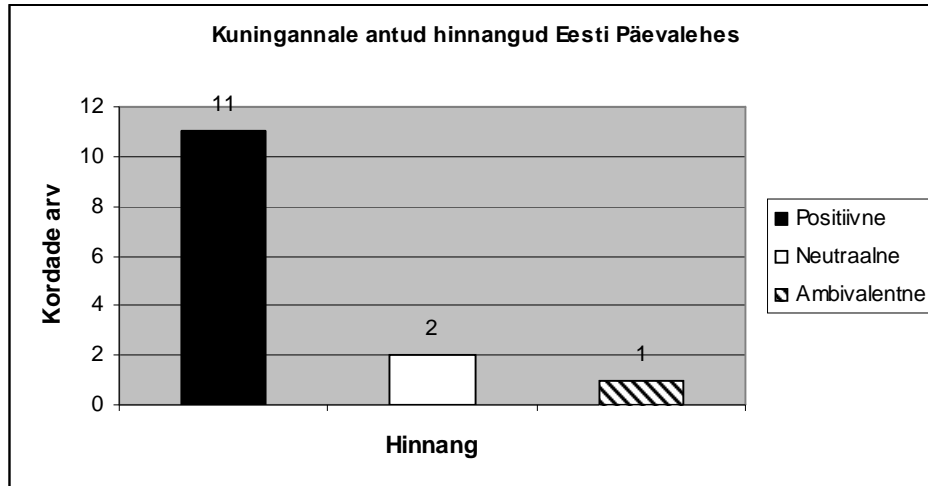
3.2.2. Elizabeth II iseloomustamine Eesti Päevalehes

Elizabeth II esitleti Eesti Päevalehe veergudel enamasti läbi positiivsete hinnangute (vt graafik 8). Tugevalt negatiivset kriitikat kuninganna suunas Eesti Päevalehe veergudel ei leidunud.

Kuuend korral näidati teda ka esindajana või (poliitilise/riikliku) süsteemi osana. Järgnes enam-vähem võrdses mahus visiidi tegija tunnustamine (3), tema tähtsuse vähendamine (2) või seoti isik konkreetse müüdiga (2). Eesti Päevalehe artiklites on sarnaselt Postimehega tunda, kuidas Eesti rahva ja ka ajalehe toimetuse liikmete jaoks on kuninganna justkui muinasjututegelane. Eestisse oodati müütilist tegelast, kelle inimlikku poolt ei usutud enne, kui teda reaalselt tänaval nähti või isegi katsuda saadi.

Eesti Päevaleht keskendus ka printsipi käikudele. Uudiskünnise ületas prints Philipi külaskäik tehasesse (“Prints Philipit huvitas tehases tööliste käekäik” – 20. oktoober

2006), millele eelnes ka eellugu. Printsile antud hinnangud olid positiivsed. Näiteks vabriku kvaliteedijuht Lauri Olli iseloomustas visiiti tegevat isikut järgnevalt: „*Ta oli üllatavalt vaba olekuga ja mõnus.*”

Graafik 8. Kuningannale antud hinnangud Eesti Päevalehes Eesti visiidi kajastamisel. Kordi kokku 14.

3.2.2.1. Positiivsed hinnangud

Eesti Päevalehes kasutasid ajakirjanikud allikatena ülekaalukalt rahvast (vt graafik 17), mistõttu on enamasti hinnangute andjateks tavalised inimesed, kes kuninganna visiidile kaasa elasid.

20. oktoobril ajakirjaniku Anneli Ammase reportaažis “Kuninganna visiit meelitas Kadriorgu sadakond uudistajat”, iseloomustab Kadriorgu Elizabeth II tervitama tulnud Helgi Edovald viimast järgmiselt: „*Ta paistab olevat selline väiksem naine ja tundub rahuliku ja lahke inimesena.*”

Hinnanguid andsid ka Eesti poliitikud, näiteks 20. oktoobril ilmus Anneli Ammase sulest artikkel pealkirjaga “Briti suursaadiku vastuvõtt kujunes meeldivaks tutvumiseks”, kus visiiti tegevale isikule annab hinnangu Eesti poliitik Mart Laar. Tema sõnul oli vastuvõtu meeleolu soe ja loomulik. Leht kirjutab: „*Tema Kuninglik Kõrgus on niivõrd soe ja lihtne inimene. Ta ei tee selleks midagi: ta lihtsalt on. See, kuidas ta liigub, kuidas käitub, see kõik tekitab tema suhtes suurt aupaklikkust.*”

Kuninganna kohtus 21. oktoobril ka Afganistani rahumissioonide meestega. Kadri Ibruse loos “Afganistani rahumissioonide mehi rõõmustas kohtumine kuningannaga” võtab sõna Afganistani missioonile suunduv demineerijate grupi ülem Andri Harkmann, kes oli tseremooniale tulnud terve perega. Eesti Päevaleht edastab: *“Harkmanni sõnul tundis kuninganna huvi, kui kauaks ta missioonile läheb. Vastus oli: kuueks kuuks. „Väga meeldiv oli, ta oli nii sõbralik ja soe,” ütles pereema.”*

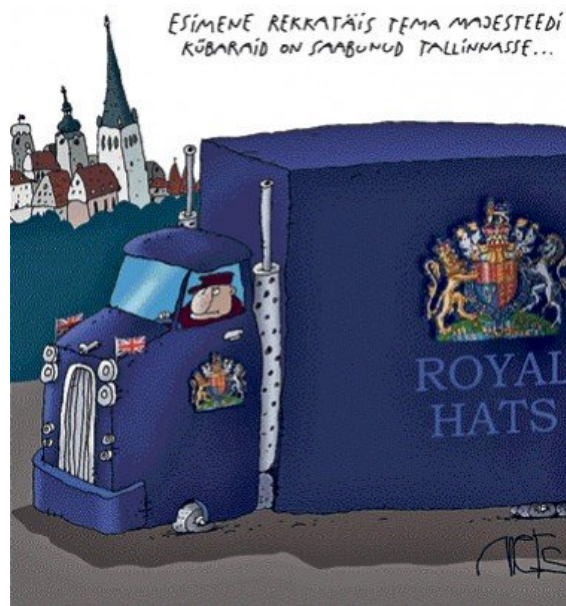
23. oktoobril ilmus Päevalehe arvamusküljel lühikokkuvõtte lehest The Times. Artiklis pealkirjaga “Kooritervitused kuningannale” annab kommentaari Raekoja platsile kuningannat tervitama tulnud Piret Võsu, kes hindab visiidi tegijat ning seab ta etteruttavalt kõrgemale ka George W. Bushist, kes teeb rahvale teadaolevalt oma külaskäigu Eestisse kuu hiljem: *“Kuninganna näeb tõeliselt armas välja. Ta ei ole sugugi ähvardava olekuga, nagu seda on muud riigipead. Ma kahtlen, kas George Bushi tuleb novembris siia nii palju inimesi tervitama.”*

Eesti Päevaleht kajastas ka kuninganna visiiti Leetu, mis eelnes Eestisse tulekule, kus loo autor annab sõna kolmele lätlasele. Holger Roonemaa 18. oktoobril ilmunud loos “Leedu linnakese inglise keele õpetaja julgus võlus kuninganna vestlema” on fookuseks kuninganna vestlusesse laskumine kohaliku inglise keele õpetaja Onute Silevicienega ning sellega ühtlasi Elizabeth II lähedust kohalike inimestega. Artikkel on väga positiivne, sama rõhutab ka pildiline keel.

3.2.2.2. Persooni institutsionaliseerimine

19. oktoobril küsitles Eesti Päevaleht kolme arvamuslimprik. Küsimus oli formuleeritud järgmiselt: millisena näete monarhia tulevikku. Emeriitprofessor Helmut Piirimäe vastas: *„Kuningavõimu hindamist mõjutab alati ka konkreetne isik, kes seda institutsiooni täidab. Monarhias on ju nii positiivseid kui ka negatiivse varjundiga tegelasi – nagu muinasjutus.”*

Selle kommentaariga asetas ta kuninganna selgelt kindlasse süsteemi, mida teeb ka lehes ilmunud Hillar Metsa joonistatud karikatuur pealkirjaga “Esimene rekkatäis tema majasteedi kübaraid on saabunud Tallinnasse...”. Elizabeth II sattuski Eesti Päevalehe karikatuuri tegelaseks visiidi kajastamisel vaid korra.

Pilt 2. 19. oktoobril 2006 Eesti Päevalahe arvamusküljel ilmunud karikatuur.

3.2.2.3. Tunnustamine, kiitmine

Juba varem viidatud artiklis “Kooritervitused kuningannale”, mis ilmus 23. oktoobris ajalehes The Times, võttis sõna kuningannat tervitama tulnud Piret Võsu. Andes visiidi tegijale positiivsed hinnangud, ta ühtlasi ka tunnustab riigipead. Lausetega “*ta ei ole sugugi ähvardava olekuga, nagu seda on muud riigipead*” ja „*ma kahtlen, kas George Bushi tuleb novembris siia nii palju inimesi tervitama*”, on selge, et Elizabeth II pälvib tunnustuse ja kiituse ja seda läbi võrdluse teiste kõrgete riigipeadega.

Tunnustust ja kiitust jagab kuningannale ka moekunstnik Anu Lensment, kelle aramusavaldus 21. oktoobri lehes kannab pealkirja “Kuninganna Elizabethi käitumisest ja välimusest oleks meil kõigil õppida”. Ta ütleb: “*Tõepoolest, kuninganna käitumisest ja välimusest oleks meil kõigil palju õppida. Näiteks seda, kuidas vajadusel olla samal ajal nii väljapeetud kui ka soe ning ka konservatiivne ja atraktiivne. Tema rõivaste toonivalik ja lõikelahendused võiksid aga olla otseseks eeskujuks paljudele neile, kes on talve tulles end millegipärast halli vormitusse rõivasse mähkinud.*”

Loo juures on seitse fotot ning pildiallkirja, millega annab moekunstnik edasi oma arvamuse nii kuninganna kui ka näiteks Evelin Ilvese riietusest. Pildiallkirjad kandsid edasi loo mõtet ning kiitsid visiidi tegijat: “*Mustpeade majas pidulikult õhtusöögil*

kantud kleit näitas kuningannat eriti kuninglikus valguses, “Kuninganna popim pool”, “Evelin Ilves ja kuninganna, kelle sinine mantel mõjus hallis sügises ülimalt värskelt”, “Väärrikad ehted annavad muljele viimase lihvi” ning “Kuninganna karusnahkse äärisega komplekt oli kliimasse sobiv ja efektne”. Eesti esidaam Evelin Ilves sai nii loos kui ka pildiallkirjana aga etteheitva hinnangu osaliseks. Tema foto kandis allkirja: “Evelin Ilvese kleit õhtusöögil tundus liiga barbilik”.

3.2.2.4. Kuninganna kui müüt

Eesti Päevalehe uudislood ja arvamused artiklid näitavad, et kuningannasse suhtutakse kui muinasjututegelasse, kes on ebareaalne ja kelle nägemist iseloomustatakse sõnadega “uskumatu” või “imeline”. Samasugust suhtumist kuningannasse on analüüsitud ka järgmises alapeatükis (persooni tähtsuse vähendamine/inimlikustamine). Taoline ebareaalsuse tajumine ja isiku võrdsustamine muinasjututegelasega näitab ühtlasi ka meie kogenematust kõrgete isikute vastuvõtmisel. Sellest on pikemalt juttu peatükis, kus analüüsitakse eestlaste rolli.

Kuninganna arvatavast ebareaalsusest annab tunnistust näiteks 21. oktoobril avaldatud artikkel “Kooripoisil jäid lillede tõttu isamaalised laulud laulmata”, kus ajakirjanik Rein Sikk kirjeldab, kuidas kooripoiss Henri Tammil annab kuningannale üle lilled. Loo lõpetab ajakirjanik selliselt: “*Õlal, mida kuninganna patsutas, on imelik tunne. Nagu oleks uhke ja soe koorem õla peal*”.

19. oktoobril ilmus Holger Roonemaa sulest lugu “Lätlased esitasid kuningannale breiktantsu ja karaokelaulu” ning selle juures on lisaks muule pildilisele materjalile ka foto Olümpia hotelli lilleseadjast Katrin Koljakust, kes valmistub kõrge külalise Eestisse tulekuks. Pildile on pandud kuninganna müütilisust rõhutav allkiri: „*Lilleseadja Katrin Koljak Olümpia hotelli lillekauplusest oli hakanud roosadest lilledest kauneid seadeid sättima. Roosadest seepärast, et kuninganna on ise ka natuke nukulik, sageli roosas ja naerata, selgitas lilleseadja.*”

21. oktoobril annab Rein Sikk loos “Elizabeth II auks Raekoja platsil peetud laulupidu pani hõiskama ja nutma” ülevaate rahva arvamusest. Ära on toodud Rõngu mehe kommentaar, mis näitab jällegi eestlase muinasjutulist suhtumist visiidi tegijasse: „*Eks õhtul vaatan telest järele, milline ta tegelikult välja näeb,*” kostab Saaremaa

mees imestusest silmi hõõrudes. Elusuuruses kuninganna möödus temast meetri kauguselt.”

Kadri Ibruse 20. oktoobri loos “Presidendipaar andis külalistele uhke õhtusöögi” ütlevad mõnekümne meetri kauguselt tseremooniat jälginud Õie Brachmann ja Kaarel-Peter Sillat *“et kuninganna jättis oma helevalges õhtutualetis ja kalliskivide säras tõeliselt uhke, kuningannaliku mulje”.*

3.2.2.5. Persooni tähtsuse vähendamine/ inimlikustamine

21. oktoobril ilmunud Andrus Kivirähi arvamusaavaldus “Vana daami külaskäik” annab hinnangu nii visiidi tegijale kui ka eestlaste käitumisele (viimasest pikemalt alapeatükis, mis analüüsib eestlaste rolli). Kivirähk kinnitab oma arvamusega seda, mida näitab ka analüüs – eestlased peavad kuningannat muinasjutuliseks tegelaseks. Kivirähi lugu püüab ühtpidi vähendada persooni tähtsust, kuid samas püüab teda ka inimlikustada, lahates tema ümber olevat müütide kogumit.

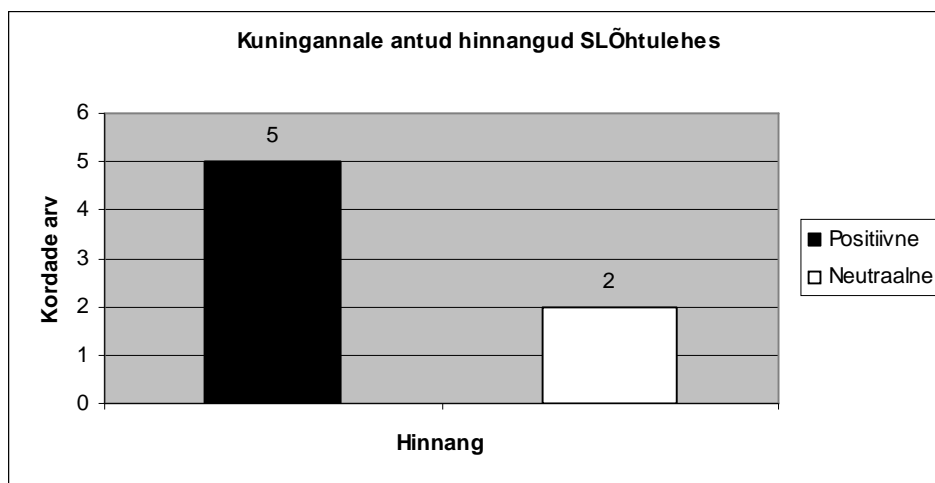
Kivirähk leiab, et *“süüdistada kuningakotta on sama, mis osaleda imikust peale tõsielusarjas „Baar” või olla kohustatud iga päev kuni surmani esinema saates „Tantsud tähtedega” ning “sama infantiilne komet on ju ka kogu see etikett, mis käib kaasas kuninganna isikuga. Mingid mõtted tiitlid, keeld monarhiale selg pöörata ja mis kõik veel”.* Ta jätkab: *“Meil käis külas kuninganna. See kõlab kui lause muinasjutust. Sama hästi võiks öelda: ”meil käis külas päkapikk” või „meil käis külas saabastega kass. /---/ Briti monarhia on oma muinasjutulisusest teadlik ning ekspuaterib seda saatusega leppinult. Kuningakoda on kui omalaadne Inglise vaste järnkide Disneylandile. /---/ Kuningakoda on mõistetud elama suurel piltpostkaardil, kus kõik igapäevane ja argine tundub kohatu ning ropp.”*

Persooni tähtsust vähendab aga 20. oktoobri Eesti Päevalehe juhtkiri pealkirjaga “Maailma kõige oodatud külaline”. Tegemist on juhtkirjaga, kus antakse nii positiivseid kui ka negatiivseid hinnanguid, ühtlasi vähendatakse kuninganna mõjujõudu poliitilise isikuna: *“Ei ole ju kuningannal ka Suurbritannias suurt poliitilist mõjujõudu: tema kõned on poliitiliselt korrektsed ja sõnum poliitikutega varem kooskõlastatud.”*

3.2.3. Elizabeth II iseloomustamine SLÕhtulehes

Elizabeth II seoti SLÕhtulehe lugudes ja karikatuurides enamasti monarhiaga ehk näidati teda kindla süsteemi osana (kuuel korral). See läbis nii uudiseid, arvamusküsimusi, reportaaže kui ka karikatuure. Palju avati visiidi tegija ajaloolist ja poliitilist tausta ning kirjutati kuninglikust perekonnast, tema harjumustest ning näidati tema mõjuvõimu ehk siis kui palju territooriumit realselt tema võimu alla kuulub.

Antud hinnangute tabelist (vt tabel 9) selgub, et visiidi tegijas nähti positiivset tegelast, otseselt ei tehtud etteheiteid, ega antud ka negatiivseid hinnanguid. SLÕhtuleht tituleerib ta 19. oktoobril ilmunud Urmo Soonvaldi meediakommentaaris ka viimaseks Suureks Kuningannaks: „Võimalik, et hoolimata sapistest vihjetest tema iseloomu kohta, on ta maailmas viimane Suur Kuninganna”.

Graafik 9. Kuningannale antud hinnangud SLÕhtulehes visiidi kajastamisel. Kordi kokku 7.

3.2.3.1. Persooni institutsionaliseerimine

20. oktoobril ilmus Triin Taeli sulest välisajakirjanduse põhjal kokku kirjutatud artikkel „Kuninganna rõivas räägib diplomaatiast”, kus näidatakse kuningannat selgelt kuningliku perekonna liikmena. Lugu illustreerivad fotod kuninganna rõivastest ning

noorusajast. Artiklis keskendutaksegi tema noorusaegadele, samuti erinevatele kuninglikele sümbolitele nagu kuninglikud rõivad ja esemed.

20. oktoobril kirjutas Kadri Paas reportaažis „Kuninglik õhtusöök Eesti puravike, lambafilee ja Põltsamaa Kuldsega”, et esimest korda astus üle Mustpeade Maja läve maailma üks rikkamaid monarhe. „*The Sunday Timesi* andmetel oli Elizabeth II varandus kevadel Eesti kroonides 6,9 miljardit, millega ta oli Briti rikaste hulgas 192. kohal,” edastab SLÕhtuleht.

Persooni insitutsionaliseerimise näitena võib tuua karikatuuri, kus juubeldav rahvas seisab tänava ääres ning mööda teed sõidab auto, mille tagaosast ulatub maani kuninganna mantel. Nii kroon kui ka pikk punane valge äärega mantel on kuninglikud sümbolid, mis näitavad visiidi tegijat kindla süsteemi osana. See oli ka esimene karikatuur, kus kuninganna visiiti kajastati ning see ilmus arvamusküljel päev enne tema saabumist Eestisse ehk 18. oktoobril. Kahjuks ei ole võimalik lisada analüüsi juurde ajalehes olnud karikatuuri, sest SLÕhtulehe digitaalne arhiivisüsteem neid lugejate jaoks pole salvestanud.

3.2.3.2. Positiivsed hinnangud

Positiivseid hinnanguid jagus kuningannale nii tema riietuse kui ka käitumise osas. Näiteks Allar Viivik iseloomustab 20. oktoobril ilmunud uudiskülje fookusloos „Welcome!” autost välja astunud kuningannat järgmiselt: „*Sellest astub välja efektse elektrisinise mantli ja kübaraga Elizabeth II, mustades kinnastes käes sama värvi ridikül ning efektset peakatet kaunistamas punane roos.*”

Samas loos kirjeldatakse kuningannat ka positiivse tegelasena, näiteks edastab ajakirjanik lugejatele järgmise lause: „*Elizabeth II naeratab soojalt ning vaatab igale sõdurpoisile sügavalt silma*”. Samasuguseid lauseid leiab ka 21. oktoobri Kadri Paasi ja Eve Heinla kahasse kirjutatud reportaažis „Lapsed, miks te koolis pole?”, mis keskendub Raekoja platsis ja vanalinnas aset leidnud kuninganna kohtumisele rahvaga. SLÕhtuleht kirjutab: „*Naeratades korjab kuninganna ühe lillesülemi teise järel ja surub kümneid käsi, peatub korra vestluseks või tänusõnadeks ja liigub siis aeglaselt edasi.*”

Sõna antakse ka rahvale, kes kiidab kuninganna välimust ja sõbralikkust. „*Oi, ta tervitas meid nii ilusasti,*” räägivad vanaprouad pärast kuninganna lahkumist heldinult, „*nii elegantne, need riided, nii ilusad, alati toon-toonis ja puhtad värvid on. Ja sellises vanuses, annaks talle jumal veel palju aastaid. Ja ta jaksab veel nii palju käia ja reisida. Tubli naine! /---/ Väga lähedalt läks mööda, olen nii õnnelik nüüd ja rõõmus, et siia ikka tulin,*” särab vanadaam. „*Minu ümber olid kõik noored lapsed ja siis nägi mind, vana inimest, vaatas silma ja naeratas. Ma ei osanudki kohe midagi öelda.*”

21. oktoobril ehk peale kuninganna lahkumist ilmus SLÕhtulehes ka juhtkiri pealkirjaga „Maavillased”, kus sarjatakse Eesti presidendipaari käitumist ja riietust visiidi ajal ning kõrvutatakse see kuninganna laitmatu välimuse ja rahvusvahelise etiketi tundmisega. SLÕhtuleht kirjutab: „*Briti kuninganna puhul paitas iga tema Eestis seljas olnud detail oma perfektsuses vaataja silma*”.

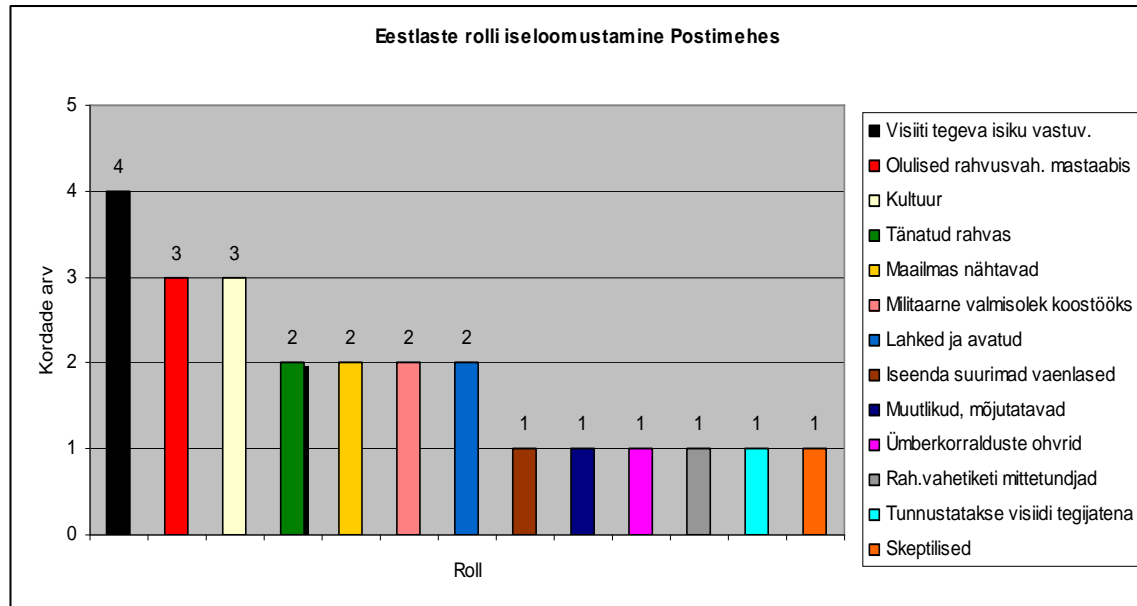
3.3. Väljaannete esitatav eestlaste kollektiive minapilt ja selle representatsioon

3.3.1. Eestlaste kollektiivne minapilt Postimehes Elizabeth II visiidi käigus

3.3.1.1. Eestlaste rolli iseloomustamine

Graafik 10 näitab, et Postimehes omistati eestlastele kõige rohkem visiiti tegeva isiku vastuvõtja roll – seda kokku neljal korral. Kuna Postimehe artiklid, nende pealkirjad ja viited ning ka loos valitsev emotsionaalne suhtumine vastasid suures osas neutraalse mainimise või kirjeldamise kategooriale, siis näidati ka eestlasi pigem lihtsalt vastuvõtjatena. Järgnesid võrdses mahus „eestlased kui olulised rahvusvahelises mastaabis” ning „Eestit iseloomustab kultuur”.

Eestlasi näidati visiiti tegeva isiku vastuvõtjatena reportaažides või uudistes, mis kajastavad kuninganna külaskäiku Kadriorgu või minekut Kumusse pidulikule vastuvõtule; samuti teistesse kohtadesse, mis olid ette nähtud visiidi päevakavas. Enamasti oli samas loos esindatud ka Eesti presidendipaar.

Graafik 10. Eestlaste rolli iseloomustamine Postimehes Elizabeth II visiidi kajastamisel. Iseloomustusi kokku 24.

Eestit ja kultuuri seoti eelkõige seoses minilaulupeoga, mis kuninganna auks Tallinna Raekoja platsil anti. Näiteks ajakirjanik Ingvar Bärenklau märgib oma 21. oktoobril avaldatud meediakommentaaris pealkirjaga „Hõrgutised kuninganna lauale” järgmist: „Aga siiski, kas Eestil oli pakkuda ka midagi eriliselt meeldejäädavat? Usun, et oli. Eesti koorilauljate võimas esitus Raekoja platsil ei saa niisama lihtsalt ununeda. Lennujaamad, tehased, hotellid ja presidendilossid on igas riigis laias laastus sarnased, kuid eriline on rahva kultuuripärand. See ongi meie trump, mis tuleb tugevalt lauda lüüa.”

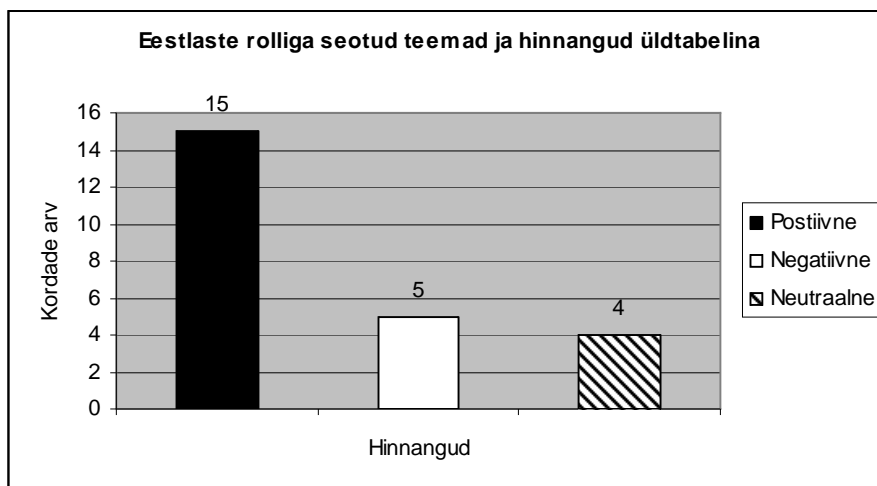
Bärenklau kajastab laulupidu ka sama lehenumbri uudises, kus rõhutatakse kultuuri tähtsust nii fotodel koos pildiallkirjadega kui ka uudises, kus antakse sõna laulupeo kunstilisele juhile. Näiteks on loo juures oleva pildi allkirjaks: „Maarja-Liis Ilus ja Mikk Dede olid solistideks Bob Chilcotti koorilaulu „Can You Hear Me?” esitusel. Pärast seda lugu läks kuninganna lavale esinejaid tänama.”

Eestit iseloomustab kultuuri kaudu ka kuninganna oma 19. oktoobril Mustpeade Majas peetud kõnes. Ta ütleb seal järgmist: „ *Eesti rahva loovus, dünaamilisus ja optimism on nähtav kõikjal, seda on kinnitanud meie vestlused ning kuulnud lood. Selles näen ma tugevat sarnasust meie maade vahel: olles mõlemad õigustatult uhked oma kultuuripärandi üle, teame, et me ei saa jääda kinni minevikku, vaid peame sellest ammutama jõudu vastamaks tuleviku väljakutsetele.*”

Samas kõnes rõhutas kuninganna ka eestlaste rolli ja olulist rahvusvahelises mastaabis. Ta viitab kahe riigi partnerlusele Euroopa Liidus ja NATOs ning eestlaste valmisolekule minna vastu tuleviku väljakutsetele.

Eestit iseloomustab läbi kultuuri ka minilaulupeo korraldanud Arne Saluveer. Postimees kirjutab järgmiselt: „*Meie eesmärk oli panna kogu rahvas laulma ja anda kontsert eesti muusikast servast serva,*” ütleb Saluveer pärast kontserti. „*Usun, et kuninganna nägi, et sel väikesel maal on väga tugev kultuur vastas. Kuninganna ütles mulle, et kontsert talle väga meeldis. Ja ma vastasin, et selline ongi eesti muusika, nii Eesti laulab,*” paljastab Saluveer monarhiga peetud vestluse sisu.”

Kokkuvõtvalt saab eestlaste rolli iseloomustusega seotud teemad ja antud hinnangud esitada ka üldgraafikuna (vt graafik 11), kus eelnimetatu on jagatud kolme kategooriasse: positiivne, negatiivne ja neutraalne. Selle alusel on näha, et Postimehe veergudel konstrueeritud eestlaste rolli nähakse visiidi eel, käigus ja tagantjärele pigem positiivseksena.

Graafik 11. Postimehes esitletud eestlaste rolliga seotud teemad ja antud hinnangud üldtabelina. Ühikuid kokku 24.

3.3.1.2. Eesti presidendipaari esitlemine

Eesti presidendipaari oli visiiti kajastavatel fotodel esindatud vähe, samuti anti neile kirjalikes tekstides vähe hinnanguid. Toomas Hendrik Ilvest esitleti tekstides läbi ambivalentse, positiivse ja neutraalse hinnangu (kõiki esines võrdselt korra).

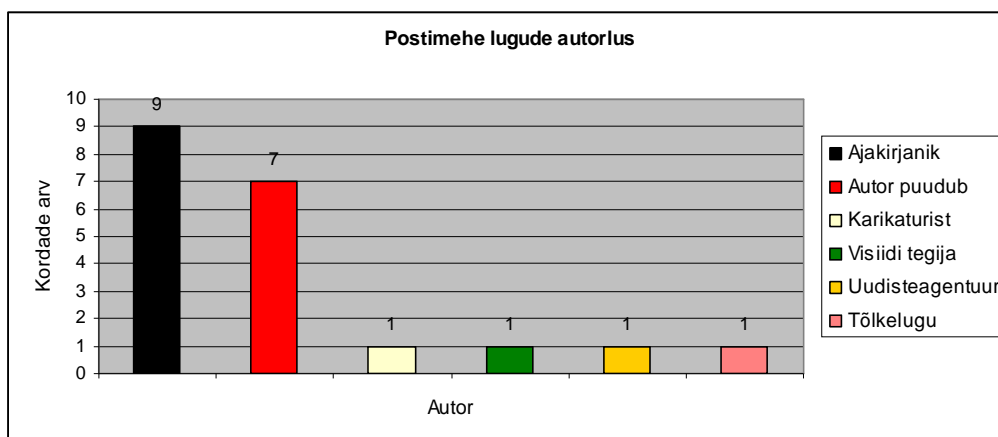
Evelin Ilvest puudutati artiklites, kus võeti kokku teemad, mida kajastas välismeedia ning meediakommentaaris, kus autor analüüsis teemasid, mida kajastas Eesti meedia. Mõlemal korral edastati Postimehe lugejale negatiivsed hinnangud, mille läbi tegelikult esitleti Evelin Ilvest algselt teistes väljaannetes (kostüümidraama).

Ajakirjanik Vahur Koorits teeb 23. oktoobri lehenumbris kokkuvõtte välisajakirjanduses kajastatud teemadest, pannes oma loo pealkirjaks „Evelin Ilvese riietus huvitas ka välismeediat”, kus märgib, et *„inimeste ja hoonete väljanägemisele niivõrd suurt rõhku panevale ajakirjanikule ei saanud muidugi märkamata jääda ka Evelin Ilvese riietus, millele ta pühendas üldsegi mitte väga pikas loos terve lõigu.”* Ning edastab ühtlasi lugejatele The Timesi ajakirjaniku Alan Hamiltoni tsitaadi: *”Vaotlejad vaidlesid tuliselt presidendi teise naise Evelin Ilvese riietuse üle. Tekkinud konsensus leidis, et see oli igava maasikakreemi värvi ja tüütu kuivatatud ploomide mustri. Ainsana on kindel see, et ta ei kandnud kübarat.”*

Ajakirjanik Riina Luik kirjutab oma 26. oktoobri meediakommentaaris pealkirjaga „Sisu asemel kostüümidraama” Evelin Ilvese kohta järgmist: *„Sest lasta oma kehakumerusi hinnata, kleidi eest hingehinda maksta ja pärast lehest validooli neelates kommentaare lugeda – sellele ei pea igaihe närvid vastu.”*

3.3.1.3. Autorluse ja kõneisikute analüüs

Minapildi konstrueerimisel on oluline, kellele ja kui palju antakse sõna. Seda näitab loos tsiteeritud või parafraseeritud isikute analüüs ning ühtlasi ka tekstide autorite ülevaade. Valdav osa Postimehe lugudest on toodetud ajakirjanike poolt, järgneb väikese vahega tekstide hulk, millel autorlus puudub (vt graafik 12).

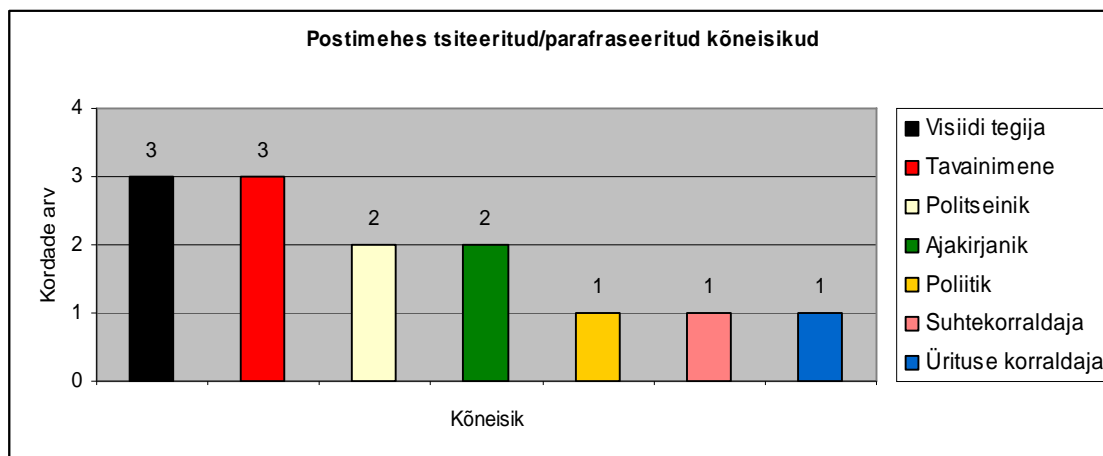

Graafik 12. Postimehe lugude autorlus Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 20.

Graafik 13 näitab, et Postimehes saavad visiidi kajastamisel võrdselt sõna visiidi tegija ehk kuninganna Elizabeth II ja inimesed, keda oli küsitletud Tallinna vanalinnas, kui kuninganna käis rahvaga kohtumas. Visiidi tegija poolt on kõige pikem ja olulisem sõnavõtt tema kõne, mille ta pidas Eesti Vabariigi presidendile ja eesti rahvale riiklikul õhtusöögil Mustpeade Majas.

Selle teksti tähtsust on esile tõstetud ka visuaalselt – see on arvamuskülje illustreeritud fookuslugu ehk loo paigutust ja suurust arvesse võttes esitatud lugejale kui väga tähtsat kirjatükki. Selles tekstis konstrueeritakse ka väga tihedalt eestlaste minapilti – meid tänatakse, näidatakse kui olulist rahvust maailmas, tunnustatakse meid selle eest, et oleme nähtavad ning lahked ja avatud. Meile osutatakse tänu ning rõhutatakse meie militaarset valmisolekut koostööks.

Eestlaste otsene kommentaar tuuakse sisse Ingvar Bärenklau 21. oktoobril edastatud reportaažis „Kuninganna Elizabethi tervitasid Raekoja platsil tuhanded inimesed”. Ajaleht edastab: „„No see on ikka väga suur asi, et kuninganna Eestisse tuli,” tõdeb soliidne kübaraga proua Eva Rõuk. „Ma olen mitu korda Inglismaal käinud, aga seal ei olnud küll mingit võimalust kuningannat näha.” Sõbranna kõrvalt lisab, et ta võttis end kuningannaga kohtumiseks suisa töö juurest vabaks.”

Graafik 13. Postimehes tsiteeritud või parafraseeritud kõneisikud Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 14.

3.3.1.4. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus

Eestlaste kollektiivse minapildi puhul on oluline, millega autor/esineja/esindaja on või ei ole visiidis rahul ning millise tähenduse ta sellele omistab. Postimehe edastatud tekstides tuleb täheldada, et enamus tekstides ollakse visiidiga rahul. Lehes domineerivad positiivsed hinnangud, mis läbivad kõiki žanre.

Näiteks 20. oktoobri juhtkiri viitab kohustusliku poliitilise mõõtme kõrval sellele, et väga olulisel kohal on kuninganna kohtumine rahvaga. Tõstetakse esile eestlastele antud võimalust saada visiidist suurel määral osa, eestlaste roll ei piirdu ainult möödakihutava vilkuritega kolonni imetlemise ja sellest tingitud liikluse ümberkorralduste kirumisega.

Postimees omistab samas juhtkirjas visiidile ka selge ja üheselt mõistetava tähenduse – see on vastastikune soojuse ja sümpaatia väljendus. Näiteks edastatakse lugejale sõnum, et see maksab enam kui tuhat lepingut. „Kuninganna visiit on kingitus, tänuavaldus ja tunnustus kogu eesti rahvale,” rõhutab Postimees ning lisab, et seda külaskäiku ei saa pelgalt diplomaatiliseks viisakuseks pidada, see tähendab meile olulist tunnustust: „Eelkõige näitab visiit, et Suurbritannia ja Eesti suhted on ainsagi plekita.”

Visiidiga rahulolu puudutab Elizabeth II ka ise eesti rahvale ja presidendile peetud kõnes, kus tänab meid selle sooja vastuvõtu eest, mis talle koos prints Philipiga Eestis osaks on saanud. Samuti märgib ta riikidevahelist head koostööd: „*On väga sümboolne, et meie riikide vaheline mereväekoostöö taastub teie otsuses osta Briti mereväelt kolm miinijahtijat, millest esimese olete alati jätkuvas lahkuses otsustanud nimetada admiral Cowani järgi, kes juhatas kõrvuti Eesti kaitseväega võidelnud Britiristlejate eskaadrit. Mul on hea meel homme üle anda selle laeva vapp.*”

Ingvar Bärenklau oma 21. oktoobri meediakommentaaris rõhutab jällegi kultuuri tähtsust ning leiab, et see on koht, kus tuleb visiidi käiguga rahul olla. Ta seob oma kirjatükki eestlaste rolli kultuurse rahvana ning visiidiga rahulolu. Visiidile omistab ta aga järgmise tähenduse: „*Kõik see kõneleb selget keelt, et üks suurriik hindab kõrgelt tugevaid partnerlussuhteid Eestiga ja ei jäta teda häda korral üksi.*”

Kui üldiselt on Postimehe meediakajastus positiivne ja pigem heatahtlik ning eestlastele omistatakse märkimisväärselt suure tähendusega rollid nii uudistes kui ka meediakommentaaries, siis täheldatav on üks erand. 21. oktoobril Postimehe rubriigis „Nädala nägu” (kirjatükk on anonüümne) vastandutakse kõikidele ülejäänud Postimehe toimetusepoolsetele arvamustele. Esimest korda näidatakse Postimehe arvamusküljel visiiti kui kuninganna kohustust ja talle valitsuse poolt tehtud ettekirjutust. „*Pole kuninganna ja tema abikaasa Edinburghi hertsogi riigivisiit Baltimaadessegi muud, kui valitsuse ette kirjutatud kohustus,*” edastab Postimees.

Kindlasti ei saa mööda vaadata ka arvamusalaldusest, mis oli visiidi kajastamisel viimane. 26. oktoobril ilmus Riina Luige meediakommentaari pealkirjaga „Sisu asemel kostüümidraama. Kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamine meedias.” Autor näitab selgelt oma rahulolematust visiidi kajastamisel ning näitab eestlaste rolli kui iseendi suurimate vaenlastena.

Ta kirjutab: „*Vaevalt oli Briti kuninganna Elizabeth II Eestiga hüvasti jätnud, siinsel rahval siira oleku ja huviga südamed murdnud ja võõrustajad hinge tõmmata saanud, kui läks lahti. Andmiseks. Nagu ikka! Et me muudmoodi ei oska, siis materdasime kombe kohaselt omasid. Käivitus stsenaarium kui režiiõpikus: patuoinas tiriti lavale, kohale ilmusid kaaskannatajad, eksperdid ja hästi informeeritud lobamokad – igaüks*

nii hästi või halvasti oma osas kui oskas. Ihuõmblejanna puistas südant ja esines, nagu oleks tema kannataja, kuigi sai ilmselt oma kannatuste eest väärikselt tasutud. Lugupeetud moekunstnik, kes kunagi ise eelmise presidendiproua paindumatust moenõuannete osas kurtnud, ei jätnud samuti midagi enda teada.”

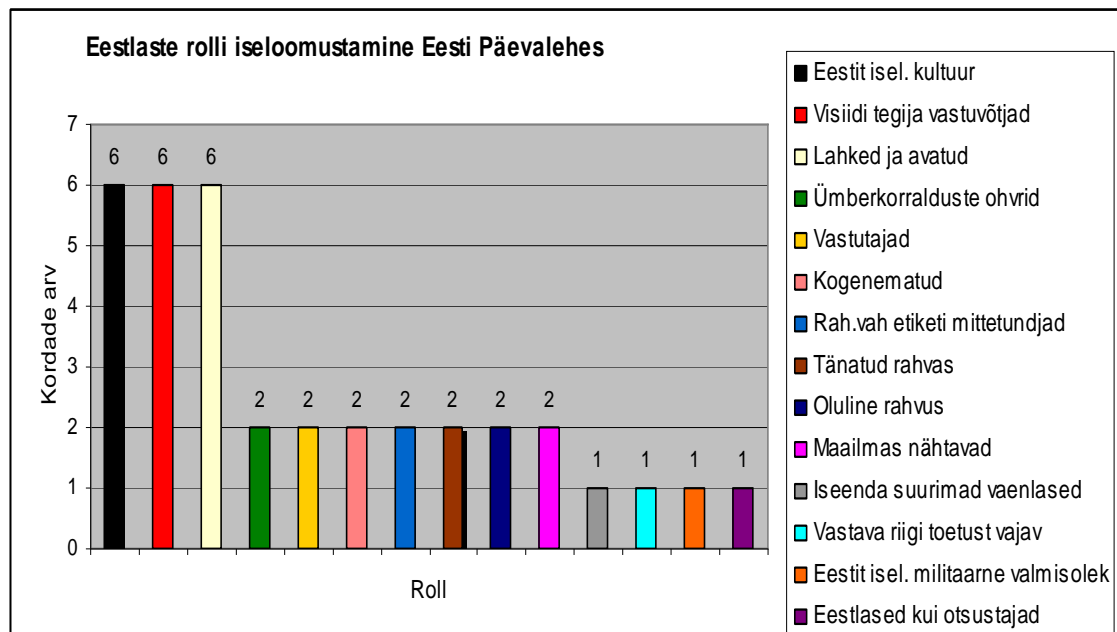
Samuti mõistab ta hukka, et kvaliteetmeediagi keskendus pigem pidulikele pildireportaažidele, käitlemistele ja olukirjeldustele, andmata selget vastust, mida head ja vastastikku kasulikku sellest visiidist sündis või sündima hakkab. Luik esitab küsimuse: „Egas ometi troonitud pead meediale selleks vaja olnud, et leevendada lähenevat kaamost ning leida ajal, mil vabariikliku pingviinide paraadini veel nii talumatult palju aega on jäänud, rahvale pisutki meelelahutust?”

3.3.2. Eestlaste kollektiivne minapilt Eesti Päevalehes Elizabeth II visiidi käigus

3.3.2.1. Eestlaste rolli iseloomustamine

Graafiku 14 alusel iseloomustati eestlaste rolli peamiselt läbi kolme tunnuse – lahked ja avatud, Eestit iseloomustab kultuur ning visiidi tegija vastuvõtjad. Kuninganna Elizabeth II riiklikul õhtusöögil Tallinnas 20. oktoobril peetud kõne on samal kujul ära trükitud nii Postimehes kui Eesti Päevalehes ning siinkohal analüüsi dubleerimist ei pea töö autor vajalikuks, sest eestlastele omistatud roll kattub (graafikus on eestlaste rolli määratlemisel seda loomulikult arvestatud).

Eesti Päevaleht pööras artiklite mahtu arvesse võttes palju tähelepanu Raekoja platsil toimunud minilaulupeole. Seda ei märgitud niivõrd palju arvamuskülgedel ja toimetuse kirjutatud juhtkirjades ning meediakommentaaries, kuid uudiskülgede artiklid sel teemal olid lugejale tõstetud fookusesse ning neid illustreeris suur hulk pildilist materjali.

Graafik 14. Eestlaste rolli iseloomustamine Eesti Päevalehes Elizabeth II visiidi kajastamisel. Iseloomustusi kokku 36.

Anneli Ammase 20. oktoobri artiklis “Briti suursaadiku vastuvõtt kujunes meeldivaks tutvumiseks” antakse sõna Eesti poliitikutele nagu Mart Laar ja Kristiina Ojuland. Viimane kiidab kontserdi korraldajaid: „Nagu kogu vastuvõtu korraldus, nii oli ka Eesti filharmoonia kammerkoori kontsert Ojulandi hinnangul väga hästi läbi mõeldud.” Kristiina Ojulandi sõnul jälgis kuninganna kontserti tähelepanelikult ja elas kaasa „Üks lugu oli Suurbritannia saatkonna tellituna otse kuninganna jaoks kirjutatud – see pakkus talle ilmselt erilist huvi.”

21. oktoobri loos “Elizabeth II auks Raekoja platsil peetud laulupidu pani hõiskama ja nutma” kirjutab autor Rein Sikk, et kuninganna Elizabeth II vastuvõtt Raekoja platsil oli korraldatud ülieestlaslikult ning „pidu „Eesti laulab” tõi kokku seitsmesajaliikmelise koori ja tuhandeid huvilisi, kes vaheldumisi rõõmust kiljusid ning meeleliigutusest pisara poetasid”.

Seda, et Eestit iseloomustab kultuur, rõhutas ka ajaleht The Times. Eesti Päevaleht avaldas 23. oktoobril rubriigis “Teised meist” tõkeloo pealkirjaga “Kooritervitused kuningannale”. Briti ajalehe võrguversioon võtab kokku kuninganna Elizabeth II visiidi Balti riikidesse ja tõdeb, et kuninganna peatus kõikides hiljuti endisest

Nõukogude Liidust lahku löönud Balti riikides, kuid ajaleht märgib, et kuningannat Tallinnas tervitanud publik ületas kõik ootused.

Väljaandes öeldakse, et eestlastel on tugev laulurahva maine, mis väljendub enda vabaks laulmises rahvalauludega ning lauludega astuti kunagi vastu ka Nõukogude tankidele. The Times rõhutab, et eestlased võivad rinna ette lüüa ka maailma ainsa kutselise ja suure meeskooriga. Ajaleht kirjutab, et *“13. sajandist pärineval Raekoja platsil ootas kuningannat üle 700 laulja lummava tervituslauluga. Raekoja platsil toimuv meenutas aga Eestis regulaarselt toimuvat võimsat laulupidu, kus laval on sama palju lauljaid kui lava ees kuulajaid – pool Eestit laulab ja pool kuulab.”*

Väga palju seoti kultuuri ja visiidi vastuvõtmist, seda just seoses minilaulupeoga, kus seoses kuninganna kohalolekuga tuli läbi viia ametlikud toimingud nagu tervitamine või lillekimbu üleandmine. Analüüs näitab, et tegelikkuses lisandus sellele ka kolmas ehk eestlaste kogenematuse roll. Sellele keskendub kahe järgmisel alapeatüki analüüs.

Visiidi tegija vastuvõtjate roll tõi ühtlasi välja ka eestlaste kogenematuse tähtsate külaliste vastuvõtmisel. Ometigi ei näidatud seda kogenematust kui negatiivset, vaid hoopis heatahtlikus valguses. Näiteks kirjeldati väikeseid lapsi, kes pidid kuningannale värisevate jalgade ja südamega lilli ulatama, kuid see roll oli iseloomulik ka täiskasvanutele, kes tegid esimest tutvust etiketireeglitega, mis kõrgete külaliste vastuvõtmisega kaasnevad. Kirjeldati ka ehmunud eestlasi, kellega kuninganna või prints ootamatult rääkima hakkas.

20. oktoober Anneli Ammas edastab loos “Briti suursaadiku vastuvõtt kujunes meeldivaks tutvumiseks” Hans H. Luige kommentaari: *„Mind ei ole ammu niimoodi üles rivistatud ja õpetatud, kui nüüd Briti suursaadik. Ta tegi konkreetselt selgeks, kes esimesena tõuseb, kes istub, millal spontaanselt plaksutada,“* rääkis Hans H. Luik. *„Üllatav oli, et erinevalt enne räägitust, et ta ei anna terekätt, ta siiski tegi seda. Olime eelnevalt arutanud, kuidas kummardada ja kätt ette mitte sirutada, aga Tema Majesteet tuli ja sirutas ise kohe oma kinnastatud käe. Vastuvõtul valitses heasoovlik, enesekinnitust andev ja sisendav meeleolu.“*

21. oktoobril ilmus Anneli Ammase lugu, mis rõhutab eestlaste kogenematust juba ka pealkirjas (“Jessica andis südamevärinal kuningannale sügiskimbu”). Eesti Päevaleht

kirjutab: „*Enne kuninganna saabumist ei tunne tüdrukuke pabistamise pärast külmagi ja kui kauaoodatud külaline lõpuks saabub, oleks ta hea meelega kusagil mujal. Südamel värinal seisab ta keset platsi, kimbuke kramplikult käes, kuid kuninganna möödub fotograafide ja kaamerameeste varjus teiste inimeste eest. Teda märkab õnneks üks kuningannat saatev vanem härra, kes haarab Jessical käest kinni ja viib ta kuninganna juurde. Näost valge Jessica on pärast seda tükk aega vait. Lõpuks ütleb, et julges siiski kuningannale korraks otsa vaadata ja sai lillede eest tänuks naeratuse. Ütlema ei pidanud midagi.*”

Kogenematus rollis ei näidata samas artiklis aga mitte ainult lapsi, vaid ka täiskasvanuid: „*Äkki jääb prints Phipil tooliderea juurde seisma ning pöördub Jessica isa, ERSO-s klarnetit mängiva Madis Kari poole. „Mida te siin teete?” küsib Tema Kuninglik Kõrgus niimoodi, et Inglismaal kuninglikus muusikakolledžis õppinud ning Richmondi kammerorkestris mänginud muusik ei saa esimese ehmatusena täpselt arugi, mida küsiti.*”

Kogenematus põimub osades artiklites ka nägemusega, et kuninganna on ebamaine muinasjututegelane, millest on kirjutatud ka eespool bakalaureusetöös. 21. oktoobril ilmunud loos “Kooripoisil jäid lillede tõttu isamaalised laulud laulmata” kirjutab Rein Sikk, kuidas kooripoiss Henri Tammil jäi ehmatuses kangeks, kui pidi kuningannale lilled üle andma.

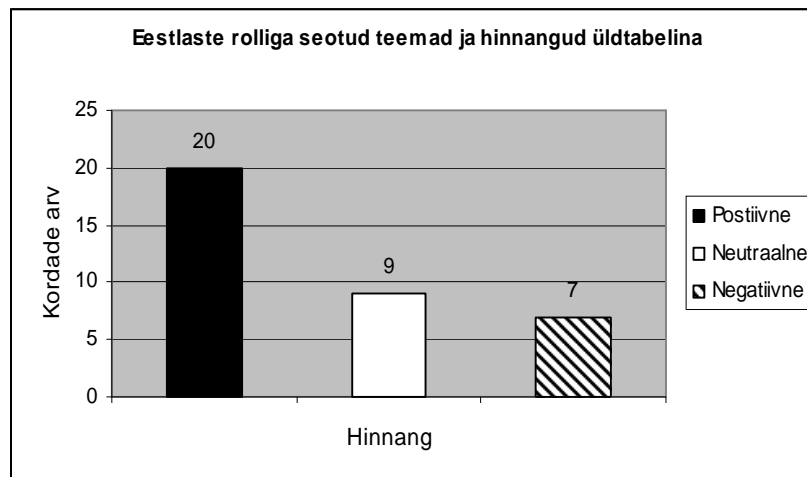
21. oktoobri Andrus Kivirähu arvamuskirjanduslik “Vana daami külaskäik” antakse eestlastele roll just taoliste persoonide muinasjutulisuse läbi: *Ka meie suhtumine monarhidesse sarnaneb selle mängulisusega, mida me pruugime hetkil, mil meid kõnetab mõni kostümeeritud piilupart või hiireke. Me teame küll, et tegemist on tavalise inimesega, aga teeme ikkagi mängu kaasa ja hüüame tehtud lapsemeelsusega: „Oi, tere, Miki-Hiir!”*

Lahke ja avatud rahva roll omistati eestlastele tugevalt visiidi tegija ning siin olnud brittide poolt. Näiteks 21. oktoobril ilmunud Kadri Ibruse artikkel “Afganistani rahumissioonide mehi rõõmustas kohtumine kuningannaga” toob sisse brittide hinnangu eestlastele. Leitnant James Robly iseloomustab Eesti Päevalehele antud intervjuus Eestit ja eestlasi järgmiselt: „*Teie vanalinn on imeilus ja inimesed*

ülisõbralikud,” kiitis Robly, kelle sõnul kavatseb laeva meeskond linnas aega veeta kuni laupäevani, mil laev lahkub Tallinnast.”

Paaril korral viidati Eesti Päevalehe veergudel eestlastele kui etiketi mittetundjatele. Reportaaž Anneli Ammas sulest, mis ilmus 20. oktoobril pealkirjaga “Kuninganna visiit meelitas Kadriorgu sadakond uudistajat”, tõstis esile eestlaste oskamatusse pidulikel vastuvõttudel riietuda. Ammas kirjeldab oma reportaažis Eesti poliitikut Edgar Savisaart: “*Soliidsete mantlite seas paistab silma etiketti eiravas nahktagis majandus- ja kommunikatsiooniminister Edgar Savisaar.*” Ka moekunstnik Anu Lensment kirjutab päev hiljem arvamuse “Kuninganna Elizabethi käitumisest ja välimusest oleks meil kõigil õppida”, kus kiidab visiidi tegijat ning viitab Eesti esiproua Evelin Ilvese liiga barbilikule ehk sobimatule kleidile.

Kokkuvõtvalt saab eestlaste rolli iseloomustusega seotud teemad ja antud hinnangud esitada ka üldtabelina, kus eelnimetatu on jagatud kolme kategooriasse: positiivne, negatiivne ja neutraalne. Selle alusel on näha, et Eesti Päevalehe veergudel konstrueeritud eestlaste rolli nähakse visiidi eel, käigus ja tagantjärele pigem positiivsena.

Graafik 15. Eesti Päevalehes esitletud eestlaste rolliga seotud teemad ja antud hinnangud üldtabelina. Ühikuid kokku 36.

3.3.2.2. Eesti presidendipaari esitlemine

Eesti Päevaleht näitab Toomas Hendrik Ilvest ja Evelin Ilvest visuaalselt sarnaselt Postimehega kümnel korral. Presidendipaari pildistati enamasti koos kuningannaga ametlikel kohtumistel. Artiklites ajakirjanikud Ilveseid ei kasutanud, Evelin Ilves sattus kirjalikesse tekstidesse vaid oma kõmu tekitanud kostüümide tõttu.

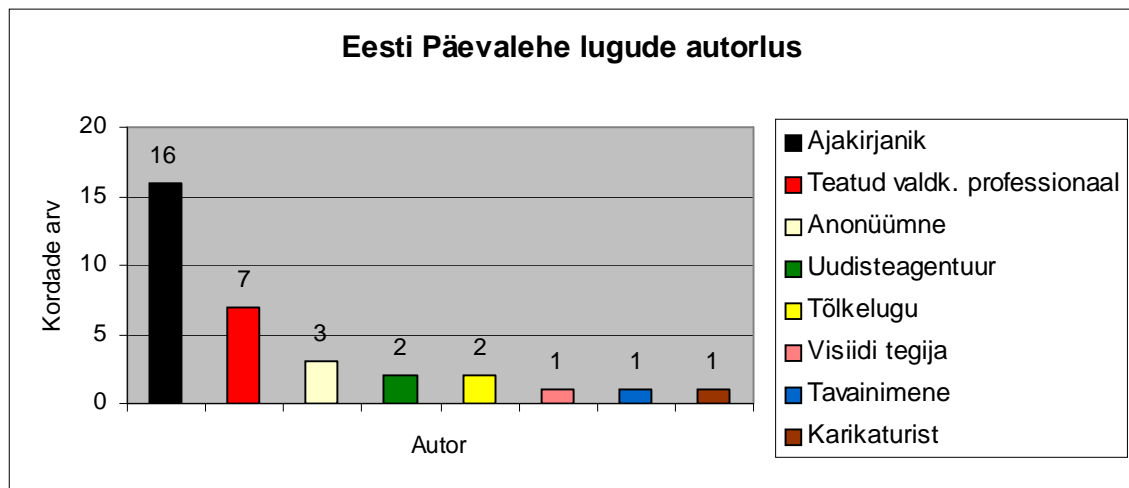
Näiteks moekunstnik Anu Lensment kirjutab 21. oktoobril artikli pealkirjaga “Kuninganna Elizabethi käitumisest ja välimusest oleks meil kõigil õppida”, mille juures on hulga fotosid kuningannast ning Eesti presidendiprouast. Lensment analüüsib Eesti esipaari esinduslikkust järgmiselt: *“Meie presidendi Toomas Hendrik Ilvese esinduslikkust on juba palju kiidetud ning üldjoontes sai ka proua Evelin Ilves sellises eriti pingelises esindusfunktsioonis suurepäraselt hakkama. Ehkki eeldusi on ka enamaks, sest näiteks roosa pitsiline kleit õhtusöögil oli muude kostüümidega võrreldes liiga barbilik.”*

Kriitilise ülevaate visiidist annab Andrus Kivirähk oma 21. oktoobril avaldatud kirjutisega “Vana daami külaskäik”. Ta lahkab monarhia hiilgust ning teeb ironilise-kritiseeriva lükke, andes sellega ühtlasi hinnangu (küll kaudselt, viidates teisele väljaandele) meie presidendile: *“Vaest siniverelist kuningannat võttis Eestis vastu kõrtsmiku järeltulija – kui uskuda Eesti Ekspressi andmeid Toomas Hendrik Ilvese sugupuu kohta. Millise seltskonnaga peab Tema Kõrgus tänapäeval suhtlema!”*

Kokkuvõtvalt saab täheldada, et Eesti esipaari kajastatakse Elizabeth II visiidi käigus tagasihoidlikult, kuigi neid võib pidada Eesti rahva nimel visiiti tegeva isiku vastuvõtjateks. Areenile pääsevad nad pidulikel õhtusöökidel või kuningannat ametlikel kohtumistel saatvas rollis, kuid ainult pildiliselt ja fotoallkirjades. Ajakirjanikud ei kasutanud neid ka kõneisikutena oma lugudes, andes analüüsitud artiklites presidendile sõna vaid ühel korral.

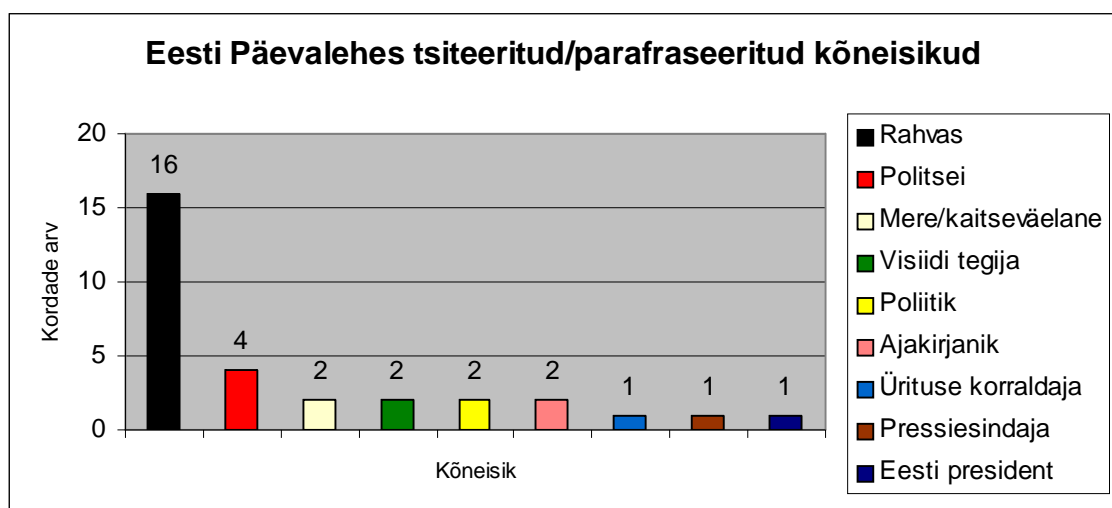
3.3.2.3. Autorluse ja kõneisikute analüüs

Graafiku 16 alusel oli enamus kirjatükkide autoriteks ajakirjanikud (16). Järgnevad teatud valdkonna professionaalide kirjatükid – nimelt andis Eesti Päevaleht suurel hulgal neile leheruumi just arvamuskülgedel. Nii avaldasid oma seisukohti näiteks kaks suursaadikut, moekunstnik, emeriitprofessor, kauaaegne Eesti Raadio töötaja jne.

Graafik 16. Eesti Päevalehe lugude autorlus Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 33.

Graafik 17 näitab, et Eesti Päevaleht annab visiidist kirjutades kõige rohkem sõna tavalistele inimestele, kellega ajakirjanik on rääkinud reportaaži tehes näiteks tänavatel. Sõna saavad siinkohal mitte ainult eestlased. Kuna Eesti Päevaleht kajastas ka kuninganna visiite teistesse balti riikidesse, saavad suure osa leheruumist Läti ja Leedu kodanikud, kes on tulnud tänavatele kuningannaga kohtuma. Politseitöötajaid on allikatena kasutatud just seoses sisejulgeolekut puudutavate artiklitega.

Graafik 17. Eesti Päevalehes tsiteeritud või parafraaseeritud kõneisikud Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 31.

3.3.2.4. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus

Kuninganna Elizabeth II riiklikul õhtusöögil Tallinnas 20. oktoobril peetud kõne on samal kujul ära trükitud nii Postimehes kui Eesti Päevalehes ning siinkohal analüüsi dubleerimist ei pea töö autor vajalikuks.

Eesti Päevalehes omistati visiidile kokkuvõtvalt tähendus, mis näitab Eestit väärrika Euroopa riigina. Näiteks Eesti suursaadik Londonis Kaja Tael kirjutas 19. oktoobri lehte arvamuse “Tere tulemast, Teie Majesteet!”. Ta annab seal riigivisiidile järgmise tähenduse: *“Eestil on Euroopa ajaloos ja tänases päevas oma oluline koht. Sellest räägibki Ühendkuningriigi riigivisiit”*. Samas lehenumbris võtab pealkirja all “Ajalooline tähtsündmus” sõna ka suursaadik Toomas Tiivel, kes rõhutab visiitide esinduslikkust, kuid samas viitab ka sisulisele poolele: *“Riigivisiidid on kõige esinduslikumad ja kõige pidulikumad riigipeade külaskäigud, need on pigem tseremoniaalsed ja muudest visiitidest palju pidulikumad, mis küll ei tähenda, et ei arutata ka sisulisi kahe riigi ja rahvusvahelisi küsimusi”*.

Eesti Päevalehe 20. oktoobri juhtkirja iseloomustab aga ambivalentsus, kus emotsioonid on üsnagi vastandlikud. Toimetuse poolne hinnang visiidile on kirjutatud stiilis, kus üks lõik on positiivne, samas teine negatiivne ning lõppkokkuvõttes ei saagi aru, millise seisukoha juurde ajaleht soovib jääda. Viisiti hinnatakse ühes lauses kõrgelt, samas teises omistatakse sellele sümbolne tähendus, mis suuri muutusi või tähtsat sõnumit endas ei kannu. Alguses kirjutatakse: *“Kuninganna Elizabeth II visiit Eestisse on kindlasti ajalooline sündmus. Kuninganna on Eestis esimest korda ja suure tõenäosusega ei tule lähema saja aasta jooksul teist samasugust visiiti.”* Samas leitakse kohe järgmises lõigus: *“Kuninganna Elizabeth II ja Edinburghi hertsogi prints Philipi visiidil on ennekõike sümbolne tähendus – mingit reaalselt välispoliitilist kasu või tähtsat sõnumit sellest oodata pole.”*

Anneli Ammase 20. oktoobri reportaažis “Kuninganna visiit meelitas Kadriorgu sadakond uudistajat” antakse sõna inimestele, kes tulid kuningannat oma silmaga vaatama. Üks perekond viitab kõrgendatud turvanõuetele ning seob selle terrorismikahtlusega: *“Kilterid tõdevad, et varasematel aastatel, kui Eestis käis näiteks Rootsi kuningapaar, pääsesid inimesed neile ka lähemale. „Aga nüüd on hoopis teine*

ja terroristid võivad katsuda Eesti-sugusel väikesel maal isegi rohkem midagi ette võtta kui mujal,” saab härra Kilter kõrgetest turvanõuetest aru.”

20. oktoobri lehes ilmus Kadri Ibruse artikkel “Presidendipaar andis külalistele uhke õhtusöögi”, mille üheks vahepealkirjaks omakorda “Britid aitasid eestlasi”. Loos märgitakse, et õhtusöögil pidasid kõne nii kuninganna kui ka president Ilves. Mõlemad meenutasid oma kõnes Esimest maailmasõda. „*Suurbritannia abi ja toetus Eestile meile nii raskes Vabadussõjas aastatel 1918-1920 oli hindamatu. Me peame kalliks Eesti vabaduse eest hukkunud Briti sõjaväelaste mälestust,*” sõnas Ilves. Ilvese sõnul tähistab praegune riigivisiit uue etapi algust, kus sõna „abi” on juba asendunud sõnaga „koostöö”.

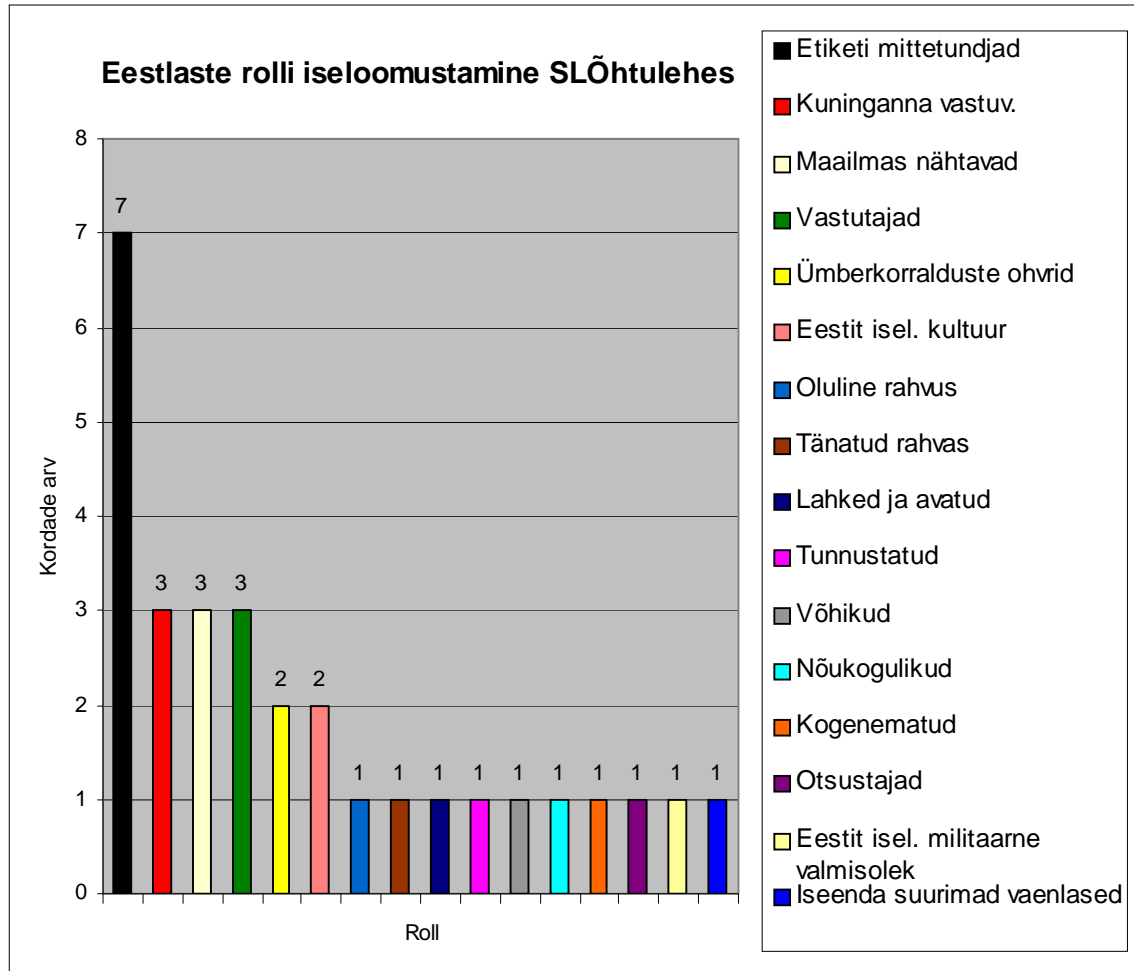
Visiidi lõppedes 21. oktoobril avaldab ajaleht anonüümse meediakommentaari pealkirjaga “Midagi hullu polnudki”, kus viidatakse asjatule hirmule, mis enne visiiti sisejulgeoleku teemadel üles võeti. Eesti Päevaleht kirjutab järgmiselt: “*Ehkki enne Briti kuninganna Elizabeth II Eesti-visitit võis meediast lugeda-kuulda hirmujutte meid ees ootava liikluskaose kohta, ei tekitanud kuninganna kahepäevane visiit Tallinna teedel ja tänavatel tegelikult suuri liiklusseisakuid. Ilmselt pingutas ajakirjandus üle, sest tähtsa külalise saabumise eel on ummikud alati hea valveteema, mis varnast võtta. Kindlasti kirjutatakse neist ka enne George G. Bushi saabumist mitmeid pikki artikleid.*”

3.3.3. Eestlaste kollektiivne minapilt SLÕhtulehes Elizabeth II visiidi käigus

3.3.3.1. Eestlaste rolli iseloomustamine ja Eesti presidendipaari esitlemine

SLÕhtulehe analüüsis tuleb eestlastele omistatud rolli ja Eesti presidendipaari vaadelda koos, sest eestlaste negatiivne roll on peamiselt põhjustatud artiklitest, mis keskenduvad Eesti esipaari rahvusvahelise etiketi mittetundmisele (vt graafik 18). Põhiloo peateema graafik näitab, et see oli üks viiest põhiteemast, millest ajaleht ka kirjutas.

President Toomas Hendrik Ilvesele anti kirjalikes tekstides kokku kuuel korral hinnanguid ning kõik olid negatiivsed. Evelin Ilvest esitleti kirjalikes tekstides kaheksal korral – kuuel korral negatiivses ja kahel korral positiivses võtmes.

Graafik 18. Eestlaste rolli iseloomustamine SLÕhtulehes Elizabeth II visiidi kajastamisel. Iseloomustusi kokku 30.

21. oktoobri juhtkiri „Maavillased” hindab üheselt kehvaks nii Toomas Hendrik Ilvese kui ka Evelin Ilvese esinduslikkuse: „Õhku panid ahmima Eesti presidendi abikaasa tualetid. Enam pole 90ndate alguse kasiin üleminekuaeg, mil Rootsi kuningapaari kõrval olnud Ingrid Rüütel sai halastamatult, kuid tagantjärele ebaõiglaselt sugeda oma lohvaka käekoti pärast. Ent see, kuidas Kadrioru asukad Eestit esindasid, ületas kõik kartused.”

Toimetus iseloomustab presidenti järgmiselt: „*Jalutamist väljapeetud välimusega kuninganna kõrval, käed jänkilikult lodevalt küünarnukkideni mantlitaskus, saab endale aga lubada vaid tõeliselt vabast ühiskonnast tulev kompleksivaba inimene, nagu seda on president Ilves. Kuid loodetavasti tunneb meie presidendipaar end tunduvalt mugavamalt juba järgmise, sedapuhku lombitaguselt koduse kõrge külalise vastuvõtmisel. Siis pole ehk nätski enam liiast.*”

Juhtkirjas sarjamisest ei pääse ka Evelin Ilves ning toimetus näitab näpuga mitte ainult proua Ilvese liiga kitsale kleidile, vaid ka meie rahvusvahelise maine halvenemisele: „*Kadrioru lossis nähtud šokist toibunud vaatajad hoidsid kuningannast enam kui kaks korda noorema proua Ilvese järgmiste ilmumiste eel hinge kinni, kuid õudusžanri austajad ei pidanud paraku ühelgi korral pettuma. Nähtu põhjal võiks vabalt nõuda, et presidendiproua kallal rõivavägivalda rakendanud riietaja võetaks Eesti riigi vastase sabotaaži eest vastutusele. Nimetada presidendiproua tualette „veidi kitsaiks”, nagu seda tehti, on leebe hinnang. Et õmblemisel on rangelt kokku hoitud iga ruutsentimeetrit kallihinnalist riidet, saab selline säästurežiim toimida vaid Eesti maine pealt säästmise arvel.*”

Lisaks negatiivsele juhtkirjale on sama lehenumbri esikaanel suur Evelin Ilvese foto koos trükitähtedega viitega „Kes on see veidrasse rüüsse pressitud maadam?”. Ajalehe sisekülgedelt leiame 2-leheküljelise Kirsti Vainküla artikli „Moekunstnik: Evelin Ilvese riietus oli katastroof”.

Moekunstnik viitab sarnaselt juhtkirjale presidendi mantlitaskus olevatele kätele, kui ta kõndis kuninganna kõrval (eraldi kõrvallugu pealkirjaga: „Kus teie käed on, härra president?”) Moekunstnik Kai Saar leiab, et „*härasmees ei käi daami kõrval, käed mantli taskus, see ei jäta meist head muljet, eriti kui arvestada, et meid kannavad üle BBC ja terve maailm.*” Ka ei meeldi talle Ilvese kikilips: „*„Kikilips on muidugi Ilvese stiil, kuid me võime inglastele paista kohtlase provintsina,*” ütleb Saar.”

Armumärgi ei anta Evelin Ilvesele ka loo juurde ohtralt paigutatud fotodel, mida illustreerivad pildiallkirjad nagu „*Talv tuli ootamatult: Evelini kortsus kindad ja nendega toonilt röökivas harmoonias fuck-me tikk-kontsad*”, „*Liiga pikk slepp: Mustpeade Majas kandis Evelin ilves kleiti, mis tegi ta tegelikust volüümikamaks*”,

„Kitsas kleit: On selgelt näha, et esimeses reas istuv Evelin Ilves ei tunne end selles kitsas kleidis hästi. Miks ei soovitanud moekunstnik Evelinile korsetti?“, „Liiga vana: Ebamäärast värvi kostüüm ja lokisoeng muudavad Evelin ilvese kümmekond aastat vanemaks“. Saar lisab artiklis, et kui proudad Meri ja Rüütel olid väga ilusti lihvitud, siis praegune, uus, jätab talle Ärna talu perenaise mulje.

Saar rõhutab veel, et me peame siiski arvestama, keda me vastu võtame. *„Kuna meil on visiidil 80aastane auväärne daam, siis me mitte ei lähtu trendidest, vaid klassikalisest elegantsist. Kahju, et need apsud olid meil rahvusvahelised. Inglased vaatavad seda väga täpselt, Inglismaa on ju väga konservatiivne. Oleme ju Ida-Euroopa uustulnukad, kes seda enam peaksid arvestama etiketti.“*

Moekunstnik Tiina Talumees, kes Evelin Ilvesele kostüümid valmistas, põhjendab tulemust aga järgmiselt: *„Tema figuur ei võimalda väga palju. See oli parim, mida teha sai /---/ Kleit oli sellisest materjalist, et kui ta oleks olnud laiem, oleks ta olnud nagu väike vanaema.“*

24. oktoobril ehk neli päeva peale kuninganna lahkumist otsustab SLÕhtuleht läbi anonüümse meediakommentaari „Vandenõu garderoobis“ avalikustada, et eestlase kõige suurem vaenlane ongi teine eestlane, sest kogu esipaari läbikukkumine rahvusvahelisel areenil on justkui Ilveste nõustajate süü. *„Nüüd, kui Kadriorus seab end sisse uus presidendipaar, lähetas Rüütli meeskond Ilvesed esimesele suurvisiidile näotutes rõivastes. Protokollitöötajad ei kiirustanud proua õhtukleiti parandama. Rääkimata meeldetuletusest, et kuninganna kõrval ei sobi härral jalutada, käed taskus.“* Samas kommentaaris tuuakse ka näide, kus Rüütli ametisseastumisel tegid presidendi ametlikus teadaandes vea Lennart Meri endised töötajad.

Nädal peale kuninganna lahkumist pole kostüümidraama SLÕhtulehe veergudel aga ikka veel vaibunud. 28. oktoobril ilmub ilma autorita suur leheküljeline tekst pealkirjaga „Ilveste imago sihikul“ ning alapealkirjaga „Appi tõttab stiilne viisik“. SLÕhtuleht on kokku võtnud viis eksperti – moekunstnik, soengukunstnik, koreograaf, muusikaliartist ja modellist raadioajakirjanik – kes jagavad kommentaare ja näpunäiteid, kuidas Eesti esipaari esinduslikuks muuta. Loo sissejuhatus on järgmine: *„Kes oleks osanud nädal tagasi arvata, kui SLÕhtuleht võtab arvustada Eesti uue*

esileedi väljanägemist kuningliku visiidi ajal, järgneb sellele sõim, solv ja maavärisemine ning 1600 kommentaari Eesti moemekas Delfis? Põhjus ilmselt selles, et Eestis on trenditeadlikke inimesi rohkem kui tuumafüüsikuid, astronoomide ja amatöörehitajaid kokku. Seepärast tuleks meie esipaari välisilme disainimisele panustada senisest tunduvalt rohkem. Palusime sedakorda appi maarjamaise stiilse viisiku, et nad annaksid nõu, mida peaks presidendipaar tegema selleks, et moekate ja teadlike eestlaste solvangutest pääseda.”

Sellele järgnevad ekspertide nõuanded stiilis „Ärge laske soengul ennast kaks korda vanemaks teha!”, „Palgake stilist ja etiketiekspert!”, „Kikilips ahju!”, „Neile tuleks palgata etiketi- ja stiilinõustajad, kes kõik neile pähe tambiks” jne.

Kogu riietusdraamast ei jää aga puutumata veel üks Eesti poliitik – Edgar Savisaar, kelle SLÕhtuleht tituleerib anonüümses meediakommentaaris tšekistiks: „Presidendiproua on oma vitsad kuninganna võõrustamise ajal valitud kostüümide eest kätte saanud. Samal ajal liigub aga mööda vastuvõtte, intervjuusid ja esinemisi veel üks moeguru – Edgar Savisaar. Muidu üldiselt mõistlikult riietuv Savisaar eelistab vihmasel ajal käia tšekistile omase nahkjopega, hoides käsi peamiselt taskus. Nii ootas ta ka Kadrioru lossi ees kuningannat käed sügaval nahkmantli taskus /---/.”

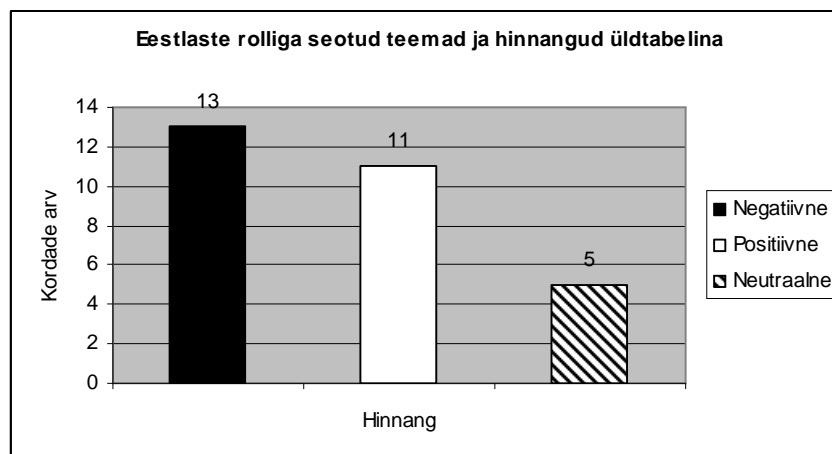
Lisaks kajastati eestlasi ka kahes karikatuuris. Neist märkimisväärne on kindlasti pilt, kus mees ja naine koristavad Raekoja platsil minilaulupeo paika, kust on rahvas juba lahkunud. Antud karikatuuris näidatakse eestlasi võhikute rollis. Meesterahvast koristaja tõstab üles maas lebava krooni ja ütleb: „Mis see on?” Naine vastab: „Ilus müts teine!” Selle läbi näidatakse eestlasi kui võhikuid ning ühtlasi meie vähest kogemust riigipeade vastuvõtmisel.

Raekoja platsil kuninganna auks antud minilaulupidu ning Elizabeth II Kumu külastus andsid eestlastele ka teise rolli, tuues korraks teemade lõikes esile kultuuri. SLÕhtuleht avaldas 21. oktoobril põhiloo (kuninganna kohtumine rahvaga Tallinna vanalinnas) kõrval ka väiksema loo pealkirjaga „Saluveer: kuningannale kontsert meeldis”, minilaulupidu rõhutati ka pildiliselt ning fotoallkirjades. Seda, et me oleme seoses visiidi tulijaga nüüd enam ka maailmas nähtavad, kinnitas üks vanalinnas kuningannat tervitama tulnud vanem meesterahvas Alfred Keerd. „Ja näevad minu vanad silmad

elavat kuningannat! See on suur päev ning nii saab kogu maailma meist teada,“ rõõmustab vanahärra.”

Vaadeldud artiklites kerkis korra teemana esile ka nõukogude pärand. Välisajakirjandus kritiseeris lisaks presidendiproua riietusele ka meie valitsuse liikmeid. 21. oktoobril ilmus tõlkelugu pealkirjaga „Briti leht: valitsusliikmete ilme nõukogulik”. SLÕhtuleht edastab: „*Briti kvaliteetleht The Times iseloomustas eilses lehes Tallinnas Elizabeth II tervitama tulnud Eesti valitsuse liikmeid morni ja nõukoguliku ilmega tegelastena*”.

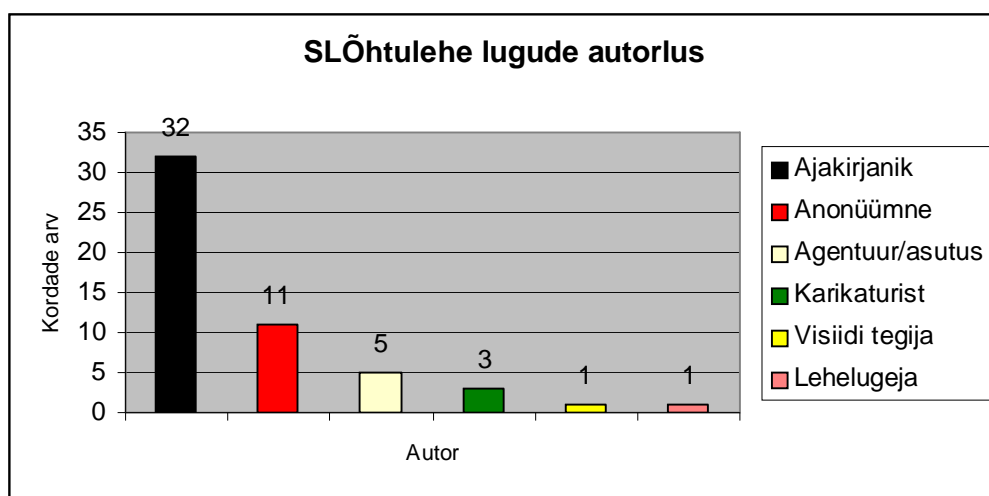
Kuigi kokkuvõtvas graafikus 19 on negatiivseid ja positiivsed hinnanguid suhteliselt võrdselt, näitavad lugude paigutus ja pildiline keel, et negatiivsust kommuniqueeriti eestlaste rolli määratlemisel lugejatele rohkem. Positiivsed hinnangud olid enamasti peidetud artikli sisu sisse (näiteks Elizabeth II kõne Mustpeade Majas, reportaažid minilaulupeost jne), seevastu Ilveste riietuse ja käitumise artiklid olid küljenduslikult välja mängitud väga suurelt ja ka esiküljel, mistõttu saab öelda, et kuigi tulpade vahe on väike, jääb eestlaste rolli puhul domineerima negatiivne. Negatiivseid hinnanguid anti aga siiski ainult Eesti esipaarile ja seda tegid nii toimetuse liikmed ehk ajakirjanikud (meediakommentaaries, juhtkirjades) kui ka erinevad eksperdid (stilistid, moekunstnikud).

Graafik 19. SLÕhtulehes esitletud eestlaste rolliga seotud teemad ja antud hinnangud üldtabelina. Ühikuid kokku 29.

3.3.3.2. Autorluse ja kõneisikute analüüs

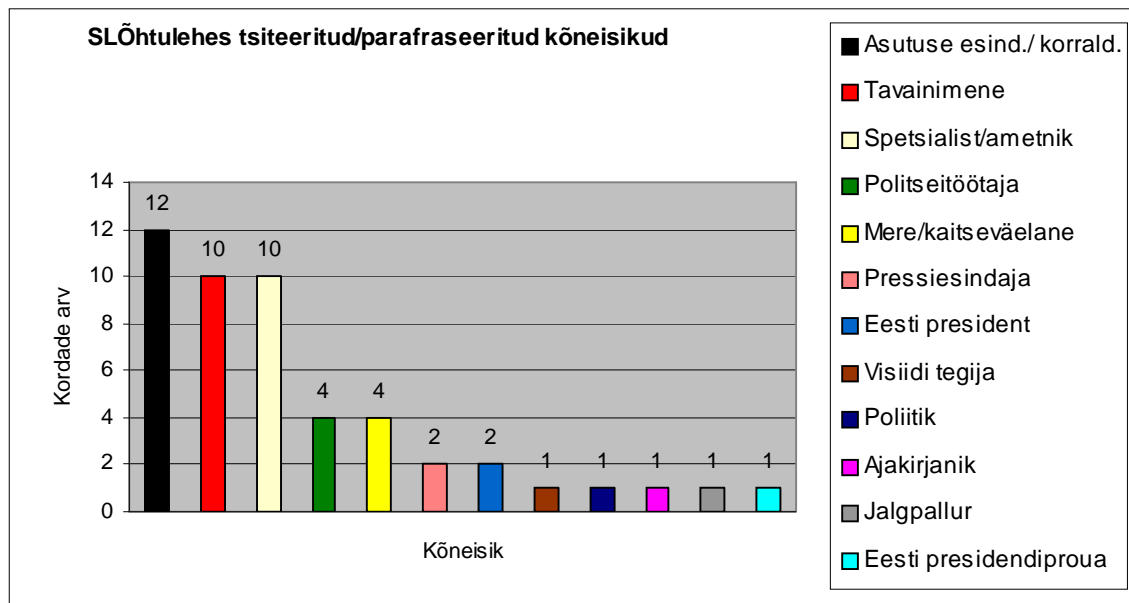
Artiklite autorluse jagunemine graafikus 20 näitab, et enamuse tekste tootsid ajakirjanikud (32). Järgneb üsna suures mahus artiklite hulk, millel autor puudub (11). Anonüümsed olid näiteks enamuse meediakommentaare, samuti juhtkirjad, aga autorit ei olnud märgitud ka näiteks artikli puhul, mis keskendus Evelin Ilvese ja Toomas Hendrik Ilvese käitumise ja riietuse analüüsimisele. Lisaks oli äärmiselt hinnanguline artikli juhtlõik ning seal omistati ka eestlastele kindel roll. Viiel korral anti info edasi läbi uudisteagentuuri või mõne riikliku asutuse (näiteks välisministeeriumi) läbi. Karikatuure ilmus vaadeldud perioodil kolm.

Graafik 20. SLÕhtulehe lugude autorlus Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 53.

Graafiku 21 alusel saab väita, et SLÕhtulehe külgedel said palju sõna vastuvõtivate asutuste esindajad (näiteks riikliku õhtusöögi korraldanud Mustpeade Maja töötajaid) ja konkreetsete ürituste korraldajad (näiteks minilaulupeo korraldajad).

Reportaažides kasutati allikatena palju tavalisi inimesi, kes olid tulnud tänavatele kuningannaga kohtuma. Spetsialistide arvamus kaasati eelkõige artiklitesse, mis puudutasid Toomas Hendrik Ilvese ja Evelin Ilvese käitumist ning riietust (näiteks moekunstnik Kai Saar ja Gerly Tinn jne).

Graafik 21. SLÕhtulehes tsiteeritud või parafraseeritud kõneisikud Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 49.

3.3.3.3. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus

Meediakommentaariid ja juhtkirjad jagunesid peamiselt kaheks – need, mis keskendusid kuningannale ja olid positiivsed ning need, mis keskendusid meie presidendipaarile ja olid negatiivsed. Mõlemas omistati visiidile küll suur tähendus, kuid esimestes olid valdavalt positiivsed hinnangud ning teises etteheited presidendipaarile eestlaste maine määrimise eest.

Rahulolematuse näitena võib tuua juhtkirja, kus kirjutati, et erinevalt teistest Balti riikidest ei saanud Tallinnalt oma aksiooniks luba loomakaitsjad, kes protestivad Briti kaardiväe karunahast mütside vastu ning juhtkirja, kus heideti ette, et kaitsepolitsei ei luba tänavate ääres elavatel inimestel julgeoleku tagamise eesmärgil visiidi ajal aknaid avada.

SLÕhtulehe lugedes ei omistanud autorid visiidile siiski just palju tähendusi. Üks paremini väljatoodavaid on Allar Viiviku 20. oktoobri meediakommentaar „Kuningliku pilgu alla”, kus ta kirjutab: „Mida tähendab kuninglik visiit Eestile ja maailmale? Meile kindlasti tänavuse poliitika-aasta üht tähtsetke. Kui novembris käib Tallinnas ka president George W. Bush, siis polegi enam eriti kedagi tippudest siiakanti oodata. /---/Maailmale näitab Elizabethi külaskäik, et enam pole Eesti Läti-Leedu provints, vaid tunnustatud koht.”

3.4. Väljaannete spetsiifika

3.4.1. Lehtede erinevused ja sarnasused Elizabeth II visiidi kajastamisel

Lehtede erinevuste ja sarnasuste analüüs põhineb kokkuvõtval tabelil, mis on toodud lisa 14. Kokku tehti kolm ülevaatlikku tabelit, mis näitavad tendentse nii visiidi kajastamise, kuninganna esitlemise kui ka eestlaste kollektiivse minapildi representeerimisel. Töö kirjutaja rõhutab siinkohal, et tabelites ei ole arvesse võetud kõiki detaile ning graafikute kõiki näitajaid. Keskenduti üldtendentside määratlemisele, mis võimaldavad laias plaanis väljaandeid kõrvutada.

Sarnasusi kolme lehe puhul esines võrdlemisi vähe, võrreldes erinevuste hulgaga. Kolme lehe lõikes oli kõige rohkem erinevusi just SLÕhtulehel.

3.4.1.1. Visiidi kajastamine

Sarnasused. Visiidi kajastamisel domineerisid kõikidel ajalehtedel materjali osas uudised ja arvamused (arvamuslood ja meediakommentaarid), samuti olid lugude pealkirjad valdavalt neutraalsed. Enim kattus Postimehe ja Eesti Päevalehe sarnasuste hulk – mõlemal esines tekstides pigem positiivne suhtumine ning visuaalselt näidati kõige rohkem kuningannat ja rahvast.

Erinevused. Mahuliselt erineb kõikide lehtede kajastus – Postimees 20 korda, Eesti Päevaleht 33 korda ja SLÕhtuleht 53 korda. Sisu osas keskendus Postimees isikliku esitlemisele ja visiidi üksikasjalikule kronoloogilisele kirjeldamisele, Eesti Päevalehe puhul lisandus ka välispoliitika ning SLÕhtuleht pööras enim tähelepanu lisaks visiidi kirjeldamisele ka sisejulgeolekule. Tekstide sisu oli viimases ka võrreldes teise kahe lehe positiivse kajastusega pigem neutraalne ning visuaalselt näidati kõige rohkem küll kuningannat, kuid sellele järgnesid eksperdid ja spetsialistid.

3.4.1.2. Kuninganna esitlemine

Sarnasused. Kuninganna esitlemisel oli tugev sarnasus Postimehe ja Eesti Päevalehe vahel, mis esitlesid kuningannat põhiliselt läbi positiivsete hinnangute ning lisaks on mõlema lehe artiklites nii rahva kommentaaride kui ka toimetuse liikmete arvamused põhjal võimalik järeldada, et kuninganna oli visiidi käigus tugevalt ümbritsetud müütidest – teda nähti kui muinasjututegelast, mitte kui lihast ja luust inimest.

Erinevused. SLÕhtuleht seevastu esitas kuningannat põhiliselt läbi institutsionaliseerimise – teda näidati kui konkreetse kuningliku süsteemi osa. Kirjutati palju kuninglikust perest ja tavadest, tema ajaloost ja varandusest, millised koerad talle meeldivad jne – selle kõige juures aga ei olnud tunda muinasjututegelase müütilisust.

3.4.1.3. Eestlaste kollektiivne minapilt

Sarnasused. Nii Postimees kui ka Eesti Päevaleht hindasid kokkuvõtvalt skaalal positiivne-neutraalne-negatiivne eestlaste rolli pigem positiivseks. Kahte lehte ühendas ka see, et Eesti presidendipaari kajastati nii tekstides kui ka pildilisel materjalil suhteliselt väikses mahus. Postimehe ja SLÕhtulehe puhul saab välja tuua võrdlemisi suure anonüümsuse hulga tekstide kirjutamisel. Kuigi enamus lugusid on kirjutatud ajakirjanike poolt, järgneb artiklite ja kommentaaride hulk, millel autor puudub. Kõigi kolme lehe vahel sarnasused puudusid.

Erinevused. Postimees omistas eestlastele kõige rohkem visiiti tegeva isiku rolli, Eesti Päevalehe veergudel nähti eestlasi aga eelkõige lahkete ja avatutena, visiidi tegija vastuvõtjatena ning kultuurse rahvana. SLÕhtuleht esitles eestlasi aga läbi meie esipaari ehk leiti, et presidendipaar ei tunne rahvusvahelist etiketti ning on sellega teinud korvamatu kahju Eesti mainele rahvusvahelisel areenil.

Peamised kõneisikud on Postimehes Elizabeth II ja rahvas, Eesti Päevalehes rahvas ning SLÕhtulehes asutuse esindajad või korraldajad. Kui Postimehes ja SLÕhtulehes on enamus lugude autoriteks ajakirjanikud ja anonüümsed, siis Eesti Päevaleht annab lisaks esimestele suures mahus sõna ka teatud valdkonna professionaalidele.

Postimees ja Eesti Päevaleht ei pööra Eesti esipaarile küll suuremat tähelepanu, kuid SLÕhtulehes oli see eestlastest kirjutades teema number 1. Ilveseid esitletakse seoses rahvusvahelise etiketiga nii tekstides kui ka visuaalselt ning kajastus on valdavalt negatiivne. Sellest lähtudes on ka eestlaste kollektiivne minapilt skaalal positiivne-neutraalne-negatiivne pigem negatiivne.

IV JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järgnevalt antakse põhilised järeldused uuringust kontsentreeritud kujul, uurimisküsimuste kaupa. Autor püüab paigutada antud tulemusi ka laiemasse uuringute ja sotsiaalkultuurilisse konteksti, samuti teeb omapoolsed ettepanekud ja soovitusel.

4.1. Teemade püstitus

Lähtudes konkreetsest uurimisküsimusest annan diskussiooni osas ülevaate, milline on teemade püstitus kuninganna Elizabeth II Eesti visiidi kajastamisel. Läbiviidud uuringu tulemused näitavad, et kuninganna Elizabeth II tõstas Eesti ajakirjanduses suhteliselt vähe üldsotsiaalseid või –poliitilisi küsimusi. Teemade ring jäi põhiliselt visiidi tegija ja tema ametlike käikude kronoloogilise kirjeldamise keskseks. Lisaks tõstatati sisejulgeoleku küsimus ehk palju esines tekste, kus siis kas spekulēriti oodatava liikluskaose üle või anti juhtnõore, kuidas seda vältida ning millised esemed jätta koju, et tagada kõikide turvalisus (eelkõige just Tallinna vanalinnas, kus kuninganna kohtus rahvaga).

Välispoliitilisi sõnumeid andis põhiliselt kuninganna ise ja seda oma Mustpeade Majas riiklikul õhtusöögil peetud kõnes, samuti rõhutasid visiidi välispoliitilist tähtsust Eesti Päevalehe arvamusküljel sõna saanud arvukad oma ala spetsialistid ja rahvusvahelise töökogemusega aramusliidrid.

Eesti presidendipaari teemat käsitles etiketi tundmise valguses eelkõige SLÕhtuleht - Eesti Päevaleht ja Postimees neile suuremat tähelepanu ei pööranud. Kultuuri tõstis esile Raekoja platsil kuninganna auks peetud minilaulupidu, mida kajastasid kõik kolm vaadeldud lehte, eriti rõhutasid seda aga ka toimetuse poolt antavate kommentaaridega Postimees ja Eesti Päevaleht.

4.2. Visiiti tegeva isiku ja eestlaste kollektiivse minapildi representatsioon

Visiiti tegev isik sai vaadeldud ajalehtedes positiivse representatsiooni. SLÕhtuleht keskendus lisaks positiivsete hinnangute edastamise ka tema esitlemisele läbi kindla süsteemi. Nii avaldasidki nad hulga kirjatükke, kus avati tema ajaloolist tausta, kuninglikku perekonda tervikuna, tema rahalist seisut ning lemmikkoerte tõugu. Postimees avaldas samuti artikleid, kus näidati teda kindla kuningliku süsteemi osana, kuid koerad ja raha jäeti SLÕhtulehe veergudele.

Postimees ja Eesti Päevaleht representeerisid visiidi tegijat väga tugevalt aga läbi muinasjuttudest tuntud kuninganna kuvandi. Vaadeldud kirjatükkides oli tunda nii toimetuse liikmete kui ka tänaval kuningannat tervitama tulnud inimeste suhtumist kuningannasse kui ebareaalsesse muinasjututegelasse, kelle olemasolu ei usuta enne, kui oma silm on näinud ja ka siis tuleb hiljem televiisorist üle vaadata, milline ta ikka tegelikult oli. Ikoon muutus visiidi lõpuks küll pisut rohkem persooniks ehk tõepoolest lihast ja luust inimeseks, kuid viidates Andrus Kivirähki arvamusele, on kuninganna tulek Eestisse sama, mis öelda, et meile tuleb külla päkapikk või Miki-Hiir.

Eestlaste esipaari ehk Toomas Hendrik ja Evelin Ilvest ei pidanud erilise kajastuse vääriliseks Postimees ega ka Eesti Päevaleht (kui mõni üksik meediakommentaar ja välismeediast tõlgitud artikli kokkuvõte välja arvata). Kõneisikuna ajakirjanikud neid oma lugudes ei kasutanud ning piltidele sattusid nad mõlemas ajalehes vaid ametlikel fotodel koos kuningannaga.

Hoopis teine lugu on aga SLÕhtulehega, kes pidas presidendipaari kajastamist nii esikülje kui mitmete fookuslugude vääriliseks. Teemaks oli nende käitumise ja riietuse mittevastavus rahvusvahelisele etiketile. Siis võtsid leheveergudel sõna kõikvõimalikud eksperdid alates modellidest lõpetades stilistidega, kes andsid erinevaid hinnanguid, millest suurem osa jäi skaalal positiivne-neutraalne-negatiivne tugevalt viimase kasuks. Ka hakkasid eestlased vägagi moetedlikeks, jagades nii

lugejakirjades kui kommentaaridega soovitusi mõlema isiku paremaks väljanägemiseks. Sellise representatsiooni ja kajastuse mõistis üheselt hukka näiteks Postimees oma meediakommentaaris.

Presidendipaari sarjamisest tulenev negatiivne kuvand laieneb SLÕhtulehe veergudel üldiseks eestlaste kollektiivseks minapildiks. Nii hakataksegi kirjutistes teemat laiendama ning tuuakse välja ka varasemaid patte – küll ei oska ka Edgar Savisaar riietuda, sest kandis pikka nahkmantlit, mille taskutesse ta lehe arvates häbiväärsel kombel oma käed oli peitnud. Armu ei antud ka eelmisele presidendipaarile ehk Arnold ja Ingrid Rüütlile, kellest esimene oli suutnud oma ametisoleku ajal teha kohe kummalise avalduse ja teine kandnud ametlikul kohtumisel kõrge külalisega lohvakat musta käekotti, kõiges selles olevat aga süüdi hoopiski üle-eelmise presidendipaari nõunikud, kes sellel kõigel sündida lasid.

Samas ei saa öelda, et SLÕhtulehe esitatav eestlaste kollektiivne minapilt ongi ainult negatiivne, väga palju oli ka positiivseid hinnanguid, mida anti nii juhtkirjades kui edastati artiklites ja reportaažides inimeste emotsioonide läbi, kes tänavale kuningannat vaatama tulid.

Postimehes ja Eesti Päevalehes on eestlaste kollektiivne minapilt aga peamiselt positiivne. Eestlased on lahked ja avatud ning kultuurne rahvas, kes on maailmas nähtav. Eriti rõhutatakse just meie kultuursust, mida kiitis ka välisajakirjandus, kes tituleeris eestlased laulurahvaks – pool elanikkonda laulab ja pool kuulab. Samuti märkis The Times, et kuninganna visiit teistesse Balti riikidesse oli kahtlemata tore, kuid see vastuvõtt, mis talle Eestis osaks sai, oli kõiki ootuseid ületav. The Times viitas muidugi oma artiklites, mida refereeriti Eesti väljaannetes, ka teistele tähelepanekutele, näiteks ei meeldinud neile meie presidendiproua kahvatu maasikavärvi kostüüm ja valitsuse liikmete nõukogulik ilme.

Visiiti tegeva isiku vastuvõtjate ehk eestlaste puhul eristus ka roll, kus inimesed, kes näiteks pidid kohustuslikus või vähemkohustuslikus korras õppima selgeks teatud käitumisreeglid ja tavad monarhiga kohtumisel, leidsid ennast täiesti uuesti situatsioonist (näiteks Hans H. Luik selgitab pikalt ühes artiklis, kuidas talle pole

kunagi nii süvitsi õpetatud, kuidas peab istuma ja astuma). Samas oli ka lihtsamaid ülesandeid nagu näiteks lillekimbu üle andmine (selles rollis näidati lapsi).

Nende puhul tuli välja eestlaste kogematus kõrgete külaliste vastuvõtmisel, sest emotsioonid olid esitatud tekstis täpselt sellisel kujul ja sellisel hulgal, et jäigi mulje, justkui ei oskaks eestlased suure ärevuse tõttu õigel ajal suurt midagi teha ega kosta. Seda toetasid ka tsitaadid, kus inimesed jäid lihtsalt vait, kui kuninganna või prints neid kõnetas, sest seda ei osatud oodata ja esimese hooga ei osatud midagi ka vastata. Kolme väljaande lõikes jäid siiski domineerima positiivsed hinnangud.

4.3. Lugude autorlus ja kõneisikud

Enamus artikleid oli oodatutult toodetud ajakirjanike poolt. Elizabeth II visiidi uudisväärtust peeti väga kõrgeks ning seetõttu paiknes enamus materjalist uudis- ja arvamuskülgedel. Viimasel võttis toimetus ka palju ise sõna, tavapärase juhtkirjade kõrval toodeti palju meediakommentaare, kus anti nii visiidi käigule kui visiidi tegijale hinnanguid ning edastati toimetuse liikmete emotsioone.

Eesti Päevaleht andis arvamusküljel palju leheruumi ka erinevatele ekspertidele ja oma ala asjatundjatele (näiteks suursaadikud), mida Postimees ja SLÕhtuleht ei teinud. Viimaste puhul peab märkima ka eelpool mainitud meediakommentaaride suurt anonüümsuse hulka. Juhtkiri kui omaette žanr näeb ette, et see on allkirjastamata ja näitab kogu toimetuse suhtumist. Samas oli nii Postimehes kui ka SLÕhtulehes hulk arvamusalduisi, mis olid tugevalt hinnangulised (SLÕhtulehes enamasti ka negatiivsed), kuid millel puudus autor. Seetõttu kujundasidki tihtipeale arvamust nii visiidist, kuningannast kui eestlastest anonüümsed kirjatükid.

Postimehe lugudes kasutasid ajakirjanikud kõneisikuna tänaval kuningannat tervitama tulnud inimesi ja kuningannat, sisejulgeolekualaste artiklite tarbeks võeti kommentaare ka politseitöötajatelt.

Eesti Päevaleht keskendubki oma artiklites just inimeste küsitlemisele ning samuti võeti politseitöötajate kommentaare, kuid esimesega võrreldes mitmeid kordi väiksemas mahus. Ka SLÕhtuleht keskendus rahva arvamusele, kuid veelgi enam annab ta sõna erinevatele kuningannat vastu võtvate asutuste esindajatele ja ürituste korraldajatele. Seoses presidendipaari etiketiteemaga võtavad suure osa leheruumist ka ekspertide ja spetsialistide hinnangud.

4.4. Rahulolu visiidiga ja sellele omistatud tähendus

Arvamuslugudes ja artiklites jääb kokkuvõttes domineerima rahulolu visiidiga ning sellele viidati kui ajaloolisele tähtsündmusele. Seda rõhutatakse toimetuse poolt kirjutatud meediakommentaaris ja juhtkirjades ning reportaažides, kus küsitleti inimesi tänavalt. Palju seoti neid asjaoluga, et eestlased on maailmas nähtavad ning kahte riiki ühendab nii minevikus kui ka tulevikus tugev ühine koostöö.

Samas oli ka teistsuguseid arvamusi. Nii Postimees kui ka Eesti Päevaleht viitas ühtlasi ka sellele, et see on riigivisiit, mis on kuningannale valitsuse poolt ette kirjutatud ning suurt sügavat tähendust selle tagant otsida ei tasu. Mõlemad arvamused oli hetkelised, neid rohkem ei rõhutatud, kuid mõlema toimetuse puhul jäi neid lugedes mulje, justkui ei suudaks nad ära otsustada, kas visiit on oluline või mitte.

SLÕhtuleht jäi ka visiidile tähenduse omistamisel presidendipaari kritiseerimise juurde, nimetades Ilvaseid maavillasteks, kes rikuvad oma etiketi mittetundmisega meie rahvusvahelist mainet. Oli ka üksikuid erandeid, kus lähtuti muudest kriteeriumitest ja tunnustati nii Eestit kui ka kuningannat ning leiti, et see päev on kindlasti Eesti ajaloo üks tähtsündmusi.

Bakalaureusetöö käigus uuritud materjal annab võimaluse diskussiooni osas vaadata uurimisprobleemi ka laiemalt.

Antud töö raames võeti kollektiivse minapildi analüüsimise aluseks ajakirjanduses eestlastele omistatud rollid - nende analüüsimisel tegi autor järeldused olemasoleva (visiidi raames) eestlaste kollektiivse minapildi kohta. Identiteedi mustrit kaardistati enesemääratluse abil, mis omakorda jaotati erinevateks kategooriateks. Saadud tulemused andsid võimaluse visandada kokkuvõtlikult peamised määratluse arengusuunad.

Saadud tulemusi üldistades võiks väita, et Elizabeth II riigivisiit oli indikaatoriks eestlaste kollektiivse minapildi tekkele. Analüüsitud artiklites jäi domineerima „meie”, mitte „mina” – seda nii eestlastele omistatud rolli kui ka visiidile omistatud tähenduse ja tähtsuse puhul. Kõneisikud nägid eestlaste rolli läbi kultuuri, ühise peetud laulupeo, külg-külje kõrval kuninganna ootamises ja tervitamisest. Palju viidati riigi ja rahvuse nähtavusele maailmas; toodi esile iseseisvust ja olulisust rahvusvahelises mastaabis – just tähtsa riigipea visiit nagu seda on Elizabeth II, pani paljude arvates Eesti maailma kaardile. Need on kollektiivi ühise eesmärgi näitajateks. Teisisõnu, kui vaadelda domineerivaid rolle ehk millised ilmingud esinevad, siis on täheldatav, et kollektiivse minapildi loomine toimub tugevalt läbi kultuuri ning iseseisva riigi mudeli loomise kaudu. Ajaloole viidati kui osale kollektiivsest identiteedist, mitte kui individualistlikule kogemusele – visiit näitab, et Eesti on iseseisev maa, vaba nõukogulikust kuvandist, tegemist on riigiga, kellel niivõrd olulise maaga nagu Suurbritannia pikk ajalooline koostöö.

Tunnetatav oli selge piiri tõmbamine nõ lihtrahva ja müütilise kuninganna vahele, mis omakorda näitas eestlaste kogematust, mida ei üritatud häbenedes varjata, vaid vastupidi, esitati paljudes tekstides. Kuningannale ebamaisuse kuvandi loomine näitas ka, et eestlased kasutasid vanu müüte uues kontekstis. Selge piir tõmmati aga ka Eesti esipaari ja ülejäänud rahva vahele – presidendipaar peaks olema esinduslik ning tundma rahvusvahelist etiketti, mitte olema nõ maavillane ning tekitama sellega kahju kõikidele ülejäänud eestlastele.

Tulemused annavad tunnistust sellest, et identiteedi näol on tegemist pidevalt muutliku protsessiga. Asetades need üldisesse uuringute konteksti ja kõrvutades tulemusi näiteks Emori (2002) poolt läbi viidud väärtushinnangute uuringuga ja ühe enim tsiteeritud sotsiaalteadlase maailmas, Hofstede (2001) uuringuga, mis hõlmas 1970. aastatel 40 kultuuri võrdlusi ja 1990. aastatel 76 maa kultuuride võrdlusi, näeme teatud erinevusi.

Emori uuring näitas, et kui kõrvutada eestlased mitte-eestlastega, siis on esimesed enesekesksemad ning viimastele on palju enam omane kollektiivne mõtlemine (Uba 2002). Seda mõtet toetab ka Raili Nugin (2003) oma artiklis, kus ta vaatlleb meedias kajastuvat eestlaste kollektiivset minapilti erinevatel aastatel ning ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia. tulemustest (Kalmus et al. 2004). Sama kinnitab ka hiljuti Tartu Ülikoolis loengut andmas käinud Hofstede, tema hinnangul on Eestis individualistlik kultuurikeskkond (Lõhmus 2007). Hofstede järgi on indiviidikeskne ühiskond, milles inimestevahelised suhted on inimestekeskised, igaüks peab hoolitsema enda ja oma lähima perekonna eest. Antud olemasoleva minapildi analüüs näitab, et võõra tulek ühiskonda andis (ajutise) tõuke ka kollektiivse minapildi muutumisele.

Emori (2002) uuring näitab ka, et eestlastele on kaugel enese seostamine laiade, abstraktsete organisatsioonidega, enam huvitavad kohalikud sündmused ja lähinaabruses toimuv. Elizabeth II tulek oli kõrge uudisväärtusega ning tema käike kajastati erinevates meediumites – ajalehed, raadio- ja teleülekanded, pidevalt täiendatud operatiivsed uudised online -keskkondades. ETV vahendusel võis visuaalselt jälgida kuninganna käike ka internetis. Riigivisiit toodi kõikide vahenditega kohalikuks sündmuseks, mida ta ju niigi oli, kuid millele ajakirjandus kajastamisega kaasa aitas. See andis eestlastele võimaluse ennast visiidiga seostada, anda tähendus riigipea külaskäigule ja seeläbi ka enda rollile. Eesti Päevaleht ja Postimees omistasid eestlastele lahkete ja avatute, kultuurse rahva rolli. Elizabeth II visiit näitas, et eestlane pole alati enesekeskne.

Vaadeldud artiklites kasutasid toimetused väga palju kõneisikuna just rahvast, kellele anti sõna uudistes ja reportaažides. On tähelepanuväärne, et presidendipaari kajastati Eesti Päevalehe ja Postimehe artiklites ja fotodel minimaalselt – neid ei peetud antud visiidi käigus kõneisiku vääriliselt. Ometigi oli see Ilveste esimene suurem ülesastumine peale presidendipaariks saamist. Emori sotsioloog Mari Uba (2001)

väidab, et eestlased peavad usutavaks vaid juttu, mis tuleb sõbra suust ning liitume mingi tegevusega alles siis, kui sõber räägib, et see on hea. Ta viitab eestlaste ühiskonna ajaloolisele ja kultuurilisele taustale – just Nõukogude režiim sundis vaatama vaid väga lähedale. Uba sõnul tähendab see, et Eesti rahva südameni jõuab siis, kui rääkida temaga asjadest, mis on talle tähtsad, leides selleks õiged kõnelejad. Kaugeil kõnelejail, näiteks valitsejatel, tuleb esmalt läbi murda usaldamatuse müürist. Rahva kaasamine kõneisikuna visiidi kajastamisse näitab, et ajalehtede toimetuse liikmed pidasid õigeteks kõnelejateks just rahvast ennast, mitte Eesti riigi poolt visiidi tegija ametlikke vastuvõtjaid ehk presidendipaari. Ka SLÕhtuleht pidas Ilveseid märkimisväärseks vaid siis, kui esile kerkis nende riietus ja käitumine - sel viisil neid ka distantseeriti, näidati tugevalt just valitsejatena, kellel kõneisikuna vähem usaldusväärstust. Visiidile tähenduse omistamisel nende arvamust küsima ei hakatud.

Kui vaadelda antud tööd uurimistööde kontekstis ja teha sellest lähtuvalt omapoolsed ettepanekud ning soovitused, siis antud bakalaureusetöö analüüsib representatsioone ja eestlaste kollektiivset minapilti võõra tuleku näitel ning selleks, et võrrelda, kuidas see on muutunud, tuleks lisaks antud isiku visiidile analüüsida ka teiste riigipeade käike Eestisse. Kasulik oleks analüüsida samadel alustel näiteks kuninganna Elizabeth II visiidile kuu hiljem järgnenud USA presidendi George W. Bushi käiku Eestisse, mis leidis aset 27. – 28. novembril 2006 või äsja Eestit külastanud Jaapani keisripaari visiiti. See annaks võimaluse võrrelda võrdlemisi lähestikku toimunud visiitide representatsioone.

Kahtlemata oleks huvipakkuv ka vastupidine representatsiooni uurimise suund - mida kõneleb maailma ajakirjandus Eestist seoses nende persoonide külaskäikudega. See vastupidine aspekt on vähesel määral esindatud Eesti ajakirjanduses esile toodavate vastupeegelduste kaudu (näiteks Briti leht The Times, mida Eestis omakorda tsiteeritakse). Samas on sellised artiklid siiski vähemuses ning nende sisu vaid lühidalt refereeritud, mis ei anna täielikku ülevaadet kõikidest aspektidest ning jätavad välja laiema konteksti.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida ajakirjanduses esitatud representatsioone, mis on seotud kuninganna Elizabeth II kahepäevase visiidiga Eestisse, mis leidis aset 19. – 20. oktoobril 2006. Analüüisiti kolme suuremat päevalehte: Postimees, Eesti Päevaleht ja SLÕhtuleht. Valimisse kuulus 106 artiklit, mis ilmusid ajaperioodil kaks nädalat enne visiiti kuni nädal peale kuninganna lahkumist Eestist. Meetodina kasutati töös nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset analüüsi.

Täpsemalt anti ülevaade sellest, millised teemad ja milliste emotsioonidega visiidi kajastamisel esile toodi, mil moel iseloomustati visiiti tegevat isikut ning teda vastuvõtvaid Eesti persoone, eriti aga Eesti presidendipaari ning kes seda lehtedes esitatavat üldpilti konstrueerisid. See andis ühtlasi võimaluse analüüsida ka eestlaste kollektiivset minapilti – milline roll omistati eestlastele visiidi käigus, milliste teemade ja hinnangute läbi. Samuti kaasati analüüsi ossa hinnangud, mis näitasid, milline tähendus omistati visiidile tervikuna.

Läbiviidud uuringu tulemused näitavad, et kuninganna Elizabeth II tõstatas Eesti ajakirjanduses suhteliselt vähe üldsotsiaalseid või –poliitilisi küsimusi, kui välispoliitilised sõnumid välja jätta. Teemade ring jäi põhiliselt visiidi tegija ja tema ametlike käikude kirjeldamise keskseks. Lisaks tõstatus meedias ka sisejulgeoleku, kultuuri ja rahvusvahelise etiketi teema.

Visiiti tegev isik sai vaadeldud ajalehtedes kokkuvõtvalt positiivse representatsiooni. Postimees ja Eesti Päevaleht representeerisid visiidi tegijat väga tugevalt näiteks läbi muinasjuttudest tuntud kuninganna kuvandi. Vaadeldud kirjatükkides oli tunda nii toimetuse liikmete kui ka tänaval kuningannat tervitama tulnud inimeste suhtumist kuningannasse kui müütilisse tegelasse.

Eestlaste esipaari ehk Toomas Hendrik ja Evelin Ilvest ei pidanud erilise kajastuse vääriliseks Postimees ega ka Eesti Päevaleht. Kõneisikuna ajakirjanikud neid oma lugudes ei kasutanud ning piltidele sattusid nad mõlemas ajalehes vaid ametlikel

fotodel koos kuningannaga. Selles osas eristus aga selgelt SLÕhtuleht, kes pidas presidendipaari kajastamist nii esikülje kui mitmete fookuslugude vääriliseks. Teemaks oli nende käitumise ja riietuse mittevastavus rahvusvahelisele etiketile.

Presidendipaari sarjamisest tulenev negatiivne kuvand laieneb SLÕhtulehe veergudel üldiseks eestlaste kollektiivseks minapildiks. Samas tasakaalustab seda ka positiivsete hinnangute hulk, kus eestlasi näidatakse visiiti tegeva isiku vastuvõtjatena ning seega olulise rahvusena rahvusvahelises mastaabis. Domineerima jääb aga siiski negatiivne pool. Postimehes ja Eesti Päevalehes on eestlaste kollektiivne minapilt aga peamiselt positiivne. Eestlased on lahked ja avatud ning kultuurne rahvas, kes on maailmas nähtav. Eestlaste hulgas eristusid selgelt ka inimesed, kes näiteks pidid kohustuslikus või vähemkohustuslikus korras õppima selgeks teatud käitumisreeglid ja tavad monarhiga kohtumisel või lihtsalt lillekimbu üle andma. Nende puhul tuli välja eestlaste kogenematus kõrgete külaliste vastuvõtmisel. Kui võtta esitatav eestlaste minapilt kolme väljaande peale kokku, siis jäävad domineerima positiivsed hinnangud.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kolme lehe puhul oli ühisosa visiidi ja selle tähenduse, kuninganna ning eestlaste kollektiivse minapildi representeerimise osas suurim Postimehel ja Eesti Päevalehel. Kolme lehe lõikes esines kõige rohkem erinevusi just SLÕhtulehe representatsioonides.

Varasemad uuringud (nt Emor 2002, Nugin 2003, Hofstede 2001) näitasid, et eestlased on pigem enesekesksed, mis omakorda tuleneb meie individuaalsest ühiskonnatüübist. Antud bakalaureusetöös käsitleti identiteeti ja kollektiivset minapilti pidevalt muutliku protsessina ning olemasoleva minapildi analüüs näitas, et Elizabeth II visiit oli tugevaks indikaatoriks eestlaste kollektiivse minapildi tekkele ning saadud tulemused andsid võimaluse visandada kokkuvõtlikult peamised enesemääratluse arengusuunad.

SUMMARY

„THE REPRESENTATIONS RELATED TO THE VISIT OF THE QUEEN ELIZABETH II PUBLISHED IN THE PRESS”

The aim of the thesis was to examine the representations reported in the press connected to the visit of Queen Elizabeth II from October 19-20 2006. Three major daily newspapers were analysed: *Postimees*, *Eesti Päevaleht* and *SL Õhtuleht*. The random sample consisted of 106 articles which were published 2 weeks before the visit and one week after the Queen’s departure. Both qualitative and quantitative approaches were used as a method of analysing.

More precisely, an overview of the topics that were emphasized covering the visit and which emotions were therefore expressed was given, along with the characterizations of the visitor and the Estonians who welcomed her, specially the President and his wife; and who were constructing the general picture in the newspapers. In addition, it was possible to analyse the collective self of Estonians – which role was assigned to Estonians during the visit through which topics and valuations. Also, the values, which showed the meaning attributed to the visit as a whole, were added to the analysis.

The results of the conducted survey show that the visit of the Queen Elizabeth II did not raise many social or political questions in the press, excluding the statements related to foreign affairs. The visitor and her official duties remained to be the main topic. Internal security, cultural and the international etiquette associated questions were raised by the press.

In general, the visitor received a positive representation from the inquired newspapers. The representations in *Postimees* and *Eesti Päevaleht* viewed the visitor from the angle of the queen known from fairy tales. The general sense from the articles was that the newspaper staff and the people, who went out to the streets to greet the Queen, saw her as a mythical character.

The president, Toomas Hendrik Ilves, and his wife, Evelin Ilves, were not regarded for much press coverage neither by *Postimees* nor *Eesti Päevaleht*. Neither of them was used as spokesperson in articles and they only appeared on the official photos with the Queen. On this matter, *SL Õhtuleht* clearly contradicted others by considering the president and his wife worthy of the front page and several focus stories. The topic was their behaviour and the unsuitability of their clothing according to the international etiquette.

The negative picture coming from the scolding of the President and his wife develops into Estonians' collective self on the pages of *SL Õhtuleht*. On the other hand, it is balanced by the amount of positive values which show Estonians as the welcomers of the visiting person and therefore an important nation on the world scale. But the negative aspect dominates. The collective self of Estonians is mostly positive in *Postimees* and *Eesti Päevaleht*. Estonians are generous, open and cultured people who are visible in the world. The people among Estonians, to whom it was, for instance, more or less obligatory to learn certain manners when meeting the monarch or just to pass a flower bouquet, distinguished clearly from others. The Estonians' inexperience of welcoming important guests was revealed in their case. In the general Estonians' collective self, considering all three newspapers, mainly positive values dominate.

To conclude, the similarities among the three newspapers, considering the representation of the visit and its meaning, the queen and the Estonians' collective self, appeared between *Postimees* and *Eesti Päevaleht*. Among the three newspapers, the largest differences appeared in the representations of *SL Õhtuleht*.

Earlier researches (e.g. Emor 2002, Nugin 2003, Hofstede 2001) showed that Estonians are rather self-centered, which results from our individual type of society. In the present paper the identity and collective self were considered as a constantly changing process and the analysis of the collective self showed that the visit of the Queen Elizabeth II was a strong indicator of the birth of Estonians' collective self. Also, the results generated the possibility to outline the basic directions of self-determination.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Barthes, R. (1977). *Rhetoric of the Image in Image-Music-Text*. Glasgow, Fontana.
- Danesi, M. & P. Perron. (2005). *Kultuuride analüüs*. Tallinn, Valgus.
- Dijk, van A. Teun. (2005). *Ideoloogia: Multidistsiplinaarne käsitlus*. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hall, S. (2003). *Representation: Cultural Representations And Signifying Practices*. London, Sage in association with the Open University.
- Hall, S. & G. D. Paul. (2003). *Questions of cultural identity*. London, Sage.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences : comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks, California, Sage Publications.
- Hogg, A. M. (2001). *Individual self, relational self, collective self. Social identity and the Sovereignty of the Group: A Psychology of Belonging*. Philadelphia, Psychology Press.
- <http://www.epl.ee/artikkel/359308>
- <http://www.postimees.ee/201006/esileht/arvamus/224252.php>
- Härmaorg, A. (2005). *Presidentide Lennart Meri ja Arnold Rüütli representatsioon Eesti ja Soome trükimeedias riigivisiitide kajastamisel Soome*. Bakalaureusetöö. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond, Tartu Ülikool, Tartu.
- Jakobson, V. (2002a). *Role of the Estonian Russian-language media in the integration of the Russian-speaking minority into Estonian society*. Doktoritöö. University of Tampere, Tampere.
- Jakobson, V. (2002b). *Civic, Political and Ethno-Cultural Collective Identities Constructed in the Russian Press of Estonia since 1947. The Challenge of the Russian Minority: Emerging Multicultural Democracy in Estonia*. Tartu, Tartu University Press, 175-184.
- Krippendorff, K. (1980). *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. Beverly Hills, Sage.

- Kalkun, M. (2002). Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust: Ajakirjanduses loodud eestlustunne. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kalmus, V & M. Lauristin & P. Pruulmann-Vengerfeldt. (2004). Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse „Mina. Maailm. Meedia” tulemustest. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kirch, M. (2002). Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust: Eesti ja Euroopa identiteet. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Korts, K. (1999). Rahvusliku identiteedi erinevate vormide konstrueerimine Eesti ajakirjanduses 1987-1996. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsioloogia osakond.
- Lauk, E. (1995). Algteadmisi teadustööst. Õppevahend ajakirjanduse osakonna õpilastele. Tartu.
- Lõhmus, M. (2007). Eesti kultuuri tüüp ei ole muutunud. Eesti Ekspress, 12. aprill.
- Masso, A. (1999). Venelased Eestis: mõningate identifitseerivate kategooriate tähendusest. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsioloogia osakond.
- McQuail, D. (2003). McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Nugin, R. (2003). Meedias kajastuv eestlaste kollektiivne mina-pilt 1991. ja 2001. aastal. Tallinn, Acta Historica Tallinnensia, 7, 162-173.
- Oxford English dictionary. (1999). Elektrooniline teavik : CD-ROM version 2.0 Oxford, Oxford University Press.
- RISC väärtushinnangute uuring. (2002). Emor.
- Sedikides, C. & M. B. Brewer. (2001). Individual self, relational self, collective self. Philadelphia, Psychology Press.
- Shoemaker, P. J. & S. D. Reese. (1991). Mediating The Message: Theories of Influences on Mass Media Content. New York, Longman.
- Silvet, J. (1990). Inglise –Eesti sõnaraamat. Tallinn, Valgus.
- Tajfel, H. (1982). The Structure of Our Views about Society. In: Tajfel, H. & Fraser, C. (eds). Introducing Social Psychology. Harmondsworth: Penguin Books, 302-321.

- Tofantšuk, J. (2007). Identiteedi konstrueerimine kaasaegsete Briti naiskirjanike loomingus. Analüütiline ülevaade. Tallinn, TLÜ Kirjastus.
- Uba, M. (2000). Rahvusliku enesemääratluse muutumise võimalused : rahvusliku identiteedi konstrueerimine Teise maailmasõja järgse Eesti, Soome, Ida-Saksa, Lääne-Saksa, Austria ja Šveitsi ajakirjanduses. Magistritöö. Tartu, Tartu Ülikool, Sotsiaalteaduskond, Sotsioloogia osakond.
- Uba, M. (2001). Igaihel on "kriis" ja "tädi Maali". Eesti Päevaleht, 10. mai.
- Uba, M. (2002). Kogukond meie kõrval. Postimees, 12. aprill.
- Valk, A. (2002). Eesti ja eestlased võrdlevas perspektiivis: kultuuridevahelisi uurimusi 20. sajandi lõpust: Eesti identiteet Eestis ja Rootsis. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Valk, A. (2001a). Two facets of ethnic identity: pride and differentiation. Eesti psühholoogide liidu laualeht, 10, 33-34, 26.
- Valk, A. (2001b). Two facets of ethnic identity: pride and differentiation. Doktoritöö. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Valk, A. (2003). Identiteet. Rmt: Allik, J. Realo, A., Konstabel, K. (toim). Isiksusepsühholoogia. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 225-250.
- Valk, A. (1997). Ethnic identity and national attitudes. Magistritöö. Tartu, Tartu Ülikool, psühholoogia osakond.
- Valk, A. & K. Karu. (2001). Ethnic Attitudes in Relation to Ethnic Pride and Ethnic Differentiation. Journal of Social Psychology, 5, 583-603.
- Vihalemm, P & D. Rutsheikov. (2007). Erinevate maade representatsioon Eesti päevalehtedes 1993 - 2004. Ettekanne. Eesti sotsiaalteadlaste VII aastakonverents. Tartu, 23. – 24. november.
- Vihalemm, T. (2001) Kompendium kursusele Teadustöö alused ja seminaritöö. Tartu, Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
- Vihalemm, T. & A. Masso. (2002). Patterns of Self-Identification among the Younger Generation of Estonian Russians. The Challenge of the Russian Minority: Emerging Multicultural Democracy in Estonia. Tartu, Tartu University Press.
- Vihalemm, T. & A. Masso. (2004). Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse „Mina. Maailm. Meedia” tulemustest. Kollektiivsed identiteedid siirdeaja Eestis. Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, 45-55.

- Wimmer, R. D. & J. R. Dominick. (1991). Mass Media Research. An Introduction. Wadsworth Publishing Company. Belmont, California.

Analüüsitud tekstide nimekiri

Postimees (20)

- Hakkame kohvleid pakkima (14. oktoober 2006)
- ETV pühendab sel nädalal kuningannale eriprogrammi (17. oktoober 2006)
- Teised meist (17. oktoober 2006)
- Kuninganna visiit sulgeb pealinnas teid. Ameerika presidendi George W. Bushi külaskäik novembri lõpus ähvardab kesklinnas elu sootuks seisata (18. oktoober 2006)
- Briti kuninganna külastas eile Lätit, täna jõuab Elizabeth II Eestisse (19. oktoober 2006)
- Kuninganna on inimene (19. oktoober 2006)
- Kuninganna visiit jõuab ETV vahendusel ka internetti (20. oktoober 2006)
- Koos Briti kuningannaga sügiseses Kadriorus (20. oktoober 2006)
- Kuninganna kingitus tehti Eestis (20. oktoober 2006)
- Kõrgeid külalisi näeb Raekoja platsil (20. oktoober 2006)
- Küsitlus (20. oktoober 2006)
- Karikatuur (20. oktoober 2006)
- Kingitus Eesti rahvale. Briti kuninganna visiit on enam kui lihtsalt diplomaatia. (20. oktoober 2006)
- Eesti Vabariigi presidendile ja eesti rahvale! Kuninganna Elizabeth II kõne riiklikul õhtusöögil Mustpeade Majas 19. oktoobril (20. oktoober 2006)
- Kuninganna Elizabethi tervitasid Raekoja platsil tuhanded inimesed (21. oktoober 2006)
- Hõrgutised kuninganna lauale (21. oktoober 2006)
- Pealkirjata meediakommentaari (21. oktoober 2006)
- Riigi teener (21. oktoober 2006)
- Evelin Ilvese riietus huvitas ka välismeediat (23. oktoober 2006)

- Sisu asemel kostüümidraama. Kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamine meedias (26. oktoober 2006)

Eesti Päevaleht (33)

- Kuningannat saadab Briti visiidil Briti sõjalaev (17. oktoober 2006)
- Kuninganna visiidi ajal on õigem auto koju jätta (18. oktoober 2006)
- Leedu linnakese inglise keele õpetaja julgus võlus kuninganna vestlema (18. oktoober 2006)
- Tere tulemast, Teie Majesteet! (19. oktoober 2006)
- Briti kuninganna briti pilgu läbi (19. oktoober 2006)
- Lätlased esitasid kuningannale breiktantsu ja karaokelaulu (19. oktoober 2006)
- Šotlane John Ross võõrustab Mõigus Edinburghi hertsogit (19. oktoober 2006)
- Presidendipaari õhtusöögile on kutsutud sada külalist (19. oktoober 2006)
- Politsei palub saabuda Raekoja platsile varakult (19. oktoober 2006)
- Protestikaru jälitab ka Tallinnas kuningannat (19. oktoober 2006)
- Elizabethi vaarisa Edward VII kohtus lahel Nikolai II-ga (19. oktoober 2006)
- Kuninganna politseinike vahel (19. oktoober 2006)
- Karikatuur: Esimene rekkatäis tema majesteedi kübaraid on saabunud Tallinnasse... (19. oktoober 2006)
- Ajalooline tähtsündmus (19. oktoober 2006)
- Küsitlus: Millisena näete monarhia tulevikku? (19. oktoober 2006)
- Presidendipaar andis külalistele uhke õhtusöögi (20. oktoober 2006)
- Briti suursaadiku vastuvõtt kujunes meeldivaks tutvumiseks (20. oktoober 2006)
- Lauljad harjutasid tänukontserdiks (20. oktoober 2006)
- Kuninganna visiit meelitas Kadriorgu sadakond uudistajat (20. oktoober 2006)
- Prints Philipit huvitas tehases tööliste käekäik (20. oktoober 2006)
- Esimesel visiidipäeval jäi liikluskaos Tallinnas olemata (20. oktoober 2006)
- Soovin Eesti rahvale õnne ja edu. Kuninganna Elizabeth II kõne eile õhtul riiklikul õhtusöögil Tallinnas (20. oktoober 2006)
- Maailma kõige oodatud külaline (20. oktoober 2006)
- Igavene kuninganna (21. oktoober 2006)
- Midagi hullu polnudki (21. oktoober 2006)

- Vana daami külaskäik (21. oktoober 2006)
- Afganistani rahumissioonide mehi rõõmustas kohtumine kuningannaga (21. oktoober 2006)
- Elizabeth II auks Raekoja platsil peetud laulupidu pani hõiskama ja nutma (21. oktoober 2006)
- Kooripoisil jäid lillede tõttu isamaalised laulud laulmata (21. oktoober 2006)
- Jessica andis südamevärinal kuningannale sügiskimbu (21. oktoober 2006)
- Kuninganna Elizabethi käitumisest ja välimusest oleks meil kõigil õppida (21. oktoober 2006)
- Kooritervitused kuningannale (23. oktoober 2006)
- Vikerraadio „Reporteritund“: halvasti meelde tuletatud vana (24. oktoober 2006)

SLÕhtuleht (53)

- Tallinna peatänavad suletakse mitmeks tunniks (18. oktoober 2006)
- Karikatuur: Lugu sellest, kuidas sõbrannad kuninganna visiidiks valmistusid... (18. oktoober 2006)
- Liverpool jõudis Tallinna (18. oktoober 2006)
- Kuninganna tervitamiseks varakult kohale (19. oktoober 2006)
- Eestisse osteti 4,2 miljonit krooni maksev kaitseauto (19. oktoober 2006)
- Kumus räägib Vapaavuori kuningannale arhitektuurist (19. oktoober 2006)
- Kullerifirma DHL viga jättis kuningliku orkestri pillid piirile (19. oktoober 2006)
- Loomakaitsjad esitavad oma protesti teleekraanilt (19. oktoober 2006)
- Kuninganna Elizabethi nädal Eesti televisioonis (19. oktoober 2006)
- Mart Poom on Elizabeth II-ga kohtunud koguni kaks korda (19. oktoober 2006)
- Kroonitud pea tuleb vaatama lihtsat eestlast (19. oktoober 2006)
- Kuninganna poole ise pöörduda ei tohi (19. oktoober 2006)
- Tom of Estland (19. oktoober 2006)
- Karikatuur (19. oktoober 2006)
- Ärge hingake! (19. oktoober 2006)
- Ajaloo saabumine (19. oktoober 2006)
- Aknaid mitte avada! (19. oktoober 2006)

- Kuninganna tulekuks löödi Mustpeade Maja pooleteise miljoni krooni eest läikima (19. oktoober 2006)
- Oleme väga lähedased (20. oktoober 2006)
- Kuningliku pilgu all (20. oktoober 2006)
- Kuninganna rõivas räägib diplomaatiast (20. oktoober 2006)
- Esimene Briti monarh, kes käis ümbermaailmareisil (20. oktoober 2006)
- Eesti tervitas kuningannat vinge haisupilvega (20. oktoober 2006)
- Kuninglik õhtusöök Eesti puravike, lambafilee ja Põltsamaa Kuldsega (20. oktoober 2006)
- Edinburghi hertsog avas Mõigus tehase (20. oktoober 2006)
- Kuninganna ööbis hotellis Kolm Õde (20. oktoober 2006)
- Osteti sadakond Briti lippu (20. oktoober 2006)
- Kumu kumises kultuurivestlusest kuningannaga (20. oktoober 2006)
- Toomas Hendrik Ilves sai rüütliordeni (20. oktoober 2006)
- Kuidas ja kus kuninganna Elizabeth II näha saab? (20. oktoober 2006)
- Welcome! (20. oktoober 2006)
- „Kutsikad saaksid ju nii rahvarohkes kohas šoki!” (21. oktoober 2006)
- Kuninganna käis kontserdil, elagu kuninganna! (21. oktoober 2006)
- Toomas ja Elizabeth (21. oktoober 2006)
- Maavillased (21. oktoober 2006)
- Soojendusbänd (21. oktoober 2006)
- Briti leht: valitsusliikmete ilme nõukogulik (21. oktoober 2006)
- Elizabeth II lahkus Eestist aupaukude saatel (21. oktoober 2006)
- Katustel valvasid kümned snaipeerid (21. oktoober 2006)
- „Lapsed, miks te koolis pole?!” (21. oktoober 2006)
- Elizabeth II tervitas Briti ja Eesti sõjaväelasi (21. oktoober 2006)
- Kuninganna ja prints ööbisid eri tubades (21. oktoober 2006)
- Moekunstnik: Evelin Ilvese riietus oli katastroof (21. oktoober 2006)
- Kleididraama jätkus internetis (23. oktoober 2006)
- Briti lahingulendurid jalutasid nädalalõpul Tallinnas (23. oktoober 2006)
- Kuninganna teelt kadusid prügikastid (24. oktoober 2006)
- Elizabeth II visiit läks maksma 1,7 miljonit krooni (24. oktoober 2006)

- Vandenõu garderoobis (24. oktoober 2006)
- Tänu proua Ilvesele! (24. oktoober 2006)
- Kuninglik õhtusöök vabamüügil (25. oktoober 2006)
- Presidendiproua nõustaja Tiina Tšatšua: Evelin Ilvese rõivavalik vastas etiketile (25. oktoober 2006)
- Tšekist (26. oktoober 2006)
- Ilveste imago sihikul (28. oktoober 2006)

LISAD

LISA 1

KODEERIMISJUHEND

I VÄLJAANNETE SPETSIIFIKA JA TEEMADE PÜSTITUS

A1 Number

A2 Ajaleht

1. Postimees
2. Eesti Päevaleht
3. SLÕhtuleht

A3 Loo ilmumise aeg (päev, kuu, aasta)

A4 Loo autor

- 0 autor puudub (ka siis, kui autoriks on märgitud arvamustoimetus jms.)
1. autor on nimetatud nimega (kirjutada välja ka nimi)
  2. uudisteagentuuri, mõne teise Eesti väljaande tekst või riigiasutuse edastatud info
  3. tõlkelugu (mõnest välismaisest trükiväljaandest või selle sisu ümberjutustus)

A5 Autori staatus

1. visiidi tegija
2. poliitik
3. ametnik, riigitöötaja
4. kultuuritegelane, intellektuaal
5. teatud valdkonna professionaal (näiteks suursaadik)
6. ajakirjanik
7. karikaturist
8. tavainimene (näiteks lugejakirja puhul)

A6 Loo pealkiri

A7 Infobokside/lisalugude/graafikute pealkirjad

A8 Esikülje viite pealkiri

A9 Loo pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus

1. tugevalt negatiivne
1. pigem negatiivne (kriitiline, süüdistav)
2. neutraalne mainimine või kirjeldamine
3. pigem positiivne, heatahtlik
4. tugevalt positiivne
5. irooniline
6. halvustav, mõnitav, madaldav
7. hirmutav, paanikat tekitav
8. uhkust tundev, pidulik
9. patriootlik
10. Eesti suhtes
11. Suurbritannia suhtes
12. Rahustav
13. Konfliktne, vastanduv, agressiivne
14. küsiv, vastust otsiv
15. ähvardav, hoiatav
16. kartlik, hirmunud
17. õpetav, näpunäiteid jagav, juhiseid andev

A10 Infobokside/lisalugude pealkirjade tonaalsus

1. tugevalt negatiivne
2. pigem negatiivne (kriitiline, süüdistav)
3. neutraalne mainimine või kirjeldamine
4. pigem positiivne, heatahtlik
5. tugevalt positiivne
6. irooniline
7. halvustav, mõnitav, madaldav
8. hirmutav, paanikat tekitav
9. uhkust tunde, pidulik
10. patriootlik
  - 10.1. Eesti suhtes
  - 10.2. Suurbritannia suhtes
11. Rahustav
12. Konfliktne, vastanduv, agressiivne
13. küsiv, vastust otsiv
14. ähvardav, hoiatav
15. kartlik, hirmunud

A11 Esikülje viite pealkirja tonaalsus

1. tugevalt negatiivne
2. pigem negatiivne (kriitiline, süüdistav)
3. neutraalne mainimine või kirjeldamine
4. pigem positiivne, heatahtlik
5. tugevalt positiivne
6. irooniline
7. halvustav, mõnitav, madaldav
8. hirmutav, paanikat tekitav
9. uhkust tunde, pidulik
10. patriootlik
  - 10.1. Eesti suhtes
  - 10.2. Suurbritannia suhtes
11. Rahustav
12. Konfliktne, vastanduv, agressiivne
13. küsiv, vastust otsiv
14. ähvardav, hoiatav
15. kartlik, hirmunud
16. õpetav, näpunäiteid jagav, juhiseid andev

A12 Materjali tüüp

1. Uudislugu
2. Lühiuudis
3. Ajalehe juhtkiri
4. Muu autori kirjutatud arvamislugu
5. Lugejakiri
6. Olemislugu
7. Foto
8. Karikatuur
9. Meediakommentaari
10. Kommentaar, arvam avaldus
11. Kõne, ettekanne

12. Reportaaž (sh fotoreportaaž)
13. küsitlus
14. kunstiline tekst, ilukirjandus, huumor

A13 Viide esiküljel

0 puudub

1. Esikülje viide koos fotoga
2. Esikülje viide fotota

A14 Loo paiknemine

1. Illustreeritud esikülje fookuslugu
2. Illustreeritud esiküljelugu
3. Muu esiküljelugu
4. Illustreeritud uudiskülje fookuslugu
5. Illustreeritud uudiskülje lugu
6. Muu uudiskülje lugu
7. Illustreeritud arvamuskülje fookuslugu
8. Illustreeritud arvamuskülje lugu
9. Muu arvamuskülje lugu
10. Illustreeritud sisemise lehe fookuslugu
11. Illustreeritud sisemise lehe lugu
12. Muu sisemise lehe lugu

A15 Loo pealkirja suurus

1. Väike
2. Keskmine
3. Suur
4. Ülisuur

A16 Foto paiknemine loo juures

0 Puudub

1. Olemas

A17 Loo juures paikneva (põhi)foto suurus

0 puudub

1. suur (1/2 lk või suurem)
2. keskmine (alla 1/2 lk)
3. väike (passipildi suurune või pisut suurem)

A18 Esikülje viite juures paikneva foto sisu (välja kirjutada ka fotoallkiri)

A19 Loo juures paikneva(te) foto(de) sisu (välja kirjutada ka fotoallkiri)

A20 Eraldi välja toodud infoboks

0 Ei

1. Jah

A21 Infoboksi sisu

1. Sisepoliitika
2. Välispoliitika
3. Sisejulgeolek
4. Keskkond
5. Kultuur
6. Tervishoid
7. Majandus
8. Haridus
9. Sotsiaalteemad
10. Maaelu
11. Persooni/objekti esitlemine

12. Presidendipaar visiiti tegeva isiku vastuvõtjatena
13. Ilveste riided ja käitumine visiidi ajal ehk vastavus rahvusvahelisele etiketile
14. Ümberkorraldused liikluses
15. Ajakava

A22 Jooniste või graafikute olemasolu

- 0 Ei
1. Jah

A23 Jooniste või graafikute sisu

1. Sisepoliitika
2. Välispoliitika
3. Sisejulgeolek
4. Keskkond
5. Kultuur
6. Tervishoid
7. Majandus
8. Haridus
9. Sotsiaalteemad
10. Maaelu
11. Persooni/objekti esitlemine
12. Presidendipaar visiiti tegeva isiku vastuvõtjatena
13. Ilveste riided ja käitumine visiidi ajal ehk vastavus rahvusvahelisele etiketile
14. Ümberkorraldused liikluses
15. Ajakava

A24 Artikli tähtsus (otsustatakse kokkuvõtvalt paigutuse ja suuruse põhjal)

1. Väga tähtis
2. Pigem tähtis
3. Pigem vähetähtis
4. Üldse mitte tähtis

A25 Kategooriad, mis defineerivad loos esinevat emotsionaalset suhtumist

1. tugevalt negatiivne
2. pigem negatiivne (kriitiline, süüdistav)
3. neutraalne mainimine või kirjeldamine
4. negatiivsed ja positiivsed hinnangud tasakaalus
5. pigem positiivne, heatahtlik
6. tugevalt positiivne
7. irooniline
8. halvustav, mõnitav, madaldav
9. hirmutav, paanikat tekitav
10. uhkust tunde, pidulik
11. patriootlik
  - 11.1. Eesti suhtes
  - 11.2. Suurbritannia suhtes
12. Rahustav
13. Kaitsev
14. Konfliktne, vastanduv, agressiivne
15. küsiv, vastust otsiv
16. ähvardav, hoiatav
17. õpetav, näpunäiteid jagav, juhiseid andev

A26 Põhiloo peateema

1. Sisepoliitika
2. Välispoliitika
3. Sisejulgeolek
4. Keskkond
5. Kultuur
6. Tervishoid
7. Majandus
8. Haridus
9. Sotsiaalteemad
10. Maaelu
11. Persooni/objekti/ettevalmistuste/ esitlemine
12. Presidendipaar/eestlased visiiti tegeva isiku vastuvõtjana
13. Ilveste riided ja käitumine visiidi ajal ehk vastavus rahvusvahelisele etiketile
14. Visiidi kirjeldamine (üksikasjalik kellaegadega varustatud reportaaž/uudis) /iseloostamine

A27 Põhiloo kõrvalteemad

1. Sisepoliitika
2. Välispoliitika
3. Sisejulgeolek
4. Keskkond
5. Kultuur
6. Tervishoid
7. Majandus
8. Haridus
9. Sotsiaalteemad
10. Maaelu
11. Persooni/objekti esitlemine
12. Presidendipaar visiiti tegeva isiku vastuvõtjana
13. Ilveste riided ja käitumine visiidi ajal ehk vastavus rahvusvahelisele etiketile
14. Visiidi kirjeldamine/iseloostamine

A28 Loos tsiteeritud või parafraseeritud kõneisikud

1. Eestlased
  - 1.1. Eesti president
  - 1.2. Eesti presidendi abikaasa
  - 1.3. Politseitöötaja
  - 1.4. Mere/kaitseväelane
  - 1.5. Moekunstnik
  - 1.6. Jalgpallur
  - 1.7. Vastuvõtva asutuse esindaja/ürituse korraldaja
  - 1.8. Poliitik
  - 1.9. Ametnik, riigitöötaja, teatud valdkonna spetsialist
  - 1.10. Ajakirjanik
  - 1.11. Pressiesindaja
  - 1.12. Tavainimene
2. Britid
  - 2.1. Kuninganna
  - 2.2. Edinburghi hertsog prints Philip

- 2.3. Ajakirjanik
- 2.4. Mereväelane
- 2.5. Vastuvõtva asutuse esindaja/ürituse korraldaja

II VISIITI TEGEV ISIK

A29 Visiiti tegeva isiku esitlemine loos

0 Puudub

1. Elizabeth II

- 1.1. Positiivsed hinnangud
- 1.2. Negatiivsed hinnangud
- 1.3. Neutraalsed hinnangud
- 1.4. Ambivalentsed hinnangud
- 1.5. Isiku sidumine konkreetse metafoori, võrdlusega või omistatakse talle tugev hinnanguline tiitel (näiteks kuninganna kui müüt – võrdlus täpselt välja kirjutada)
- 1.6. Persooni institutsionaliseerimine (süsteemi osana/esindajana esitamine)
- 1.7. Persoonilt esindaja rolli ära võtmine, persooni tähtsuse vähendamine
- 1.8. Karistamine, süüdistamine
- 1.9. Tunnustamine, kiitmine

III EESTLASTE MINAPILT

A30 Eestlaste rolli iseloomustamine visiidi käigus

- 1. Eestlased kui otsustajad
- 2. Eestlased kui brittide otsuste täideviijad
- 3. Eestlased kui visiidist tulenevate ümberkorralduste ohvrid
- 4. Eestlased kui oluline rahvus rahvusvahelises mastaabis
- 5. Eestlased kui visiidi eest tänuvälgelased
- 6. Eestlased kui vastava riigi toetust vajav rahvas
- 7. Eestlased kui visiidi vastu protestijad
- 8. Eestlased kui visiiti tegeva isiku vastuvõtjad
- 9. Eestlased kui rahvusvahelise etiketi mittetundjad
- 10. Eestlased kui tänatud rahvas
- 11. Eestlased kui võhikud
- 12. Eestlased kui kogenematud
- 13. Eestlased kui vastutajad (visiidi toimimise eest)
- 14. Eestlased on maailmas nähtavad
- 15. Eestlased peavad olema maailmas tegijad / peab olema roll maailmas
- 16. Eestlased pole maailmas piisavalt nähtaval
- 17. Eestit iseloomustab kultuur
- 18. Eestit iseloomustab militaarne valmisolek koostööks
- 19. Eestlased on nõukogulikud
- 20. Eestlased on lahked ja avatud
- 21. Eestlased on suletud
- 22. Eestlased on tasakaalukad

23. Eestlased on muutlikud, mõjutatavad, ebakindlad
24. Eestlased on skeptilised
25. Eestlasi tunnustatakse visiidi tegija poolt
26. Eestlased kui iseenda suurimad vaenlased

A31 Loo autori/esineja/esindaja rahulolu visiidiga

1. Millega autor/esindaja on rahul visiidis/ millega ei ole rahul?
2. Mida autori/esineja/esindaja arvates visiit näitab? Millise tähenduse ta sellele omistab?

A32 Eesti presidendipaari esitlemine loos

0 Puudub

1. Toomas Hendrik Ilves

- 1.1. Positiivsed hinnangud
- 1.2. Negatiivsed hinnangud
- 1.3. Neutraalsed hinnangud
- 1.4. Ambivalentsed hinnangud
- 1.5. Persooni sidumine konkreetse metafoori, võrdlusega või omistatakse talle tugev hinnanguline tiitel (võrdlus täpselt välja kirjutada)
- 1.6. Persooni institutsionaliseerimine (süsteemi osana/esindajana esitamine)
- 1.7. Persoonilt esindaja rolli ära võtmine, persooni tähtsuse vähendamine
- 1.8. Karistamine, süüdistamine
- 1.9. Tunnustamine, kiitmine

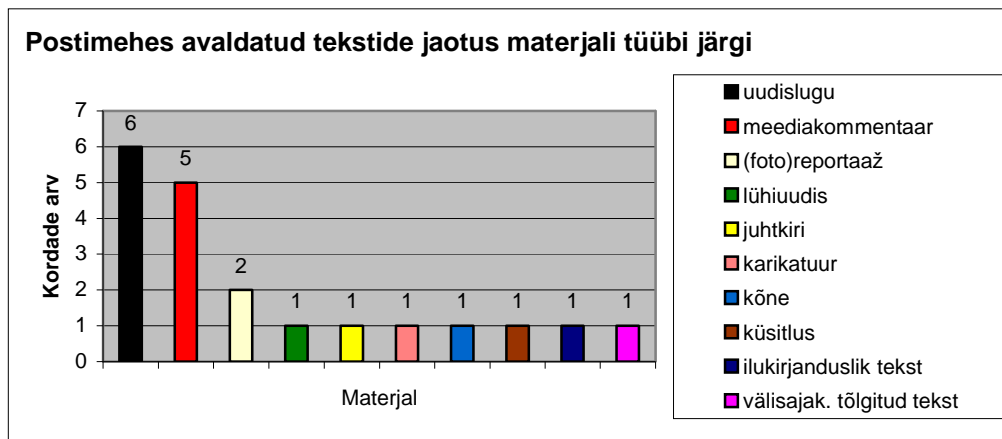
2. Evelin Ilves

- 2.1. Positiivsed hinnangud
- 2.2. Negatiivsed hinnangud
- 2.3. Neutraalsed hinnangud
- 2.4. Ambivalentsed hinnangud
- 2.5. Persooni sidumine konkreetse metafoori, võrdlusega või omistatakse talle tugev hinnanguline tiitel (võrdlus täpselt välja kirjutada)
- 2.6. Persooni institutsionaliseerimine (süsteemi osana/esindajana esitamine)
- 2.7. Persoonilt esindaja rolli ära võtmine, persooni tähtsuse vähendamine
- 2.8. Karistamine, süüdistamine
- 2.9. Tunnustamine, kiitmine

IV ARTIKLI SISU KOKKUVÕTVALT 3-5 LAUSEGA

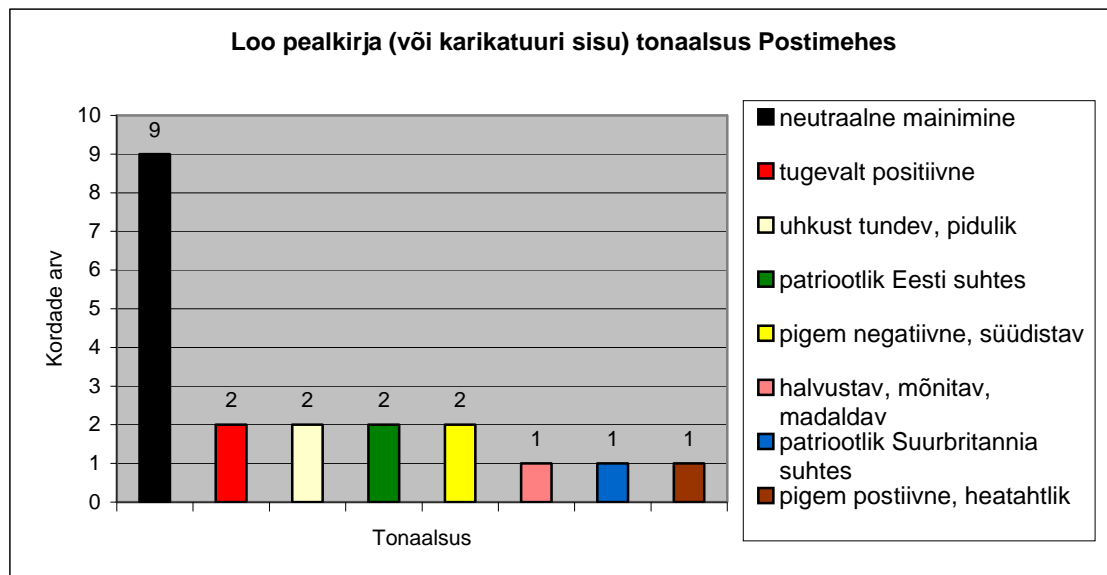
A33 .....

LISA 2

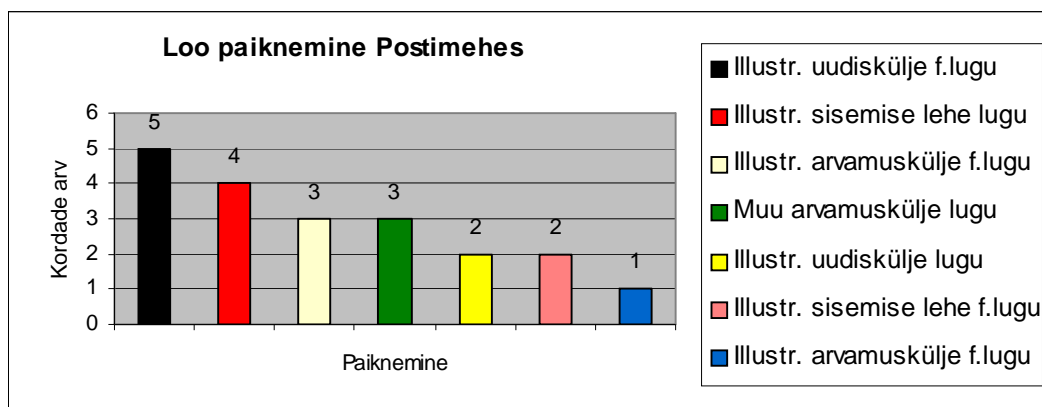
Graafik 22. Postimehes avaldatud tekstide jaotus materjali tüübi järgi kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 20.

LISA 3

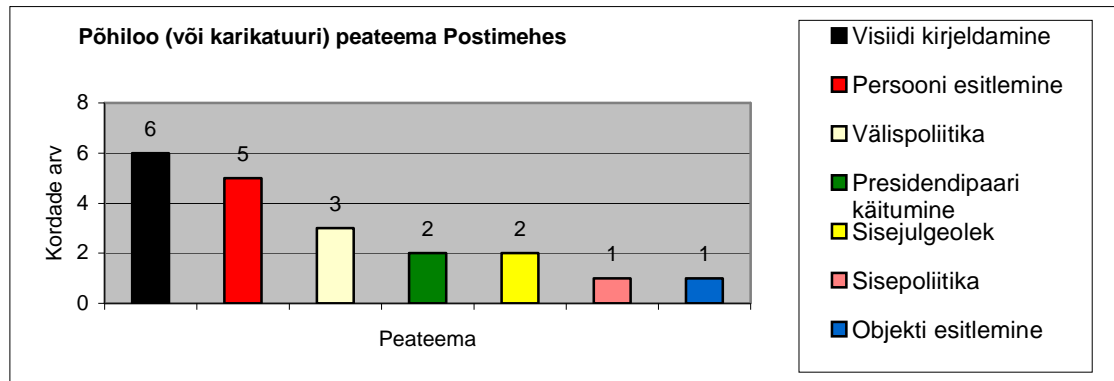
Graafik 23. Loo pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus Postimehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 20.

LISA 4

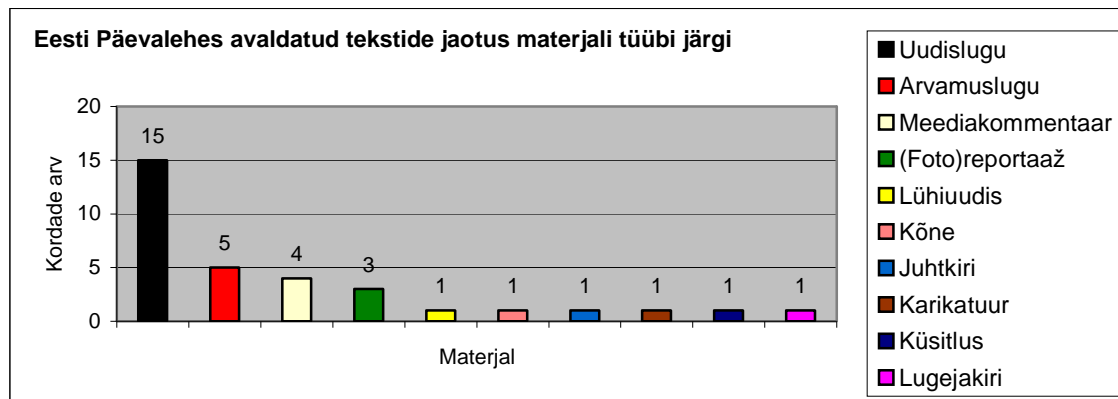
Graafik 24. Loo paiknemine Postimehes kuninganna Elizabeth II kajastamisel. Kordi kokku 20.

LISA 5

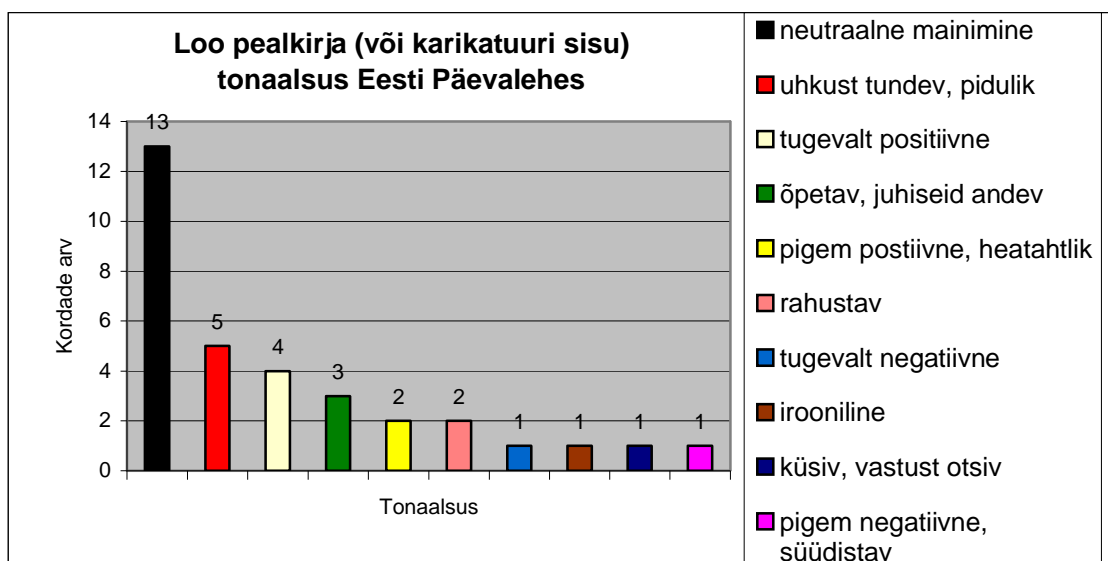
Graafik 25. Postimehes avaldatud kuninganna Elizabeth II visiiti kajastava põhiloo (või karikatuuri) peateema. Kordi kokku 20.

LISA 6

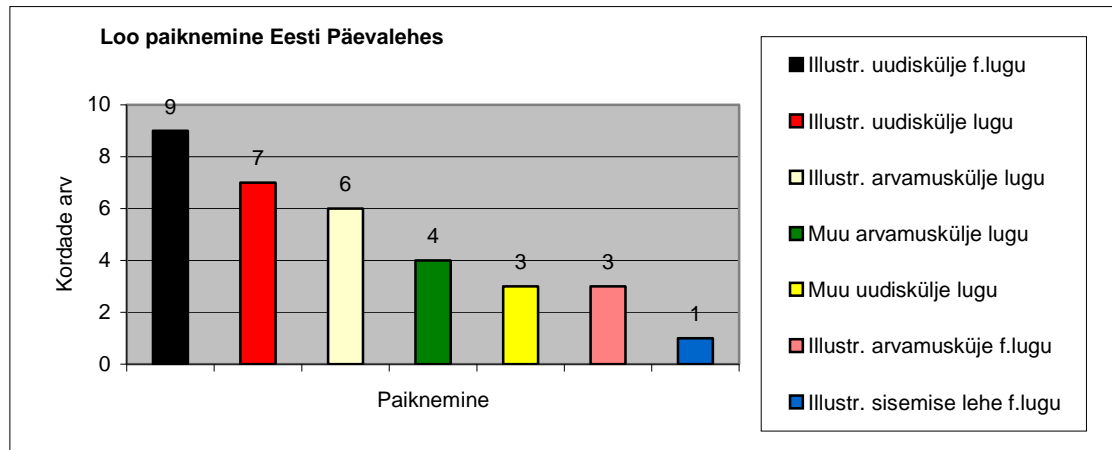
Graafik 26. Eesti Päevalehes avaldatud tekstide jaotus materjali tüübi järgi kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 33.

LISA 7

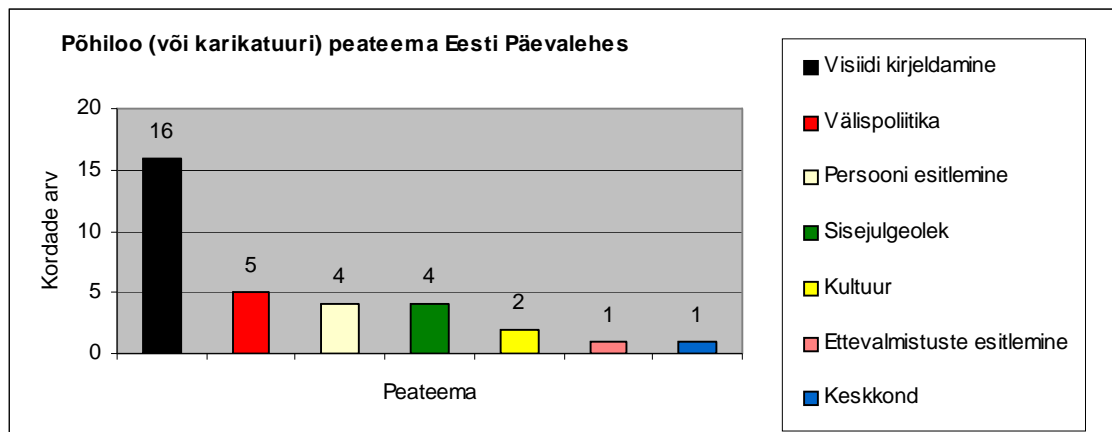
Graafik 27. Loo pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus Eesti Päevalehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 33.

LISA 8

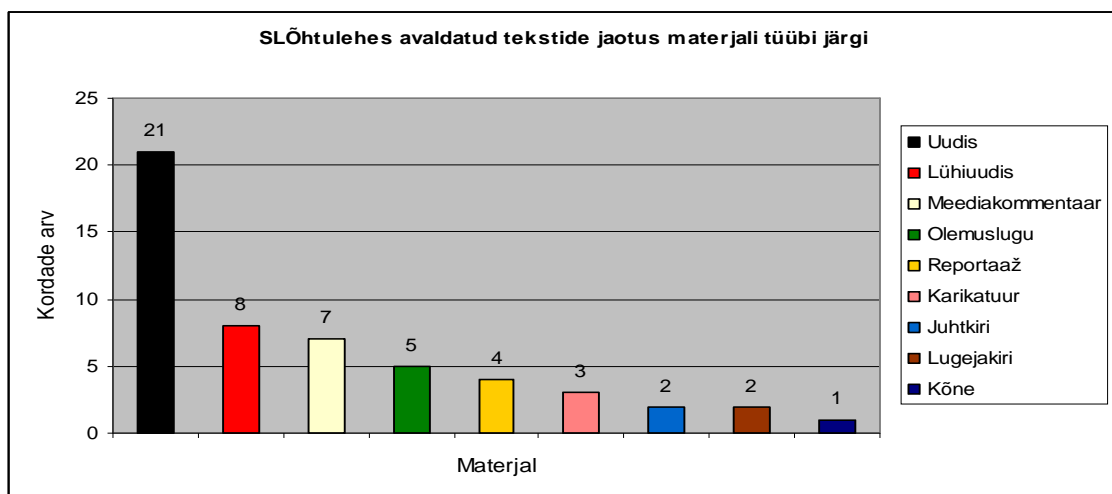
Graafik 28. Loo paiknemine Eesti Päevalehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordade arv kokku 33.

LISA 9

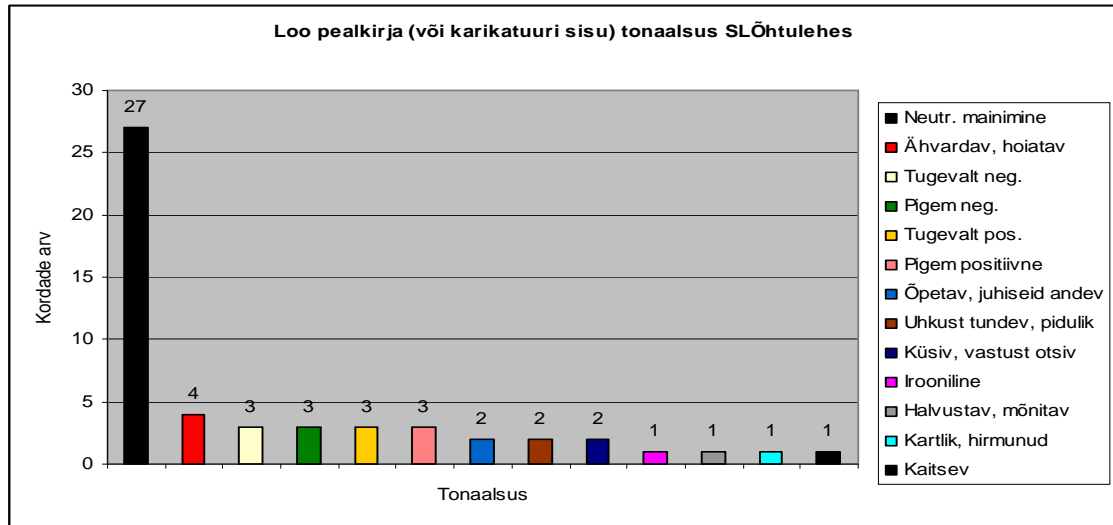
Graafik 29. Põhiloo (või karikatuuri) peateema Eesti Päevalehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 33.

LISA 10

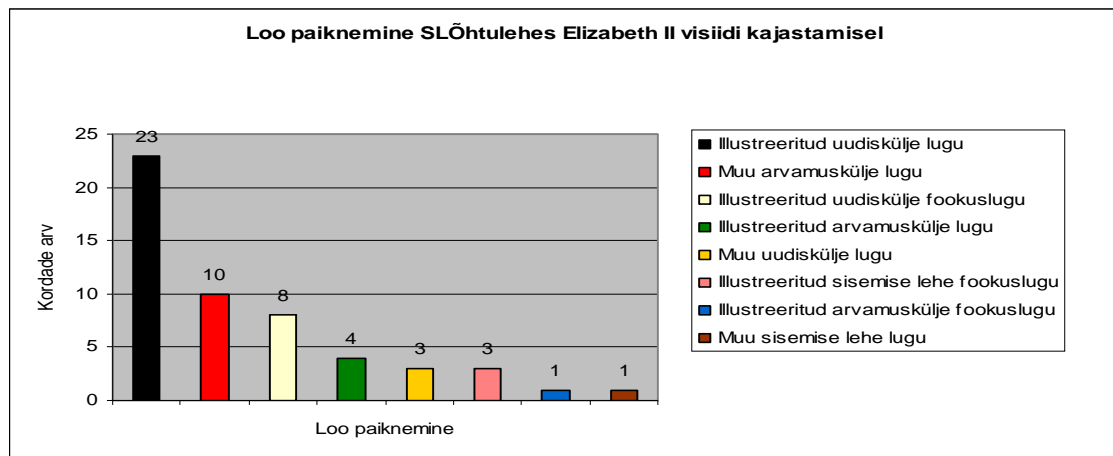
Graafik 30. SLÕhtulehes avaldatud tekstide jaotus materjali tüübi järgi kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 53.

LISA 11

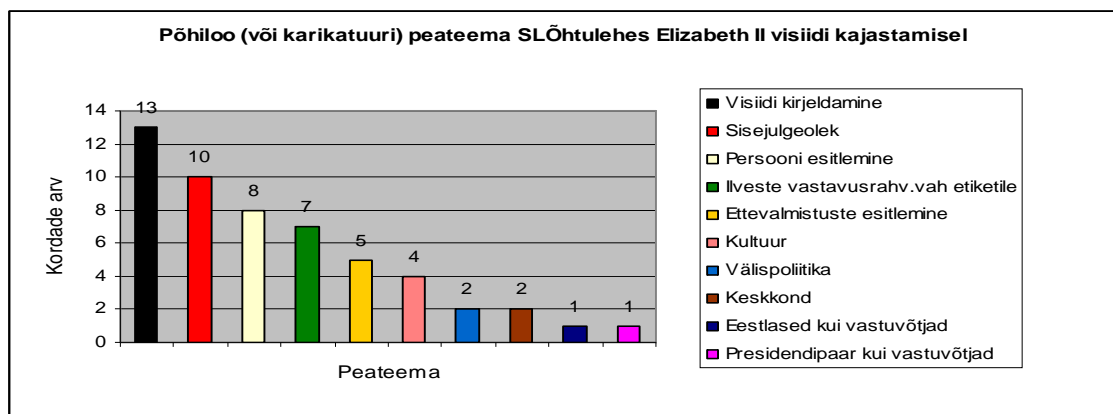
Graafik 31. Loo pealkirja (või karikatuuri sisu) tonaalsus SLÕhtulehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 53.

LISA 12

Graafik 32. Loo (või karikatuuri) paiknemine SLÕhtulehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordade arv kokku 53.

LISA 13

Graafik 33. Põhiloo (või karikatuuri) peateema SLÕhtulehes kuninganna Elizabeth II visiidi kajastamisel. Kordi kokku 53.

LISA 14

Kolme päevalehe üldtendentse võrdlevad tabelid

VISIIDI KAJASTAMINE	ERINEVUSED	SARNASUSED
POSTIMEES	<ul style="list-style-type: none"> • Visiiti kajastati 20 korral • Tekstide sisu – esikohal persooni esitlemine ja visiidi kronoloogiline kirjeldamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Materjali osas domineerisid uudised ja arvamused • Lugude pealkirjad valdavalt neutraalsed • PM ja EPL - tekstides pigem positiivne suhtumine • PM ja EPL – visuaalselt näidati enim kuningannat ja rahvast
EESTI PÄEVALEHT	<ul style="list-style-type: none"> • Visiiti kajastati 33 korral • Teksti sisu – esikohal visiidi kronoloogiline kirjeldamine ja välispoliitika 	
SLÕHTULEHT	<ul style="list-style-type: none"> • Visiiti kajastati 53 korral • Teksti sisu – visiidi kronoloogiline kirjeldamine ja sisejulgeolek • Tekstide sisu pigem neutraalne • Visuaalselt näidati enim kuningannat ja eksperte/spetsialiste/asutuste esindajaid 	

KUNINGANNA ESITLEMINE	ERINEVUSED	SARNASUSED
POSTIMEES		<ul style="list-style-type: none"> • PM ja EPL - Kuningannat esitleti põhiliselt läbi positiivsete hinnangute. Samuti on mõlema lehe artiklites nii rahva kommentaaride kui ka toimetuse arvamused põhjal võimalik järeldada, et kuninganna oli visiidi käigus tugevalt ümbritsetud müütidest – teda nähti kui muinasjututegelast, mitte kui lihast ja luust inimest.
EESTI PÄEVALEHT		
SLÕHTULEHT	<ul style="list-style-type: none"> • Kuningannat esitleti põhiliselt läbi institutsionaliseerimise – seejuures ei üritatud teda inimlikustada või siduda muinasjutulise tegelasega. 	

EESTLASTE KOLLEKTIIVNE MINAPILT	ERINEVUSED	SARNASUSED
POSTIMEES	<ul style="list-style-type: none"> • Eestlaste omistati kõige rohkem visiiti tegeva isiku vastuvõtja roll. • Lugudes saavad kõneisikuna sõna peamiselt Elizabeth II ja rahvas. 	<ul style="list-style-type: none"> • PM ja EPL - Kokkuvõtvalt skaalal positiivne-neutraalne-negatiivne, hinnati eestlaste rolli pigem positiivseks. • PM ja EPL – Eesti presidendipaari kajastatakse nii tekstides kui ka pildilisel materjalil suhteliselt väikses mahus. • PM ja SLÕL – suhteliselt suur anonüümsuse hulk – lugude autoriteks mõlemal lehel peamiselt küll ajakirjanikud, kuid järgneb kohe tekstide hulk, millel autor puudub.
EESTI PÄEVALEHT	<ul style="list-style-type: none"> • Eestlaste omistati võrdses mahus lahkete ja avatud isikute roll, visiidi tegija vastuvõttev roll ning rõhutati, et Eestit iseloomustab kultuur. • Peamised kõneisikud on tavalised inimesed. • Lugude autorlus – ajakirjanikud ja teatud valdkonna professionaalid. 	
SLÕHTULEHT	<ul style="list-style-type: none"> • Eestlaste omistati läbi presidendipaari ülekaalukalt rahvusvahelise etiketi mittetundjate roll. • Kokkuvõtvalt skaalal positiivne-neutraalne-negatiivne, hinnati eestlaste rolli pigem negatiivseks. • Eesti presidendipaari kajastatakse nii tekstides kui ka pildilisel materjalil võrreldes teiste väljaannetega oluliselt rohkem ning kajastus on valdavalt negatiivne. • Peamised kõneisikud – asutuse esindaja või korraldaja, tavaline inimene, spetsialist/ametnik. 	

LISA 15

Kuninganna Elizabeth II Eesti visiidi kronoloogia

Tema Majesteet Elizabeth II alustas riigivisiite noore kuningannana pool sajandit tagasi. Eestlastel avanes võimalus näha üht kuulsaimat kroonitud pead ja tema abikaasat, Edinburghi hertsogit, paari kahepäevasel visiidil 19. ja 20. oktoobril 2006.

Neljapäev, 19. oktoober

- 12.30 – 12.40 Külalised saavad Tallinna lennujaama
- 12.55 – 13.30 Tervitustseremoonia ja riigipeade kohtumine Kadriorus
- 15.15 – 15.45 Edinburghi hertsog avab Interconnect Product Assembly tehase Mõigus ja teeb tehases ringkäigu
- 17.10 – 18.35 Kontsert ja Briti suursaadiku vastuvõtt Kumus
- 20.20 – 22.20 Riiklik õhtusöök kuningapaari auks Mustpeade Majas

Reede, 20. oktoober

- 10.45 – 10.50 Mälestushetk Briti kuningliku mereväe mälestustahvli ees Eesti Meremuuseumi juures
- 11.00 Saabumine Raekoja platsile, linnapea tervitus, kuningapaari kätlemine rahvaga
- 11.10 Kontsert „Eesti laulab”
- 11.50 – 12.25 Mereväelised tseremooniad Briti sõjalaeva HMS Liverpool pardal, kuningapaari lahkumistseremoonia
- 12.40 – 12.45 Äralend Tallinna lennujaamast

Allikas: Välisministeerium

Toomas Hendrik Ilves ja Elizabeth II kuninganna Eesti visiidil

Allikas: www.citypaper.ee